

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

โครงการวิจัย การจัดการต้นทุนการเลี้ยงและผลิตภาพที่เหมาะสมต่อราคาปลาสลิด
หน้าบ่อเป็นธรรมของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสลิดเกษตรแบบแปลงใหญ่ จังหวัด
สมุทรปราการ

The Production Cost and Productivity Management by Fair Prices
for Snakeskin Gourami Fishery of Large Scale Farming, Samut
Prakarn Province

โดย ดร. วิชิตา อyoungค์ และคณะผู้วิจัย
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

31 ตุลาคม 2562

(รายงานวิจัยเสร็จสมบูรณ์)

สัญญาเลขที่ RDG61A0016-01

โครงการวิจัย การจัดการต้นทุนการเลี้ยงและผลิตภาพที่เหมาะสมต่อราคาปลาสด
หน้าบ่อเป็นธรรมของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสดเกษตรแบบแปลงใหญ่ จังหวัด
สมุทรปราการ

The Production Cost and Productivity Management by Fair Prices
for Snakeskin Gourami Fishery of Large Scale Farming, Samut
Prakarn Province

คณะผู้วิจัย

สังกัด

1. ดร.วิชุดา อyoungค์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
2. ดร.พิมสิริ ภูตระกูล คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
3. อาจารย์ประนอม ลอองนวล คณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
4. อาจารย์นิตยา ลีไพศาล คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ชุดโครงการวิจัยการสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจปลาสดจังหวัดสมุทรปราการ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

และมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ (มฉก.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.และมฉก. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

คำนำ

รายงานวิจัยเรื่อง การจัดการต้นทุนการเลี้ยงและผลิตภาพที่เหมาะสมต่อราคาพลาสติกหน้าบ่อเป็น
ธรรมของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสลิดเกษตรแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ ภายใต้ชุดโครงการวิจัยการสร้าง
มูลค่าเพิ่มเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจปลาสลิดจังหวัดสมุทรปราการ สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ (มฉก.) เป็นการรายงานผลการดำเนินวิจัย ซึ่งถ้า
หากมีข้อผิดพลาดประการใด ทางคณะผู้วิจัย ขออภัยไว้ ณ ที่นี้

คณะผู้วิจัย

ตุลาคม 2562

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาต้นทุนการเลี้ยงและผลิตภาพที่เหมาะสมต่อราคาพลาสติกหน้าบ่อที่เป็นธรรมชาติต่อผู้เลี้ยงพลาสติกของกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ ในจังหวัดสมุทรปราการ และ 2) เพื่อศึกษากระบวนการรวมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ของกลุ่มอนุรักษ์พลาสติกบางบ่อและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยอำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ และอำเภอบางเสาธง ในจังหวัดสมุทรปราการ การวิจัยนี้มีรูปแบบเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้การสัมภาษณ์กลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก วิธีการคำนวณวิเคราะห์หาต้นทุนทั้งหมด ต้นทุนเฉลี่ย รายได้ ผลิตภาพการเลี้ยงพลาสติก และกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้พร้อมกับการฝึกปฏิบัติลงบันทึกบัญชีฟาร์มให้แก่กลุ่มเกษตรกร กรอบการวิจัยนี้มีพื้นที่วิจัยคือกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ของกลุ่มอนุรักษ์พลาสติกบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 26 ราย พื้นที่รวมโครงการประมาณ 740 ไร่ และมีการขยายการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงพลาสติกรายย่อยในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแปรผลการศึกษาโดยนำข้อมูลได้จากแบบสอบถามมาเรียงเรียงและประเมินผล ค่าทางสถิติพรรณนา ดังนี้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบน ค่าสูง และค่าต่ำ

ผลการวิจัยพบว่า ต้นทุนทั้งหมดของรูปแบบการเลี้ยงที่ 3 (แบบดั้งเดิมเสริมหญ้าเนเปียร์) มีต้นทุนน้อยที่สุด คือ 4,487 บาทต่อไร่ มีแนวทางการลดต้นทุนวัตถุดิบคือ การนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาใช้ผสมกับหญ้าเนเปียร์ ส่วนต้นทุนส่วนใหญ่จะเป็นต้นทุนคงที่ ดังนี้ ค่าเช่าที่ดิน และค่าปรับบ่อ และมีค่าผลิตภาพรวมมากที่สุด 4.74 ซึ่งสอดคล้องตามด้วยผลิตภาพแรงงาน ผลิตภาพพลังงาน และผลิตภาพมูลค่าเพิ่มที่มากที่สุด ผลิตภาพเป็นตัวชี้วัดผลผลิตทั้งทางคุณภาพและปริมาณ ซึ่งสะท้อนได้ถึงต้นทุนการผลิตที่คุ้มค่า ผลการศึกษากระบวนการรวมกลุ่มของเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ของกลุ่มอนุรักษ์พลาสติกบางบ่อ เกิดขึ้นด้วยกลไกการขับเคลื่อนด้วยสมุดบันทึกบัญชีฟาร์ม และถ่ายทอดไปยังกลุ่มย่อยรายอื่นในพื้นที่สมุทรปราการ มีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากเกษตรกรต้นแบบสู่เกษตรกรรายอื่น และเกิดการร่วมมือกับกรมประมงจังหวัดสมุทรปราการ ในการพัฒนาต้นแบบสมุดบันทึกบัญชีฟาร์มของพลาสติก ถอดบทเรียนจากหลักปฏิบัติจริงสามารถประยุกต์ใช้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงพลาสติกเพื่อประโยชน์ของเกษตรกรต่อไป

ABSTRACT

The associated objectives of this research are to: 1) to study on the cost and productivity that is suitable for the just price on the gourami farmers of the big farm and 2) to study the public participation in the gourami farmers of the big farm and transfer knowledge to the gourami farmers in Mueang Samut Prakan District, Bang Phli District, Bang Bo District and Bang Sao Thong District, Samut Prakan Province. This research is used that the mixed method as a research tool for analyzing the data (total cost, average cost, production cost and income). Furthermore, the information on the best practice of the big farm. This research framework contains two areas, organized as follows the big farm (740 Rai) that has 26 farmers and the general farm, and has less than 740 Rai with 26 farmers in Samut Prakan Province. Analysis of variance for statistical values is described as follows: percentage, mean, deviation, high and low. The results show that the total cost of the 3rd form of farming (supplemented with Napier grass) is the least cost, 4,487 Baht per Rai. The fixed cost is to make a big impact on the land rent and renovated pond.

The highest overall productivity (4.74) which is consistent with labor productivity and energy productivity. The results suggest that increases in productivity could be implemented by exchanging knowledge management through public participation in snakeskin gourami fishery of large scale farming, Samut Prakan Province. In the development of a prototype of the snakeskin gourami farm logbook which is to take lessons from the best practice. The organization of farmer groups could be applied to the benefit of aquaculture in the future.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ได้ ด้วยความอนุเคราะห์จากหลายหน่วยงาน คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะกรรมการธุรกิจและมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติที่ให้โอกาสพร้อมการสนับสนุนด้านทุนวิจัย ร่วมกับการสนับสนุนทุนวิจัยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ในการทำวิจัยครั้งนี้

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานกรมประมง จังหวัดสมุทรปราการ และสมาชิกกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ปลาสดผู้ให้ข้อมูลในการเลี้ยงปลาสด และเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดรายย่อยที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	iv
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	v
กิตติกรรมประกาศ	vi
สารบัญ	vii
สารบัญตาราง	ix
สารบัญแผนภาพ	xi
ส่วนที่ 1 ข้อมูลโครงการ	1
ส่วนที่ 2 การรายงานเนื้อหา	3
บทที่ 1 บทนำ	3
1.1 ความเป็นมา หลักการและเหตุผล	3
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	5
1.3 คำถามการวิจัย	5
1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย	6
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	7
1.5.1 เป้าหมายของผลผลิต (output) และตัวชี้วัด	7
1.5.2 เป้าหมายของผลลัพธ์ (outcome) และตัวชี้วัด	8
1.6 นิยามศัพท์	9
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
2.1 ลักษณะทั่วไปพลาสติก	10
2.2 ต้นทุน	11
2.3 ราคาเป็นธรรม	13
2.4 ผลิตภาพ	15
2.5 การมีส่วนร่วมของชุมชน	16
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	20
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	25
3.1 วิธีการศึกษา	25
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	25
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	27
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	28

บทที่ 4 ผลการศึกษา	30
4.1 สภาพรูปแบบการเลี้ยงปลาสด	30
4.1.1 เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ	31
4.1.2 เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงย่อย จังหวัดสมุทรปราการ	33
4.2 ต้นทุนการเลี้ยงปลาสด ปริมาณการผลิต และผลผลิต	36
4.2.1 เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ	36
4.2.2 เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงย่อย จังหวัดสมุทรปราการ	41
4.3 วิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลเกษตรกรแบบแปลงใหญ่กับแปลงย่อย	45
4.4 ระบบส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เลี้ยงปลาสดเกษตรกรแบบแปลงใหญ่	51
4.5 ปัญหาอุปสรรค และแนวทางในด้านการบริหารจัดการ	53
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	56
5.1 สรุปผลการศึกษา	56
5.2 อภิปรายผลการศึกษา	56
5.3 ข้อเสนอแนะ	57
บรรณานุกรม	58
ภาคผนวก	62
1. สมุดบันทึกบัญชีฟาร์ม	63
2. แบบรายงานความก้าวหน้าของการบูรณาการงานวิจัยกับการเรียนการสอน	64
3. หลักฐานการดำเนินการ	67

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	องค์ประกอบต้นทุนการผลิตของแต่ละระบบต้นทุน	14
2.2	ประเภทของผลิิตภาพเปรียบเทียบข้อได้เปรียบกับข้อจำกัด	18
3.1	จำนวนของผู้เลี้ยงปลาสดในอำเภอบางบ่อ 3 ตำบลจังหวัดสมุทรปราการ ปี 2561	28
4.1	สภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560 - 2561	34
4.2	สภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงย่อย จังหวัดสมุทรปราการปี 2560 - 2561	37
4.3	ต้นทุนการเลี้ยงปลาสดของรูปแบบที่ 1 การเลี้ยงแบบดั้งเดิม แบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560 - 2561	38
4.4	ต้นทุนการเลี้ยงปลาสดของรูปแบบที่ 2 การเลี้ยงแบบผสมผสาน แบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2561 - 2561	39
4.5	ต้นทุนการเลี้ยงปลาสดของรูปแบบที่ 3 การเลี้ยงแบบดั้งเดิมเสริมหญ้าเนเปียร์ แบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560 - 2561	40
4.6	การกำหนดขนาดตามปริมาณต่อกิโลกรัม และราคาขายหน้าบ่อแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560 - 2561	42
4.7	ปริมาณ ราคาขายหน้าบ่อ และรายได้ของปลาสดแบบแปลงใหญ่จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560 - 2561	42
4.8	ผลิิตภาพของการเลี้ยงปลาสด กลุ่มผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560 - 2561	42
4.9	ต้นทุนการเลี้ยงปลาสดของรูปแบบที่ 1 การเลี้ยงแบบดั้งเดิม แบบแปลงย่อย จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560 - 2561	43
4.10	ต้นทุนการเลี้ยงปลาสดของรูปแบบที่ 2 การเลี้ยงแบบผสมผสาน แบบแปลงย่อย จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560 - 2561	44
4.11	การกำหนดขนาดตามปริมาณต่อกิโลกรัม และราคาขายหน้าบ่อแบบแปลงย่อย จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560 - 2561	45
4.12	ปริมาณ ราคาขายหน้าบ่อ และรายได้ของปลาสดแบบแปลงย่อยจังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560 - 2561	46

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.13	ผลิตภาพของการเลี้ยงปลาสลิด กลุ่มผู้เลี้ยงปลาสลิดแบบแปลงย่อย จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560 – 2561	46
4.14	การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสลิดแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560 – 2561	48
4.15	การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสลิดแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560 – 2561	49
4.16	การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสลิดแบบแปลงใหญ่กับแบบแปลงย่อย รูปแบบที่ 1 จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560 – 2561	50
4.17	การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสลิดแบบแปลงใหญ่กับแบบแปลงย่อย รูปแบบที่ 2 จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560 – 2561	52
4.18	โครงการระบบส่งเสริมเกษตรกรแปลงใหญ่ปลาสลิด จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2561	53
4.19	การเปรียบเทียบต้นทุนและรายได้ของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสลิดปลาสลิดแบบแปลงใหญ่กับแบบแปลงย่อย จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560 – 2561	54
4.20	การเปรียบเทียบต้นทุนและรายได้ของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสลิดปลาสลิดแบบแปลงใหญ่กับแบบแปลงย่อยรูปแบบที่ 2 จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560 – 2561	55
4.21	ต้นแบบระบบการวางแผนความต้องการวัตถุดิบอาหารเม็ดสำเร็จรูป	59

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
2.1	ต้นทุนการผลิต	13
4.1	ขั้นตอนการเลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560-2561	33
4.2	ขั้นตอนการเลี้ยงปลาสดแบบแปลงย่อย จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560-2561	36
4.3	รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้เลี้ยงปลาสดแบบเกษตรแปลงใหญ่	56
4.4	สมุดบันทึกบัญชีฟาร์มปลาสด	56

บทสรุปผู้บริหาร

ข้อมูลโครงการ

สัญญาเลขที่ RDG61A0016-01

ชื่อโครงการ การจัดการต้นทุนการเลี้ยงและผลิตภาพที่เหมาะสมต่อราคาปลาสดหน้าบ่อเป็นธรรม
ของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสดเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ

The Production Cost and Productivity Management by Fair Prices for Snakeskin Gourami
Fishery of large scale farming, Samut Prakarn

หัวหน้าโครงการ : ดร.วิชุดา อยู่ยงค์

หน่วยงานต้นสังกัด : คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

หน่วยงานร่วมโครงการ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ระยะเวลาดำเนินการ : 1 ปี (ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2561 ถึงวันที่ 31 ตุลาคม 2562)

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนการเลี้ยงและผลิตภาพที่เหมาะสมต่อราคาปลาสดหน้าบ่อที่เป็นธรรมต่อผู้เลี้ยงปลาสดของกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ ในจังหวัดสมุทรปราการ โดยศึกษากระบวนการรวมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ของกลุ่มอนุรักษ์ปลาสดบางบ่อและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยอำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ และอำเภอบางเสาธง ในจังหวัดสมุทรปราการ การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง และใช้สถิติเชิงพรรณนาในการอธิบาย โครงสร้างต้นทุนการเลี้ยงปลาสดและวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตปลาสด และผลิตภาพ ในการสังเคราะห์ข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มและเชิงลึก การศึกษาครั้งนี้ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผลการศึกษา พบว่า ต้นทุนทั้งหมดของรูปแบบการเลี้ยงที่ 3 มีต้นทุนน้อยที่สุด คือ 4,487.11 บาทต่อไร่ รูปแบบการเลี้ยงที่ 1 มีต้นทุนมากที่สุด 6,619.86 บาทต่อไร่ โดยต้นทุนส่วนใหญ่จะเป็นต้นทุนคงที่ (ค่าเช่าที่ดิน และค่าปรับบ่อ) รูปแบบการเลี้ยงที่ 2 มีพื้นที่เฉลี่ยในการผลิตสูงสุด 33.08 ไร่ แต่การผลิตปลาสดออกมาคุณภาพด้อยมีปริมาณมาก 110.44 กิโลกรัมต่อไร่ ปลาสดมีขนาดกลางถึงเล็ก จึงทำให้ได้ราคาขายหน้าบ่อที่ไม่สูง ในส่วนราคาที่ยุติธรรมนั้น ราคาสินค้าที่ขายต้องมีมูลค่าเท่ากับมูลค่าที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ผลจากการศึกษาได้คำนวณต้นทุนรวมเท่ากับรายได้รวม พบว่าราคาที่เป็นธรรมคือ 54 บาทต่อกิโลกรัม

ประเด็นที่ 2 พบว่ารูปแบบการเลี้ยงปลาสดมีผลต่อผลิตภาพ โดยผลการศึกษาผลิตภาพรวมของรูปแบบที่ 1 และ 2 มีค่าใกล้เคียงกัน รูปแบบที่ 3 มีค่าผลิตภาพรวมมากที่สุด 4.74 และสอดคล้องตามด้วยผลิตภาพแรงงาน ผลิตภาพพลังงาน และผลิตภาพมูลค่าเพิ่มที่มากที่สุด ปริมาณปลาสดที่เลี้ยงด้วยรูปแบบที่ 3 ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและสูงสุด มีการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่า ส่วนผลิตภาพย่อย ในส่วนของผลิตภาพพลังงานมีค่าสูง 183.24 ซึ่งการเพิ่มความสำคัญในส่วนนี้ในการพัฒนาการจัดการเรื่องพลังงาน

ประเด็นที่ 3 พบว่าความแตกต่างของต้นทุนและผลตอบแทนจากการเลี้ยงปลาสดเกษตรกรแบบแปลงใหญ่กับแบบแปลงย่อยในรูปแบบที่ 2 แบบผสมผสานเป็นการเลี้ยงด้วยการพึ่งพาธรรมชาติบริเวณปากบ่อ

เลี้ยง และเสริมอาหารเม็ด ต้นทุนรวมเกษตรแบบแปลงใหญ่น้อยกว่าว่าแบบแปลงย่อย ต้นทุนส่วนใหญ่เกิดจากค่าเช่าที่ดิน ค่าวิดบ่อ ค่าแรงงานและค่าอาหารเป็นต้น เมื่อพิจารณาผลกำไรสุทธิ เกษตรแบบแปลงใหญ่มากกว่าแบบแปลงย่อย ซึ่งเกษตรแบบแปลงย่อยประสบปัญหาผลผลิตน้อยกว่า ซึ่งรายได้สุทธิมีข้อดีเกิดการเปลี่ยนแปลงดีกว่าเกษตรแบบแปลงย่อย ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้ส่งเสริมเกษตรกรเลี้ยงปลาสดในพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่จะส่งผลต่อผลกำไรมากขึ้น

ประเด็นที่4 พบว่าการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยหนึ่งมีความสำคัญในการพัฒนาเกษตรกรเข้าร่วมกลุ่มเกษตรแบบแปลงใหญ่เพิ่มระดับขึ้น ผลการศึกษา พบว่ามีเกษตรกรรายย่อยมีความสนใจเข้าร่วมกลุ่มเกษตรแบบแปลงใหญ่ จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 23 เนื่องจากการจัดกิจกรรมเสวนาและเผยแพร่ให้องค์ความรู้

ประเด็นที่5 พบว่าการวางแผนการจัดซื้อวัตถุดิบ เป็นระบบหนึ่งที่ช่วยลดต้นทุนรวมต่ำลง ทำการพิจารณาอัตราการสั่งซื้อวัตถุดิบ อาทิ อาหารเม็ดสำเร็จรูป ปูนขาว ลูกพันธุ์ปลาสด เป็นต้น จึงจัดทำตารางการวางแผนความต้องการวัตถุดิบอาหารเม็ดสำเร็จรูปเป็นต้นแบบให้เกษตรกรนำไปใช้วางแผน

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐ และ ผู้นำชุมชน ควรมีนโยบายเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรบันทึกบัญชีฟาร์มอย่างต่อเนื่อง สืบเนื่องด้วยการให้รางวัลแก่เกษตรกรตัวอย่างสนับสนุนให้เกษตรกรมีการจัดทำบัญชีฟาร์มแบบง่ายในการกรอกข้อมูล เพื่อเป็นการตรวจสอบรายได้ และต้นทุนการผลิต และเผยแพร่ข้อมูลพร้อมจัดเวทีการแลกเปลี่ยนความรู้ของเกษตรแบบแปลงใหญ่ และเสนอแนวทางการรวมกลุ่มให้แก่เกษตรกรรายย่อย โดยรวมคิดและตัดสินใจร่วมกัน เพื่อเกิดกระบวนการลดต้นทุน และเพิ่มมูลค่าผลิตภาพ โดยสรุปสาระสำคัญด้วยการสอนวิธีบันทึกสมุดบัญชีฟาร์ม พร้อมเผยแพร่ตัวอย่างระบบจัดเก็บข้อมูลของต้นทุนการเลี้ยงปลาสด ตั้งต้นการเตรียมบ่อจนถึงการวิดบ่อเพื่อการขายปลาสดหน้าบ่อ กระแสเงินสด และผลตอบแทนที่ได้รับ ส่งผลสู่กลไกการขับเคลื่อนการรวมกลุ่มเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกลุ่มอนุรักษ์ปลาสดเข้าสู่ระบบมาตรฐาน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ การพัฒนาทักษะเกษตรกรแปลงใหญ่ลำดับต่อไป

เสนองานวิจัยให้สำนักงานกรมประมง จังหวัดสมุทรปราการ นำผลการศึกษาผลิตภาพ ต้นทุนการเลี้ยงของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสดเกษตรแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ ใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสด ก่อนการสืบค้นนำไปใช้เกิดประโยชน์การจัดการฟาร์มเพื่อการวางแผนและงบประมาณ เกิดกำไรสูงสุดและมีรายได้ต่อเนื่อง

ส่วนที่ 2 การรายงานเนื้อหา

บทที่ 1

บทนำ

1.1ความเป็นมา หลักการและเหตุผล

พื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ มีชื่อเสียงทางด้านธุรกิจการเลี้ยงปลาน้ำจืด โดยเฉพาะในการเลี้ยงปลา สลิดและการแปรรูปเป็นปลาแห้งหรือปลาเค็ม “ปลาสลิดบางป่อ” เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสมุทรปราการ ด้านรสชาติดีเนื้อมันแน่น โดยพื้นที่เลี้ยงปลาสลิดที่เป็นที่รู้จักคือ อำเภอบางป่อและอำเภอบางพลี ซึ่งปลา สลิดหรือปลาใบไม้ (Snake Skin Gourami) ชื่อทางวิทยาศาสตร์ *Trichogaster pectoralis* เป็นปลาน้ำจืด ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งในปีพ.ศ. 2559 ปลาสลิดมีผลผลิตจากฟาร์มเลี้ยงปลาทั่วประเทศ มี ปริมาณ 12.5 ตันเป็นอันดับที่ห้า รองจาก ปลานิล (221.7 ตัน), ปลาดุก (111.1 ตัน), ปลาตะเพียน (40.9 ตัน) และปลาช่อน (18.7 ตัน) (สถิติการประมงแห่งประเทศไทย, 2559) มีผู้เลี้ยงปลาสลิด 613 ราย มีการ เลี้ยงแบ่งเป็นประเภทป่อ, นา และร่องสวน เป็นพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 15,905.50 ไร่ (สำนักงานประมง จังหวัดสมุทรปราการ, 2558) เมื่อ 50 ปีที่แล้ว เกิดการเปลี่ยนแปลงการเลี้ยงปลาสลิดในนาข้าว ซึ่งเป็น ลักษณะการเลี้ยงแบบบรรพบุรุษ ปัจจุบันการเลี้ยงปลาสลิดหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับระบบน้ำในพื้นที่ นั้น เช่น อำเภอบางป่อเลี้ยงบ่อดิน อำเภอบางพลีเลี้ยงบ่อซีเมนต์ เนื่องจากมีปริมาณน้ำน้อยและในพื้นที่มี โรงงานอุตสาหกรรม (ปริญาภรณ์ โพธิ์รุ่ง, 2556) ในช่วงระยะ 5 ปี (ปี พ.ศ. 2555-2559) พื้นที่การเลี้ยง ปลาสลิดลดลงร้อยละ 42.37 ซึ่งเป็นรูปแบบการเลี้ยงบ่อดินเป็นการเลี้ยงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการพินทุ์ และเกิดแพลงก์ตอนให้เป็นอาหารของปลาสลิดจึงต้องเกิดการอนุรักษ์

กลุ่มผู้เลี้ยงปลาสลิดนอกจากที่จังหวัดสมุทรปราการแล้วยังมีการเลี้ยงในพื้นที่ ในจังหวัดพื้นที่ต่างๆ เช่น บ้านแพ้ว สมุทรสาคร สุพรรณบุรี พิษณุโลก เป็นต้น โดยการเลี้ยงอาจเลี้ยงด้วยบ่อดิน หรือ บ่อซีเมนต์ การเลี้ยงปลาสลิดในบ่อดินจะมีลักษณะการให้อาหาร 2 แบบคือ การให้อาหารจากธรรมชาติและการให้อาหารสำเร็จรูป (การเลี้ยงแบบผสม) และการเลี้ยงโดยอาศัยอาหารจากธรรมชาติเพียงอย่างเดียว ในการ เลี้ยงปลาสลิดในบ่อดินโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการเลี้ยงแบบการให้อาหารจากธรรมชาติและอาหาร สำเร็จรูป (ไทยรัฐ, 2561) การเลี้ยงโดยให้อาหารธรรมชาติมีกระบวนการเตรียมอาหารให้ปลาสลิดโดยการ พินทุ์เพื่อหมักบ่อ ทำให้เกิดไรแดงซึ่งเป็นอาหารของปลาสลิดและจะมีการเสริมอาหารสำเร็จรูปประมาณ 3-4 เดือนก่อนการวิดบ่อ วิธีการเลี้ยงนั้นเลี้ยงในบ่อซีเมนต์ทำให้ผู้เลี้ยงต้องให้อาหารสำเร็จรูปแก่ปลาสลิด เป็นหลัก และถ้ามีการให้อาหารจากธรรมชาติก็จะมีสัดส่วนที่น้อย (เทคโนโลยีชาวบ้าน, 2561)

ปลาสลิดเป็นจำพวกปลากินพืช มีความต้องการโปรตีนเพียงร้อยละ 18-25 (พรชนก ชุมคง, 2559) ดังนั้นในการเลี้ยงปลาไม่จำเป็นต้องมุ่งเน้นการเลี้ยงให้อาหารสำเร็จรูป เพราะการเลี้ยงด้วยอาหารสำเร็จรูป

อย่างเดียวดลอดระยะที่เลี้ยงและอาหารสำเร็จรูปมีราคาสูงจึงส่งผลให้ต้นทุนในการเลี้ยงปลาสูงด้วย (เกวลิน หนูฤทธิ์, 2556) แล้วแต่ผู้เลี้ยงกำหนดระยะเวลาในการให้อาหารธรรมชาติและอาหารสำเร็จรูปเป็นส่วนเท่าใด ยกตัวอย่างเช่น ผู้เลี้ยงปลาสดในจังหวัดเพชรบุรีจะให้อาหารจากธรรมชาติเป็นเวลา 4 เดือนและให้อาหารสำเร็จรูป 8 เดือน (Thai Business, 2556) ผู้เลี้ยงปลาสดบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เลี้ยงปลาสดแบบผสมโดยมีสัดส่วนการให้อาหารจากธรรมชาติและอาหารสำเร็จรูปเป็น 4:1 นั่นคือการให้อาหารจากธรรมชาติจำนวน 8 เดือนและให้อาหารสำเร็จรูปเป็นระยะเวลา 2 เดือนก่อนการวิดบ่อ (ไทยรัฐ, 2561) การเลี้ยงปลาสดแบบให้อาหารสำเร็จรูปที่สัดส่วนสูงกว่าสัดส่วนของอาหารธรรมชาติจึงตามมาด้วยต้นทุนที่สูงกว่ามากเมื่อเปรียบเทียบกับการเลี้ยงแบบการให้อาหารจากธรรมชาติเพียงอย่างเดียว การเลี้ยงปลาสดแบบธรรมชาติส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงจะพินหญ้าซึ่งเป็นหญ้าที่ขึ้นในท้องถิ่นนั้นๆไว้ในบ่อทิ้งไว้เพื่อให้เกิดไรและอาหารต่างๆของปลาสดและอาจเสริมด้วยหญ้าเนเปียร์ในบางครั้ง การเลี้ยงด้วยวิธีธรรมชาติจะมีต้นทุนที่ต่ำกว่าการเลี้ยงด้วยวิธีผสม

ปัจจุบันกรมประมงทำการส่งเสริมเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดบางบ่อที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มอนุรักษ์ปลาสดบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการให้เป็นจัดทำโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ซึ่งเป็นแปลงเลี้ยงปลาสดน้ำร่องขนาดใหญ่แปลงเดียวในไทย เพื่อช่วยพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรและอนุรักษ์การปลาสอดบางบ่อแบบดั้งเดิม ในปัจจุบันมีเกษตรกรร่วมโครงการ 30 ราย พื้นที่ที่ร่วมโครงการประมาณ 889 ไร่ โดยทำการเลี้ยงปลาสดแบบธรรมชาติและดั้งเดิมเพื่อลดต้นทุนค่าอาหารสัตว์ ในพื้นที่ 60 ไร่ พบว่า ในการเลี้ยงปลาสดด้วยการให้อาหารจากธรรมชาติดั้งเดิมนั้น จะได้ผลผลิตอยู่ที่ 400-500 กิโลกรัมต่อไร่ และ ถ้าเลี้ยงแบบผสม 4:1 จะทำให้ปลาสดมีขนาดใหญ่ขึ้นมีผลผลิตอยู่ที่ 1,000 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย 834 บาทต่อไร่ (ไทยรัฐ, 2561) จากข้อมูลในการศึกษาต้นทุนการเลี้ยงปลาสดอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การเลี้ยงปลาสดแบบผสม 4:5 ที่ต้นทุนเฉลี่ย 13,092.25 บาทต่อไร่และมีรายได้รวมที่ 23,500 บาทต่อไร่ (กาญจนา พัฒนานุรักษ์, 2554)

อย่างไรก็ตามข้อมูลต้นทุนการเลี้ยงปลาสดดังกล่าว ต้นทุนผลิตเฉลี่ย 834 บาทต่อไร่ นั้น อาจเป็นการคำนวณคร่าวๆโดยไม่เป็นตามหลักการบัญชีต้นทุนที่ถูกต้องก็เป็นได้ประกอบกับยังไม่มีผู้ใดเคยคำนวณต้นทุนการผลิตปลาสดในเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการอย่างถูกต้องซึ่งอาจไม่รวมต้นทุนบางอย่างเข้าไปด้วยจึงทำให้เกิดต้นทุนที่แตกต่างกันมากระหว่างการศึกษาด้านต้นทุนการเลี้ยงปลาสดที่สมุทรสาครและที่สมุทรปราการ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาด้านต้นทุนรวมทั้งหมดที่เกิดขึ้นจริงตามหลักการบัญชีต้นทุนที่ถูกต้องจากการเลี้ยงปลาสดแบบผสม นั่นคือการให้อาหารธรรมชาติกับการให้อาหารสำเร็จรูป กับต้นทุนรวมของการเลี้ยงปลาสดแบบธรรมชาติดั้งเดิม รวมถึงราคาขายที่ขายได้จากปลาสดที่เลี้ยงทั้งสองรูปแบบ ว่ามีต้นทุนและราคาขายที่แตกต่างกันหรือไม่ เพื่อลดความเสี่ยงภาวะ การขาดทุนของผู้เลี้ยงปลาสดการควบคุมต้นทุนการเลี้ยงเป็นสาเหตุให้การศึกษาเกี่ยวกับการรูปแบบการเลี้ยงปลาสดด้วยกระบวนการวัดประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรมาประยุกต์ร่วมกับต้นทุน หรือผลิตภาพเป็นแนวทางการลดต้นทุนการเลี้ยงจะเกิดประโยชน์ต่อผู้เลี้ยงปลาสดในการทราบถึงรูปแบบการเลี้ยงที่มีต้นทุนที่จริง

นอกจากนั้นผู้วิจัยสนใจศึกษากระบวนการรวมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนการเลี้ยงและผลิตภาพที่เหมาะสมในการสร้างรายได้และราคาของพลาสติกหน้าบ่อที่เป็นธรรม แก่เกษตรกรจังหวัดสมุทรปราการ เกิดตัวเลขต้นทุน รายได้ และผลิตภาพไปใช้ประโยชน์ในการอ้างอิงที่ถูกต้องของกลุ่มเกษตรกรในโครงการระบบส่งเสริมเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ซึ่งเป็นโครงการนำร่องรายแรกของประเทศไทย และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยอำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ และอำเภอบางเสาธง ในจังหวัดสมุทรปราการ

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2.1 เพื่อศึกษาต้นทุนการเลี้ยงและผลิตภาพที่เหมาะสมต่อราคาพลาสติกหน้าบ่อที่เป็นธรรมต่อผู้เลี้ยงพลาสติกของกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ ในจังหวัดสมุทรปราการ

1.2.2 เพื่อศึกษากระบวนการรวมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ของกลุ่มอนุรักษ์พลาสติกบางบ่อและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยอำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ และอำเภอบางเสาธง ในจังหวัดสมุทรปราการ

1.3 คำถามการวิจัย

1.3.1 ต้นทุนของการเลี้ยงพลาสติกและผลิตภาพสามารถเปรียบเทียบแตกต่างกันอย่างไร

1.3.2 รูปแบบการเลี้ยงพลาสติกแบบใดที่เหมาะสมต่อราคาพลาสติกหน้าบ่อที่เป็นธรรมต่อผู้เลี้ยงพลาสติกของกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่

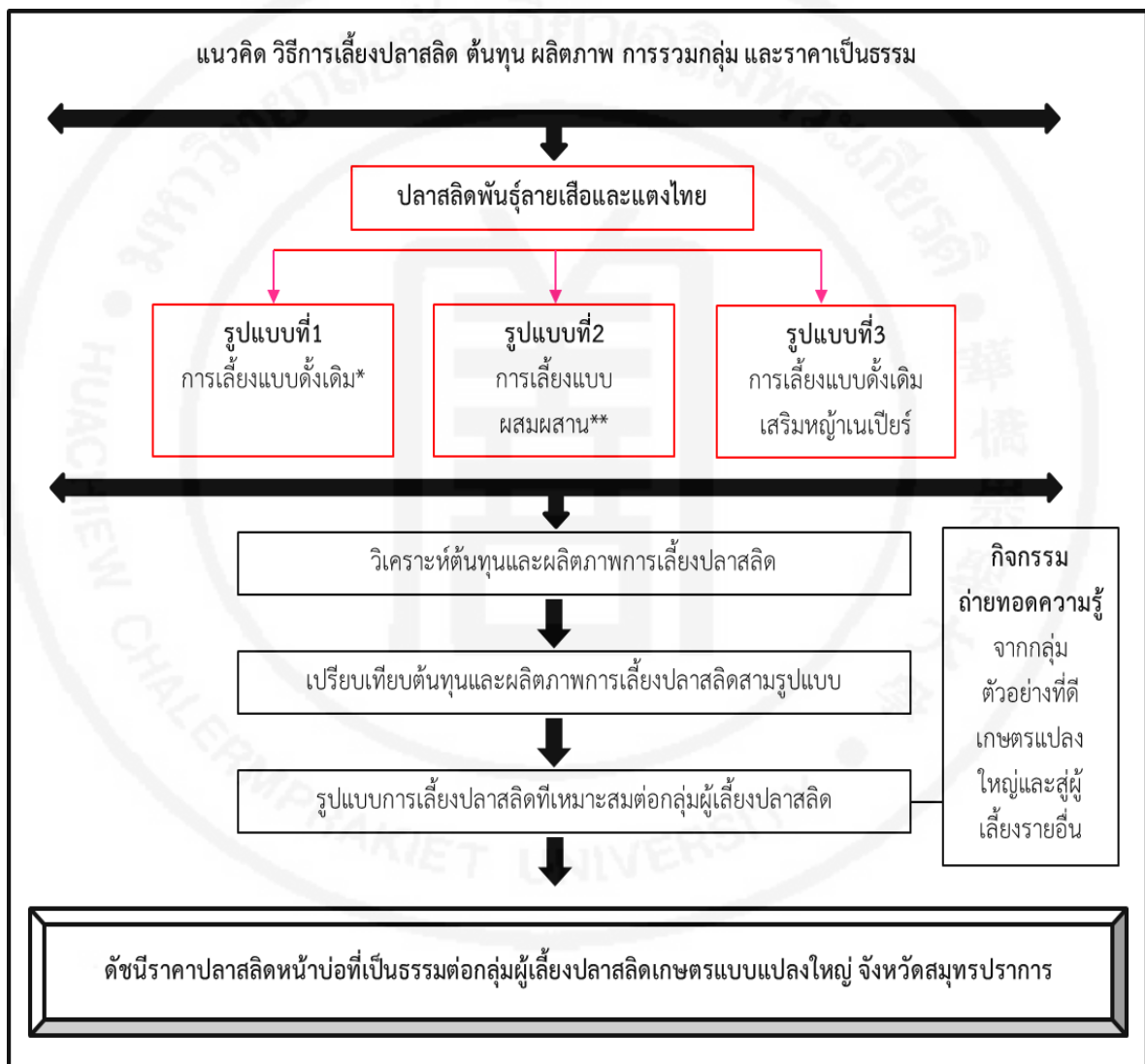
1.3.3 การรวมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ของกลุ่มอนุรักษ์พลาสติกบางบ่อที่เกิดประสิทธิภาพมีกระบวนการรวมกลุ่มอย่างไร

1.3.4 เปรียบเทียบผลสำเร็จการรวมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ของกลุ่มอนุรักษ์พลาสติกบางบ่อต่อเกษตรกรรายย่อยเป็นอย่างไร

1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาและเปรียบเทียบต้นทุนการเลี้ยงพลาสติกในรูปแบบต่างๆ ตามกระบวนการเลี้ยงพลาสติกในจังหวัดสมุทรปราการ เป็นแนวทางและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีรูปแบบการเลี้ยงแบบดั้งเดิม การเลี้ยงแบบผสมผสาน และการเลี้ยงแบบดั้งเดิมเสริมหญ้าเนเปียร์ (เกษม พลายแก้วและคณะ, 2560) สำหรับพันธุ์พลาสติกที่นิยมเลี้ยงในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ มี 2 พันธุ์ คือ ลายแดงไทยและลายเสือ โดยพันธุ์ที่ได้รับความนิยมคือ สายพันธุ์ลายแดงไทยซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าสายพันธุ์ลายเสือ งานวิจัยมีแนวทางการลดต้นทุนคือศึกษาต้นทุนและผลิตภาพของการเลี้ยงพลาสติกซึ่งกำหนดให้ในรูปแบบการเลี้ยงนั้นผู้เลี้ยงผลิตอาหารเอง โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตอาหารจากวัตถุดิบธรรมชาติ ประกอบด้วยหญ้าทรงเทียม หญ้าเนเปียร์ ตะไคร่น้ำ และไร่น้ำ เป็นวัตถุดิบจากธรรมชาติซึ่งถือเป็นอาหารออร์แกนิกที่มีประโยชน์ โดยเฉพาะหญ้าทรงเทียม (ศุภกานต์ ศรีโสภณาเจริญรัตน์, 2557) และสามารถลดต้นทุนวัตถุดิบคือการนำวัตถุดิบใน

ท้องถิ่นมาใช้ ประกอบกับการนำหลักการคำนวณต้นทุนและผลิตภาพต่อพื้นที่จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 26 ราย รวมพื้นที่ 740 ไร่ เป็นการวัดประสิทธิภาพของการนำทรัพยากรมาประยุกต์ใช้โดยจำแนกตามปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนตามลักษณะส่วนประกอบของทรัพยากร (แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ พลังงาน เครื่องจักร และวัสดุ) และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการทำธุรกิจ (การลดต้นทุน ระบบการบันทึกบัญชี ต้นทุนจากผลิตภาพ) ให้แก่ผู้เลี้ยงปลาสดในโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่จำนวน 26 ราย และเกษตรกรผู้เลี้ยงรายย่อยต่างๆที่สนใจในจังหวัดสมุทรปราการจำนวน 26 ราย เพื่อเกิดการลดต้นทุนและต่อราคาปลาสดหน้าบ่อที่เป็นธรรมต่อผู้เลี้ยงปลาสด กรอบแนวคิดวิจัยแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

หมายเหตุ * การเลี้ยงด้วยการพันหญ้าธรรมชาติบริเวณปากบ่อเลี้ยง ** การเลี้ยงด้วยการพันหญ้าธรรมชาติบริเวณปากบ่อเลี้ยงและเสริมด้วยอาหารสำเร็จรูประยะ 2-3 เดือนก่อนจับปลาสด

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 เป้าหมายของผลผลิต (output) และตัวชี้วัด

คำถาม (Question)	ผลผลิต (Output)	ตัวชี้วัด (Indicator)
1. ต้นทุนของการเลี้ยงปลาสดและผลิตภาพสามรูปแบบแตกต่างกันอย่างไร	- ต้นทุนรวมการเลี้ยงปลาสดสาม รูปแบบใน จังหวัดสมุทรปราการ - ประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรของการ เลี้ยงปลาสดสามรูปแบบในจังหวัด สมุทรปราการ	- ต้นทุนการเลี้ยงปลาสดและ ผลิตภาพทั้งสามรูปแบบ โดย ศึกษาจากผู้เลี้ยงปลาสด เกษตรแบบแปลงใหญ่ จำนวน 26 ราย
2. รูปแบบการเลี้ยงปลาสดแบบใด ที่เหมาะสมต่อราคาปลาสดหน้าบ่อ ที่เป็นธรรมต่อผู้เลี้ยงปลาสดของ กลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่	- รูปแบบการเลี้ยงปลาสดที่สร้างรายได้ที่มาก ที่สุดและเหมาะสมต่อผู้เลี้ยงปลาสดจังหวัด สมุทรปราการ	- 1 รูปแบบการเลี้ยงปลาสดที่ สร้างรายได้ที่เหมาะสมมาก ที่สุด - รูปแบบสมุดบันทึกต้นทุนและ ผลิตภาพของผู้เลี้ยงปลาสด
3. การรวมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลง ใหญ่ของกลุ่มอนุรักษ์ปลาสดบาง บ่อที่เกิดประสิทธิภาพมีกระบวนการ รวมกลุ่มอย่างไร	- ราคาปลาสดหน้าบ่อที่เป็นธรรมต่อผู้เลี้ยง ปลาสดของกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ - กิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มผู้เลี้ยงปลาสดเกษตร แบบแปลงใหญ่	- ดัชนีราคาปลาสดหน้าบ่อที่ เป็นธรรมต่อผู้เลี้ยงปลาสด ของกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ - 1 ต้นแบบผู้เลี้ยงปลาสดที่ดี ที่สุดของกลุ่มเกษตรกรแบบ แปลงใหญ่
4. เปรียบเทียบผลสำเร็จการ รวมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ของ กลุ่มอนุรักษ์ปลาสดบางบ่อต่อ เกษตรกรรายย่อยเป็นอย่างไร	- การเรียนรู้การรวมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ ของกลุ่มอนุรักษ์ปลาสดบางบ่อและเกษตรกร รายย่อยในจังหวัดสมุทรปราการ	- ผลสำเร็จของการรวมกลุ่ม เกษตรแบบแปลงใหญ่ของกลุ่ม อนุรักษ์ปลาสดบางบ่อ เพิ่ม ระดับขึ้น ร้อยละ 20 ของ ผู้เข้าร่วม

1.5.2 เป้าหมายของผลลัพธ์ (outcome) และตัวชี้วัด

คำถาม (Question)	ผลลัพธ์ (Outcome)	ผลกระทบ (Impact)
1. ต้นทุนของการเลี้ยงปลาสดและ ผลิตภาพสามรูปแบบแตกต่างกัน อย่างไร	กลุ่มผู้เลี้ยงปลาสดในจังหวัดสมุทรปราการ - ได้ทราบถึงต้นทุนและผลิตภาพทั้งหมดของการ เลี้ยงในสามรูปแบบ - เพิ่มองค์ความรู้และประสิทธิภาพของการใช้ ทรัพยากรในการเลี้ยงปลาสดแต่ละรูปแบบต่อ พื้นที่นั้น	- การเลี้ยงปลาสดแบบภูมิ ปัญญาท้องถิ่นในจังหวัด สมุทรปราการจะมีผลทำให้ ปลาสดเป็นที่รับรู้และยอมรับ มีชื่อเสียงในระดับประเทศ - การขยายการรวมกลุ่มของผู้
2. รูปแบบการเลี้ยงปลาสดแบบใด ที่เหมาะสมต่อราคาปลาสดหน้าบ่อ ที่เป็นธรรมต่อผู้เลี้ยงปลาสดของ กลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่	กลุ่มผู้เลี้ยงปลาสดในจังหวัดสมุทรปราการ - เกิดการพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยง ตามรูปแบบที่สร้างรายได้มากที่สุด เพื่อยกระดับ คุณภาพชีวิตของผู้เลี้ยง - เพิ่มทักษะบันทึกต้นทุนและผลิตภาพของผู้เลี้ยง ปลาสด	เลี้ยงปลาสดในจังหวัด สมุทรปราการเกิดความ เข้มแข็งและอำนาจการต่อรอง ราคาปลาสดที่เป็นธรรม
3. การรวมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลง ใหญ่ของกลุ่มอนุรักษ์ปลาสดบาง บ่อที่เกิดประสิทธิภาพมีกระบวนการ รวมกลุ่มอย่างไร	กลุ่มผู้เลี้ยงปลาสดในจังหวัดสมุทรปราการ - เกิดความเป็นธรรมของราคาปลาสดหน้าบ่อ - เกิดการเรียนรู้การรวมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลง ใหญ่ที่มั่นคงยั่งยืนและเป็นต้นแบบต่อกลุ่มผู้เลี้ยง รายอื่นในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ	
4. เปรียบเทียบผลสำเร็จการ รวมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ของ กลุ่มอนุรักษ์ปลาสดบางบ่อต่อ เกษตรกรรายย่อยเป็นอย่างไร	สำนักงานเกษตรและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง - สามารถนำรูปแบบการเลี้ยงปลาสดที่สร้าง รายได้ที่มากที่สุดเป็นต้นแบบไปขยายผลให้กับ กลุ่มผู้เลี้ยงปลาสดรายอื่นยกระดับมาตรฐาน ชีวิตในวงกว้าง	

1.6 นิยามศัพท์

ปลาสด	หมายถึงปลาน้ำจืดชนิดหนึ่งมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ Trichgaster Pectoralis หรืออีกชื่อปลาใบไม้ (Snake Skin Gourami) ซึ่งเป็นปลาพื้นบ้านของประเทศไทย มีแหล่งกำเนิดอยู่ในพื้นที่ภาคกลางและเพาะเลี้ยงในจังหวัดสมุทรปราการ
ผู้เลี้ยงปลาสด	หมายถึง กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ
เกษตรกรแบบแปลงใหญ่	หมายถึง กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสด 26 ราย พื้นที่ 740 ไร่ ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ทั้งนี้กรมประมงได้เข้ามาส่งเสริมเกษตรกรในปี 2561 ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มอนุรักษ์ปลาสดบางบ่อเกษตรกรแบบแปลงใหญ่นำร่องแปลงเดียวของประเทศไทย
การเลี้ยงรูปแบบที่ 1	หมายถึง รูปแบบเลี้ยงปลาสดด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ การฟื้นฟูธรรมชาติ (หญ้าทรงเทียม) บริเวณปากบ่อเลี้ยงผลิตอาหารจากวัตถุดิบตะไคร่น้ำ และไรน้ำ
การเลี้ยงรูปแบบที่ 2	หมายถึง รูปแบบเลี้ยงปลาสดในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ นิยมในยุคปัจจุบันนี้ทำการมีการผสมผสานการเลี้ยงแบบดั้งเดิมและสมัยใหม่โดยการให้อาหารปลาสำเร็จในช่วงระยะ 2-3 เดือนก่อนการวิดบ่อ
การเลี้ยงรูปแบบที่ 3	หมายถึง รูปแบบเลี้ยงปลาสดที่เกิดการพัฒนาการเลี้ยงโดยการปลูกหญ้าเนเปียร์เสริมหญ้าธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามบริเวณริมบ่อ เพิ่มปริมาณหญ้าที่พื้นลงสู่บ่อ เกิดการผลิตอาหารปลาจำพวกไรน้ำแก่ปลาสด
เกษตรกรแบบแปลงย่อย	หมายถึง กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดทั่วไปในพื้นที่อำเภอบ่อ ในตำบลบ้านระกาศ ตำบลคลองด่าน และตำบลเป็ริง ซึ่งไม่ได้เข้าร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์ปลาสดบางบ่อแบบแปลงใหญ่ ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ
ราคาที่เป็นธรรม	หมายถึง ราคายุติธรรม (Fair Price) ราคาของปลาสดที่เท่ากับต้นทุนเฉลี่ยทำให้ผู้เลี้ยงปลาสดมีกำไรปกติ (Normal Profit) ซึ่งถือได้ว่าเป็นกำไรขั้นต่ำของการประกอบธุรกิจ ทั้งนี้ถ้าผู้เลี้ยงปลาสดมีรายได้คุ้มกับต้นทุนพอดี ก็กล่าวได้ว่าผู้เลี้ยงมีกำไรปกติ
ผู้เลี้ยงปลาสด	หมายถึง กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ
ต้นทุนการผลิต	หมายถึงต้นทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้นในการเลี้ยงปลาสด ได้แก่ค่าวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง ค่าใช้จ่ายการผลิต ที่เกี่ยวกับการเลี้ยง รวมถึงค่าใช้จ่ายที่จำเป็นเพื่อให้การผลิตดำเนินต่อไปได้
ผลิภาพรวม	หมายถึงอัตราส่วนระหว่างมูลค่าของผลผลิตรวมของปลาสดต่อมูลค่าของปัจจัยการเลี้ยงทั้งหมดที่ใช้ไป
ผลิภาพย่อย	หมายถึงอัตราส่วนระหว่างผลผลิตต่อปัจจัยการเลี้ยงปลาสดโดยแบ่งย่อยแต่ละ

ผลิตภาพมูลค่าเพิ่ม

ชนิด เช่น วัตถุดิบ แรงงาน เงินทุน พลังงาน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ใช้ในการเลี้ยง หมายถึงอัตราส่วนของผลผลิตสุทธิต่อปัจจัยการเลี้ยงพลาสติก 2 ด้านคือ แรงงานและเงินทุน ซึ่งผลผลิตสุทธิ คือมูลค่าของผลผลิต (ปริมาณพลาสติกสด) ทั้งหมดลบมูลค่าของวัสดุอุปกรณ์หรือค่าใช้จ่ายในการเลี้ยง

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ลักษณะทั่วไปของปลาสด

ปลาสดหรือปลาใบไม้ (Snake Skin Gourami) มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ Trichgaster Pectoralis ซึ่งเป็นปลาพื้นบ้านของประเทศไทย มีแหล่งกำเนิดอยู่ในพื้นที่ภาคกลาง และพบในประเทศเพื่อนบ้านของประเทศไทย โดยประเทศไทยที่มีการส่งพันธุ์ปลาไปยังประเทศเพื่อนบ้าน อาทิเช่น กัมพูชา, เวียดนาม, มาเลเซีย, อินโดนีเซีย, อินเดีย, ปากีสถาน, ศรีลังกา และฟิลิปปินส์ (ศุภกานต์ ศรีโสภากิจเจริญรัตน์, 2557)

เมื่อประมาณ 50 ปีที่ผ่านมาเกิดการเปลี่ยนแปลงการเลี้ยงปลาสดในนาข้าว ซึ่งเป็นลักษณะการเลี้ยงแบบบรรพบุรุษ ปัจจุบันการเลี้ยงปลาสดหลากหลายรูปแบบ เช่น อำเภอบางป่องเลี้ยงบ่อดิน อำเภอบางพลีเลี้ยงบ่อซีเมนต์ (ปริญญาภรณ์ โพธิ์รุ่ง, 2556) ในการเลี้ยงปลาสดและการแปรรูปเป็นปลาแห้งหรือปลาเค็ม “ปลาสดบางป่อง” เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสมุทรปราการ ด้านรสชาติดีเนื้อมันแน่น โดยพื้นที่เลี้ยงปลาสดที่เป็นที่รู้จัก คือ อำเภอบางป่องและอำเภอบางพลี

ภูมิปัญญาท้องถิ่นการเลี้ยงปลาสด เกิดจากการเลี้ยงแบบบรรพบุรุษได้สังเกตการณ์กินอาหารของปลาสดพบว่า ปลาสดกินหญ้าอ่อน ไร่น้ำและตะไคร่น้ำ คอหญ้าเน่า จึงเกิดความคิดในการริเริ่มผลิตอาหารด้วยการใช้พืชน้ำ หญ้าชนิดนี้มีประโยชน์มากคือหญ้าทรงกระเทียม (ชื่อไม้ล้มลุกชนิดหนึ่ง Eleocharis Dulcis) ในวงศ์Cyperaceae (ศุภกานต์ ศรีโสภากิจเจริญรัตน์, 2557)

ลักษณะรูปร่างของปลาสด มีรูปร่างคล้ายปลากะตักหม้อ แต่ขนาดโตกว่า ลำตัวแบนข้างมีครีบท้องยาวครึ่งเดียว สีของลำตัวมีสีเขียวออกเทาหรือมีสีคล้ำเป็นพื้น และมีริ้วดำพาดขวางตามลำตัวจากหัวถึงโคนหาง เกล็ดบนเส้นข้างตัวประมาณ 42-47 เกล็ด ปากเล็กยึดหดได้ ปลาสดซึ่งมีขนาดใหญ่เต็มที่จะมีความยาวประมาณ 20 เซนติเมตร ซึ่งถือว่าเป็นปลาที่เลี้ยงง่าย อดทนต่อความเป็นกรด และน้ำที่มีปริมาณออกซิเจนน้อยได้ดี มีห่วงโซ่อาหารสั้นคือกินแพลงก์ตอนเป็นอาหารต้นทุนการผลิตต่ำ โดยจะเลี้ยงอยู่ในนาปลาสดชอบอยู่ในบริเวณที่มีน้ำนิ่ง เช่น หนอง บึง ตามบริเวณที่มีพันธุ์ไม้น้ำ เช่น ผักและสาหร่าย เพื่อใช้เป็นที่พักอาศัยกำบังตัวและก่อหวอดวางไข่ เนื่องจากปลาชนิดนี้โตเร็วในแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีอาหารพวกพืช ได้แก่ สาหร่าย พืชและสัตว์เล็ก ๆ จึงสามารถนำปลาสดมาเลี้ยงในบ่อและนาข้าวได้เป็นอย่างดี การเลี้ยงปลาสดที่นิยมกัน จำแนกได้เป็น 4 ประเภท คือ ประเภทที่ 1. การเลี้ยงปลาในบ่อ เป็นการตัดแปลงบ่อเดิมที่เป็นบ่อล่อปลา มาเป็น บ่อเลี้ยงปลาถาวร ซึ่งขนาดบ่อจะไม่แน่นอน แต่จะมีความลึก 1.5 - 2.5 เมตร โดยการเลี้ยง มี 2 แบบ คือ การเลี้ยงแบบเดี่ยว เป็นการเลี้ยงปลาสดเพียงอย่างเดียว และการเลี้ยงแบบรวมหรือแบบผสม เป็นการเลี้ยงปลาสดรวมไปกับปลาชนิดอื่น ๆ ซึ่งจะเลือกปลาที่กินอาหารตามความลึกต่างระดับกันหรือกินอาหารคนละประเภท และการมีผลประโยชน์ร่วมกัน อัตราการปล่อยปลาจะมี 3 แบบ คือ แบบที่หนึ่ง ปลานิล / ปลาตะเพียน / ปลาสด / ปลาช่อน มีอัตรา 4 / 4 / 1

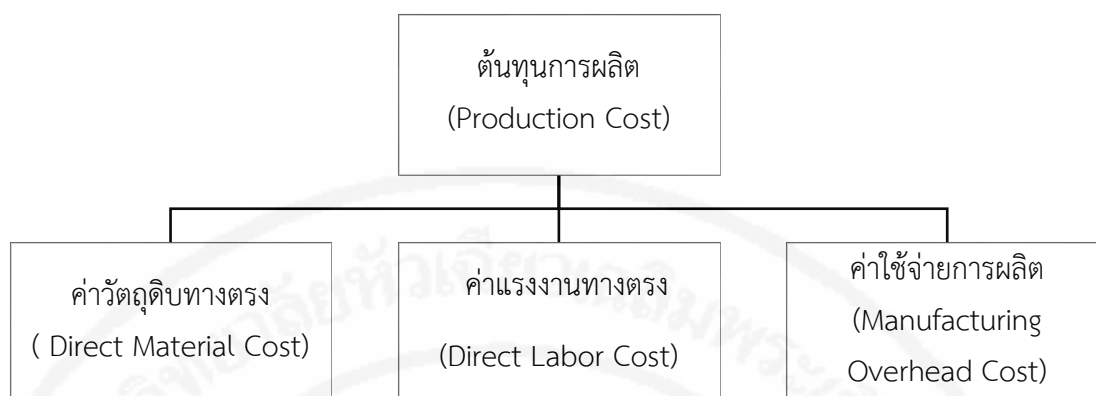
/ 1 จำนวนที่ปล่อย 11 ตัว / ตารางเมตร แบบที่สอง ปลาไนล / ปลาสลิค / ปลาช่อน มีอัตรา 6 / 4 / 1
จำนวนที่ปล่อย 11 ตัว / ตารางเมตร และแบบที่สาม ปลาไนล / ปลาใน / ปลาสลิค มีอัตรา 5 / 2 / 3
จำนวนที่ปล่อย 3 ตัว / ตารางเมตร ประเภทที่ 2. การเลี้ยงปลาในร่องสวน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้
เนื้อที่สวน โดยทั่วไปร่องจะมีขนาดกว้าง 2 – 3 เมตร ลึก 1.5 เมตร ความยาวไม่จำกัด ประเภทที่ 3. การ
เลี้ยงปลาในนาข้าว เหมาะกับนาที่สามารถเก็บกักน้ำได้ประมาณ 4 – 6 เดือน และต้องมีน้ำขังอย่างน้อย
ประมาณ 30 เซนติเมตร ตลอดฤดูทำนา และควรมีพื้นที่นาตั้งแต่ 5 ไร่ ขึ้นไปจึงจะคุ้มกับการลงทุน และ
ประเภทที่ 4. การเลี้ยงปลาในนาปลา ซึ่งการเลี้ยงแบบนี้เป็นการดัดแปลงจากการเลี้ยงปลาในนาข้าว เป็น
การเลี้ยงปลาสลิคอย่างเดียวไม่มีการปลูกข้าว ซึ่งมีการเริ่มเลี้ยงในจังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากการปลูก
ข้าวต้องใช้ต้นทุนสูง จึงได้หันมาเลี้ยงปลาเพียงอย่างเดียว พื้นที่ที่ใช้ควรมีขนาดตั้งแต่ 5 – 10 ไร่ขึ้นไป และ
จะต้องเสริมคันนาให้สูงกว่าระดับเดิม 50 เซนติเมตร กว้างประมาณ 2 เมตร (กรมประมง, 2562)

การเลี้ยงปลาในนาแบบดั้งเดิม ในปี 2527 มีกระบวนการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียม
แปลงนา การคัดเลือกและการให้อาหารพ่อแม่พันธุ์ และการจับปลา กล่าวคือ ในการเตรียมแปลงนา จะ
เป็นการใช้แปลงเพาะพันธุ์และแปลงเพาะเลี้ยงเป็นแปลงเดียวกัน ถ้าใช้แปลงเก่าจะมีการขุดลอกเลน และ
การตากเพื่อให้หญ้าแห้งตาย แล้วจะเผาเป็นหย่อมๆ ทั่วไร่ประมาณ 2 เดือน จากนั้นจึงปล่อยให้น้ำเข้านา
โดยไม่ได้ทำการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์และคัดอัตราส่วนที่เหมาะสมระหว่างตัวผู้กับตัวเมียที่ใช้ แต่จำนวนพ่อแม่
พันธุ์ที่ปล่อยจะขึ้นอยู่กับขนาดของบ่อ โดยคิดประมาณ 12-38 กิโลกรัมต่อไร่ ทั้งนี้การให้อาหารพ่อแม่พันธุ์
จะใช้วิธีการธรรมชาติจากหญ้าที่เนาเปื่อยเอง และถ้าไม่พอก็จะพินหญ้าที่อยู่ในนาเพิ่มเติม ซึ่งพันธุ์หญ้า
ได้แก่ หญ้าทรงกระเทียม หญ้าแพรกน้ำเค็ม หญ้าน้ำจืดและหญ้าปล้อง ไม่มีการให้อาหารเสริม และการ
สังเกตความเพียงพอของอาหารจะดูจากสีของน้ำ ถ้าสีของน้ำขุ่นเขียวหรือน้ำตาลแดงแสดงว่ามีอาหาร
เพียงพอ แต่หากน้ำใสหรือสีเขียวจางๆ แสดงว่าอาหารมีไม่เพียงพอ สำหรับวิธีการจับปลา จะใช้ระหัด
วิดน้ำ (ศิริวรรณ ต้นตระวานิชย์ และคณะ, 2556)

2.2 ต้นทุน

การผลิตสินค้าที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของตลาดและสามารถแข่งขันได้ในยุคปัจจุบัน สิ่งสำคัญก็
คือต้นทุนการผลิตที่ผู้ผลิตจะต้องพยายามลดต้นทุนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งความหมายของต้นทุน
(Cost) หมายถึง มูลค่าของทรัพยากรที่องค์กรใช้ประโยชน์ไปเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เช่น ต้นทุนของ
วัตถุดิบและแรงงานที่เกิดขึ้นเพื่อผลิตสินค้าหรือบริการ (สมชาย สุภัทรกุล และมนวิภา ผดุงสิทธิ์, 2556)
สำหรับต้นทุนสินค้าของกิจการผลิตสินค้าเพื่อขายจะต้องหาปัจจัยการผลิตที่ประกอบด้วย ค่าวัตถุดิบ

ทางตรง (Direct Material), ค่าแรงทางตรง (Direct Labor) และค่าใช้จ่ายการผลิต (Manufacturing Overhead) (พรณนินภา รอดววรรณ, 2556) แสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2.1 ต้นทุนการผลิต

ต้นทุนการผลิต คือ ต้นทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้นในการผลิตสินค้า ได้แก่

1. ค่าวัสดุทางตรง คือค่าวัสดุที่ใช้เป็นส่วนสำคัญในการผลิตสินค้า ซึ่งถือเป็นต้นทุนที่สำคัญของสินค้า และวัสดุทางตรงจะแปรผันไปตามปริมาณการผลิตสินค้า
2. ค่าแรงงานทางตรง คือค่าแรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้า ซึ่งถือเป็นต้นทุนสำคัญของสินค้า โดยค่าแรงงานทางตรงจะแปรผันไปตามปริมาณการผลิตสินค้า
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต คือค่าใช้จ่ายต่างๆที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า ซึ่งไม่ใช่ค่าวัสดุทางตรงและค่าแรงงานทางตรง โดยค่าใช้จ่ายในการผลิต เช่น ค่าวัสดุทางอ้อม, ค่าแรงงานทางอ้อม, ค่าเสื่อมราคาโรงงานและเครื่องจักร, ค่าสาธารณูปโภค ค่าเบี้ยประกันภัย รวมถึงค่าใช้จ่ายที่จำเป็นเพื่อให้การผลิตดำเนินต่อไปได้ เช่น ค่าออกแบบผลิตภัณฑ์ ฯลฯ

ระบบของต้นทุน แบ่งเป็น 3 ระบบ ได้แก่ ระบบต้นทุนจริง, ระบบต้นทุนปกติ และระบบต้นทุนที่กำหนดล่วงหน้า ดังต่อไปนี้

1. ระบบต้นทุนจริง (Actual Cost) คือต้นทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งเหมาะกับการผลิตที่ไม่ซับซ้อนและไม่จำเป็นต้องใช้ข้อมูลตัวเลขมาใช้ตัดสินใจซึ่งต้นทุนที่มีปัญหาในการคำนวณคือค่าใช้จ่ายการผลิต
2. ระบบต้นทุนปกติ (Normal Cost System) เนื่องจากข้อจำกัดของระบบต้นทุนจริง จึงแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการประมาณต้นทุนโดยเฉพาะการจัดสรรค่าใช้จ่ายในการผลิต ระบบต้นทุนปกติเป็นระบบที่นิยมใช้โดยทั่วไป
3. ระบบต้นทุนมาตรฐาน (Predetermined Cost System) เป็นระบบที่คล้ายกับระบบที่ 2 แต่ขอบเขตจะกว้างกว่า เนื่องจากการกำหนดต้นทุนไว้ล่วงหน้าทั้งค่าวัสดุ ค่าแรง และค่าใช้จ่าย

การผลิต ซึ่งเหมาะกับการผลิตที่มีการเปลี่ยนแปลงในราคาวัตถุดิบ ค่าแรงและค่าใช้จ่ายการผลิตตลอดเวลา โดยจะมีการกำหนดอัตราต้นทุนทั้งปริมาณและราคาไว้ล่วงหน้า ซึ่งเมื่อสิ้นงวดกิจการจึงจะทราบข้อมูล ต้นทุนจริง

องค์ประกอบต้นทุนการผลิตของแต่ละระบบต้นทุน แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2.1 องค์ประกอบต้นทุนการผลิตของแต่ละระบบต้นทุน

องค์ประกอบ	ระบบต้นทุนจริง	ระบบต้นทุนปกติ	ระบบต้นทุนมาตรฐาน
ต้นทุนการผลิต			
ค่าวัตถุดิบทางตรง	ต้นทุนจริง	ต้นทุนจริง	กำหนดล่วงหน้า
ค่าแรงงานทางตรง	ต้นทุนจริง	ต้นทุนจริง	กำหนดล่วงหน้า
ค่าใช้จ่ายการผลิต	ต้นทุนจริง	กำหนดล่วงหน้า	กำหนดล่วงหน้า

2.3 ราคาเป็นธรรม

ราคาเป็นธรรมในการศึกษานี้คือ ราคายุติธรรม (Fair Price) ซึ่งหมายถึง Average cost pricing ราคาสินค้าที่ผู้ผลิตยังมีกำไรปกติ (Normal Profit) ซึ่งราคาเท่ากับต้นทุนเฉลี่ย และเท่ากับรายรับเฉลี่ย ($P = \text{Average Cost} = \text{Average Revenue}$) หรืออีกนัยหนึ่งรายรับรวมเท่ากับต้นทุนรวม ($\text{Total Revenue} : \text{TR} = \text{Total Cost} : \text{TC}$) ถ้าหากผู้ผลิตมีรายรับรวมมากกว่าต้นทุนรวม ($\text{TR} > \text{TC}$) แสดงว่า มีกำไรเกินปกติ (Excess Profit) หรือกำไรทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Profit) ซึ่งเป็นกำไรแท้จริง (Pure Profit) เนื่องจากต้นทุนรวมที่ คิดเป็นต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Cost) ซึ่งคือ ผลตอบแทนของปัจจัยการผลิตทั้งหมดในรูปตัวเงินหรือสิ่งของหรือที่ไม่ได้มีการจ่ายออกไป ดังนั้น ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์จึงประกอบด้วยต้นทุนชัดเจน (Explicit Cost) และต้นทุนไม่ชัดเจน (Implicit Cost) ดังนี้

ต้นทุนชัดเจน (Explicit Cost) หมายถึง ผลตอบแทนของปัจจัยการผลิตทั้งหมดที่ได้จ่ายเป็นตัวเงินและ/หรือสิ่งของซึ่งมีหรือไม่มีหลักฐานการรับและการจ่ายเงินในการลงบันทึกบัญชี

ต้นทุนไม่ชัดเจน (Implicit Cost) หมายถึง ต้นทุนประเมิน หรือต้นทุนแฝง คือ ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นของผู้ประกอบการเอง โดยที่ไม่ได้จ่ายค่าตอบแทนเป็นตัวเงินออกไป ดังนั้นจึงต้องมีการประเมินค่าใช้จ่ายนี้ เช่น ต้นทุนไม่ชัดเจนของการเลี้ยงปลาสด คือ ค่าเช่าที่ดิน (กรณีที่ใช้ที่ดินของตนเอง) ค่าจ้างแรงงาน (ของตนเองและสมาชิกในครอบครัว) ค่าพันธุ์ปลา (กรณีเพาะพันธุ์ปลาตัวเอง) ฯลฯ ซึ่งค่าใช้จ่ายเหล่านี้เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงซึ่งผู้เลี้ยงปลาสดไม่ได้มีการรวมต้นทุนไม่ชัดเจนไว้ใน

ต้นทุนการผลิตของการเลี้ยงปลาสด ฉะนั้นหากได้คิดคำนวณต้นทุนไม่ชัดเจนก็จะมีผู้เลี้ยงปลาสด อาจขายปลาสดในราคาต่ำกว่าต้นทุนรวม

ต้นทุนทางบัญชี (Accounting Cost) หมายถึง ต้นทุนที่คิดเฉพาะต้นทุนชัดเจนที่มีหลักฐานในการ รับและการจ่ายเงินที่ลงบันทึกบัญชีได้ และต้นทุนไม่ชัดเจนเฉพาะที่สามารถประเมินเป็นค่าใช้จ่ายได้ตาม กฎหมายภาษี เงินได้นิติบุคคลที่มีการอนุญาตไว้ ฉะนั้นต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์จึงสูงกว่าต้นทุนทางบัญชี และกำไรทางเศรษฐศาสตร์ก็จะน้อยกว่ากำไรทางบัญชี

การคิดที่เป็นธรรมในยุคกลาง: เซนต์ โทมัส อควินัส (Thomas Aquinas , ค.ศ. 1225 -1274) นัก ปรัชญาและเป็นนักบุญในช่วงใน ค.ศ. 1225 -1274 มีทัศนะต่อการค้าในแง่ลบโดยกล่าวว่า การค้าไม่ได้ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม การค้าเกิดจากความอยากของคน 2 ฝ่ายและทำให้เกิดส่วนเกินขึ้น (Surplus) การค้าที่เกิดจากความอยากจึงไม่เรื่องธรรมชาติ การค้าที่เป็นธรรมชาติซึ่งการค้าที่ดีนั้นควรมีรายได้เพื่อนำมาเลี้ยงครอบครัวให้เพียงพอและสามารถผลิตสินค้ามาขายได้อย่างต่อเนื่องเท่านั้น กำไรที่ได้ควรคิดมา จากแรงงาน ต้นทุน ที่ใช้ในการผลิตสินค้าเท่านั้น กำไรไม่ควรมีมากเกินไปหรือต่ำเกินไปจนทำให้ผู้ผลิตไม่ สามารถดำเนินการค้าได้ต่อ การขายสินค้าที่สูงเกินกว่ามูลค่าแท้จริงเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามศีลธรรม (วัฒนา ทองเปี่ยม, 2555) ดังนั้นในการค้าการแลกเปลี่ยนต้องมีความเท่าเทียมกันและในทัศนะของอควินัสเห็นว่า ราคาสินค้าที่ขายนั้นต้องมีมูลค่าเท่ากับมูลค่าที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงจึงจะเป็นราคาที่ยุติธรรม (Just Price) หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ราคาที่มีมูลค่าสูงกว่ามูลค่าจริงของสินค้าเป็นราคาที่ไม่ยุติธรรม ไม่ถูกต้อง อย่างไรก็ตามราคาสามารถปรับเปลี่ยนได้ไปตามต้นทุนที่เกิดขึ้นจริง เช่น การขนส่ง เวลาการผลิต ฤดูกาล แต่ราคาต้องเป็นราคาที่ยุติธรรม หรือ Just Price เท่านั้น การกำหนดราคาที่ยุติธรรมโดยใช้ศีลธรรมมา กำกับจึงไม่ได้ส่งเสริมให้เกิดการพาณิชย์อย่าง ซึ่งในยุคนี้คนส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกรเพื่อการ แลกเปลี่ยน พึ่งพาตนเองเป็นส่วนใหญ่ สำหรับราคายุติธรรมในแนวคิดดั้งเดิมนั้นไม่สามารถนำมาใช้ได้กับใน ปัจจุบันซึ่งเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ที่โลกรวมกันเป็นหนึ่งเดียว

การคิดที่เป็นธรรมยุคคลาสสิก: จอห์น สจวร์ต มิลล์ (John Stuart Mill , 1806 -1873) ทำการ รวบรวมความคิดของอดัม สมิธและริคาร์โด เกี่ยวกับความมั่งคั่งและกฎเกณฑ์การผลิตและการกระจาย ความมั่งคั่ง การผลิตต้องประกอบไปด้วย ต้นทุนการผลิต ค่าจ้าง กำไร ซึ่งอาจรวมภาษีด้วย (ถ้ามี) การผลิต สินค้าของเกษตรกรต้องมีกำไร กำไรสามารถสร้างความมั่งคั่งแต่ต้องตั้งอยู่บนความยุติธรรม มีมูลค่าที่ เหมาะสมในการแลกเปลี่ยนกัน กำไรเกิดขึ้นเมื่อสามารถขายสินค้าหรือบริการที่มีมูลค่ามากกว่าต้นทุน ทั้งหมดที่ใช้ในการผลิต นอกจากนั้นมิลล์ยังได้อธิบายเพิ่มเติมอีกว่า ราคาในการขายนั้นสามารถที่จะขึ้นลง ได้ตามการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลหรือสภาพอากาศในการเพาะปลูก รวมถึงราคาที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ไปตามความต้องการของตลาดและปริมาณผลผลิตในตลาดเช่นกัน หรือกล่าวโดยสรุปคือ มูลค่าของสินค้า สามารถเพิ่มขึ้นลงได้ตามปัจจัยต่างๆซึ่งมูลค่าของสินค้าจะคิดคำนวณออกมาในรูปของราคาที่ขาย ผลผลิต ของภาคเกษตรจะให้ผลผลิตที่ลดลง ทรัพยากรจะน้อยลง ความสมบูรณ์ของที่ดินเพาะปลูกจะเสื่อมลง ดังนั้นเกษตรกรต้องคิดหานวัตกรรม ความก้าวหน้า ความรู้ใหม่ๆหรือการใช้เครื่องจักรกล เทคโนโลยีเข้ามา

ช่วยเพื่อให้ผลิตผลเพิ่มมากขึ้น (วสันต์ ภูวภัทรพร, 2562) อย่างไรก็ตามการเกษตรในประเทศที่พัฒนาแล้วได้นำเทคโนโลยี เครื่องจักรกลต่างๆเข้ามาช่วยในการเพาะปลูก จึงทำให้มีผลกำไรและความมั่งคั่งในการประกอบอาชีพเกษตรกร ซึ่งแตกต่างไปจากประเทศที่กำลังพัฒนาซึ่งไม่มีการใช้เทคโนโลยี เครื่องจักรกลต่างๆเข้ามา รวมถึงความรู้และทักษะใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้จึงทำให้ได้ผลิตผลที่น้อยลงและพื้นที่ในการเพาะปลูกเสื่อมโทรมไป จึงทำให้ต้องใช้ทุนต่างๆเพิ่มขึ้น เช่นแรงงาน ขยายพื้นที่เพาะปลูก ซึ่งต่างๆเหล่านี้ล้วนแต่เป็นต้นทุนที่เพิ่มขึ้นและนั่นหมายถึงความมั่งคั่งของเกษตรกรลดลงไปเรื่อยๆ จึงเป็นช่องทางอันนำมาสู่การแสวงหาความได้เปรียบจากคู่ค้าในรูปแบบต่างๆ ทำให้หน่วยงานภาครัฐและองค์กรต่างๆต้องให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรในประเทศกำลังพัฒนา ยกตัวอย่างเช่น Fair Trade ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมการค้าที่เป็นธรรมอย่างยั่งยืน ให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในด้านช่องทาง การสร้างตรา ฉลากสินค้าเพื่อให้ผู้บริโภคตระหนักถึงสินค้าที่ซื้อเป็นสินค้าที่มาจากกลุ่มเกษตรกรของ Fair Trade (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ: ออนไลน์)

ในยุคปัจจุบันมีการค้าขายระหว่างประเทศ นำเข้าส่งออกสินค้าเป็นจำนวนมากสร้างความมั่งคั่งให้แก่ผู้ค้าเป็นอย่างมากและความมั่งคั่งของพ่อค่านั่นก็นำมาสู่การเอาเปรียบทางการค้า แสวงหาประโยชน์จากคู่ค้าให้มากที่สุดและสิ่งที่มุ่งหวังคือการสร้างกำไรสูงสุด (รุ่งฤดี รัตนวิไล, 2561) ให้แก่การค้าการพาณิชย์ของตนเอง ทำให้คู่ค้าจำนวนมากเสียเปรียบและถูกแสวงหาผลประโยชน์อย่างต่อเนื่องและเกิดการผูกขาดทางการค้า รวมถึงการสร้างรูปแบบทางการค้าแบบใหม่เพื่อปกป้องทางการค้า รวมถึงควบคุมการค้ากับคู่ค้าที่เล็กกว่า มีอำนาจต่อรองน้อยกว่าในรูปแบบใหม่ๆที่สร้างความมั่งคั่งต่อตนเอง โดยไม่คำนึงถึงความอยู่รอดหรือการสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน (วสันต์ ภูวภัทรพร, 2562)

2.4 ผลิตภาพ (Productivity)

ในการดำเนินงานจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวัดผลการดำเนินงานโดยพิจารณาว่าผลิต (Output) ที่ได้มานั้นเกิดจากการคำนวณใช้ปัจจัยการผลิต (Input) ใช้แล้วคุ้มค่ามากน้อยเพียงใดนั้น สามารถวัดได้จากการผลิตภาพ(Productivity) ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถปรับปรุงกระบวนการทำงาน หรือกระบวนการผลิตให้สูงขึ้น (วันชัย ริจิรวนิช, 2543; ญัฐพันธ์ เขจรนนท์, 2542) ดังนี้

ผลิตภาพเป็นอัตราส่วนระหว่างผลผลิต(Output)ซึ่งอาจจะเป็นสินค้าหรือบริการ ต่อปัจจัยนำเข้าหรือปัจจัยการผลิต (Input) ได้แก่ วัตถุดิบ แรงงาน เงินทุน เครื่องจักร พลังงาน ซึ่งสามารถคำนวณได้จากสมการที่ 1 ดังนี้

$$\text{ผลิตภาพ (Productivity)} = \frac{\text{ผลผลิต (Output)}}{\text{ปัจจัยการผลิต(Input)}} \quad (1)$$

เมื่อ	Productivity	คือ ผลิตภาพการผลิต, ไม่มีหน่วย
	Output	คือ ผลผลิต

Input คือ ทรัพยากรที่ใช้

จากสมการที่ 1 ผลผลิตภาพข้างต้น พิจารณาเห็นว่าปริมาณผลผลิต(Output) และปัจจัยการผลิต (Input) เป็นตัวแปรสำคัญในการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของผลผลิตภาพ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการวัดความสามารถในการผลิตหรือการบริหาร โดยผู้บริหารจะสามารถเพิ่มผลผลิตภาพขององค์การได้จาก 5 แนวทางดังนี้

- 1) การเพิ่มผลผลิตโดยใช้ปัจจัยการผลิตเท่าเดิม (Output เพิ่ม Input เท่าเดิม)
- 2) การเพิ่มผลผลิตในอัตราที่สูงกว่าการเพิ่มปัจจัยการผลิต (Output เพิ่มสูงกว่า Input ที่เพิ่มขึ้น)
- 3) การเพิ่มผลผลิตโดยลดปัจจัยการผลิตให้น้อยลง (Output เพิ่ม Input ลดลง)
- 4) ผลผลิตคงที่แต่ใช้ปัจจัยการผลิตลดลง (Output คงที่ Input ลดลง)
- 5) ผลผลิตลดลงในอัตราที่น้อยกว่าการลดลงของปัจจัยการผลิต (Output ลดลงน้อยกว่า Input ที่ลดลง)

จากแนวทางการเพิ่มผลผลิตภาพทั้ง 5 แนวทาง แนวทางที่สามารถเพิ่มผลผลิตภาพได้ผลมากที่สุดคือ แนวทางที่ 3 การเพิ่มผลผลิตโดยลดปัจจัยการผลิตให้น้อยลง แต่ก็น่าจะเป็นแนวทางที่ยากที่สุดและแนวทางเพิ่มผลผลิตภาพได้น้อยที่สุดคือ แนวทางที่ 2 การเพิ่มผลผลิตในอัตราที่สูงกว่าการเพิ่มปัจจัยการผลิต ประเภทของผลผลิตภาพ แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. ผลผลิตภาพรวม (Total Productivity) คือ อัตราส่วนระหว่างมูลค่าของผลผลิตรวมต่อมูลค่าของปัจจัยการผลิตทั้งหมดที่ใช้ไป ซึ่งสามารถคำนวณได้จากสมการที่ 2 ดังนี้

$$\text{ผลผลิตภาพ} = \frac{\text{ผลผลิต (Output)}}{\text{วัตถุดิบ แรงงาน เงินทุน เครื่องจักร พลังงาน}} \quad (2)$$

2. ผลผลิตภาพย่อย (Partial Productivity) คืออัตราส่วนระหว่างผลผลิตต่อปัจจัยการผลิตแต่ละชนิด เช่น วัตถุดิบ แรงงาน เงินทุน พลังงาน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ใช้ในการผลิต ซึ่งสามารถคำนวณได้จากสมการที่ 3, 4 และ 5 ดังต่อไปนี้

$$\text{ผลผลิตภาพวัตถุดิบ} = \frac{\text{ผลผลิต (Output)}}{\text{วัตถุดิบ}} \quad (3)$$

$$\text{ผลผลิตภาพแรงงาน} = \frac{\text{ผลผลิต (Output)}}{\text{แรงงาน}} \quad (4)$$

$$\text{ผลผลิตภาพพลังงาน} = \frac{\text{ผลผลิต (Output)}}{\text{พลังงาน}} \quad (5)$$

3. ผลผลิตภาพขององค์ประกอบรวม (Total-factor Productivity) คืออัตราส่วนของผลผลิตสุทธิ (net output) ต่อ ปัจจัยการผลิต 2 ด้านคือ แรงงานและเงินทุน ซึ่งผลผลิตสุทธิ คือมูลค่าของผลผลิตทั้งหมดลบมูลค่าของวัสดุหรือบริการที่จ่ายไปในการผลิตนั้น ๆ สามารถคำนวณได้ตั้งสมการที่ 6

ผลิตภาพมูลค่าเพิ่ม = ผลผลิตสุทธิ (Net Output) (6)
 ปัจจัยการผลิตด้านแรงงานและเงินทุน

ตารางที่ 2.2 ประเภทของผลิตภาพเปรียบเทียบข้อได้เปรียบกับข้อจำกัด

ประเภทของผลิตภาพ	ข้อได้เปรียบ	ข้อจำกัด
ผลิตภาพรวม	- ผลลัพธ์ค่าที่ได้เป็นค่าที่ชัดเจน ถูกต้อง ควบคุมปัจจัยทั้งหมด	- ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ หลากหลาย ครอบคลุมปัจจัยการผลิต
	- ผลลัพธ์ของผลิตภาพชักจูงให้ผู้ ศึกษาหรือผู้บริหารใช้ประโยชน์ การควบคุมผลกำไร	
ผลิตภาพย่อย	- ผลลัพธ์ค่าที่ได้เป็นค่าเข้าใจง่าย รูปแบบการวิเคราะห์และคำนวณ ง่าย	- ผลลัพธ์ค่าที่ได้เป็นค่าตัวเลข เดียว ทำให้ผิดพลาดง่าย - ผลลัพธ์ที่ได้ไม่สามารถใช้ในการ การวิเคราะห์ผลกำไร
ผลิตภาพขององค์ประกอบ รวม	- นิยมใช้ในรูปแบบ GDP วิเคราะห์ โดยนักเศรษฐศาสตร์	- ผลลัพธ์ไม่ได้วิเคราะห์โดยตรง เพราะไม่ได้นำปัจจัยทรัพยากร วัสดุใช้การคำนวณ

ที่มา: ดัดแปลงจากธานินท์ คูพูลทรัพย์ (2555)

ผลิตภาพขององค์ประกอบรวม มีความยุ่งยากในการเก็บรวบรวมและจำแนกข้อมูล การคำนวณ และการพิจารณาผลการดำเนินงาน อีกทั้งพิจารณาปัจจัยเพียงแค่ 2 ประเภท คือ แรงงานและเงินทุน เท่านั้น จึงไม่ได้รับ

การจัดการผลิตภาพ (Productivity Management) เป็นกระบวนการสำคัญสำหรับทุกองค์การ เพื่อดำเนินการทั้งการผลิตหรือบริการที่สามารถประยุกต์ใช้แนวคิดให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการ ดังนั้นผู้บริหารองค์การทุกระดับจึงจำเป็นต้องเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการผลิตภาพ เพราะถ้าองค์การสามารถเพิ่มผลผลิตในอัตราที่เหมาะสมจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน มีศักยภาพในการแข่งขัน ธุรกิจสามารถพัฒนาและเติบโตได้อย่างเหมาะสม การจัดการผลิตภาพคือ กระบวนการจัดการอย่างเป็นแบบแผน โดยความร่วมมือจากผู้บริหารทุกระดับและพนักงานทุกคน วัตถุประสงค์เพื่อต้องการเพิ่มผลผลิตหรือเพื่อลดต้นทุนการผลิตหรือเพื่อต้องการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน เพื่อทำให้ผลิตภาพเพิ่มสูงขึ้น

2.5 การมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เป็นการให้คนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยมีการเปิดโอกาสให้คนเหล่านั้นเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน วิเคราะห์ สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง เพื่อให้ชุมชนนั้นพร้อมที่จะปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การมีส่วนร่วมของชุมชนจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาด้วยความสมัครใจ ซึ่งคนในชุมชนจึงมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญเติบโตและก้าวหน้า สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน (กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา, 2555) ดังนั้น เพื่อให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนมากขึ้น จึงได้รวบรวมความหมาย ตามทัศนะของ คนต่างชาติและคนไทย ดังนี้ Cohen & Uphoff(1981) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่คนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมใน 4 มิติด้วยกัน คือ 1) คนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผน 2) คนในชุมชนต้องเสียสละเข้ามามีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติและพัฒนาตามแผน 3)คนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 4) คนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน (บรีศ บุญบรรเจิดศรี, 2558) ซึ่ง United Nations (1981) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจอย่างมีพลังและมีความกระตือรือร้นของชุมชนไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การกำหนดเป้าหมายของชุมชน และการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย รวมถึงการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการ ที่ได้วางไว้ (บรีศ บุญบรรเจิดศรี, 2558) Putti (1987) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยเบื้องต้นในการจัดกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการบริหารมีลักษณะกว้างขึ้นและเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้การมีส่วนร่วมนั้นขยายไปสู่การปฏิบัติงานในระดับปฏิบัติการของ (สมบัติ นามบุรี, 2562) และการมีส่วนร่วมตามทัศนะของคนไทยที่ได้มีการศึกษา มีดังนี้ การมีส่วนร่วม คือ การที่สมาชิกของชุมชนได้มีโอกาสในการร่วมคิด วิเคราะห์ วางแผน ตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมจะต้องไม่เกิดจากการบังคับ นั่นคือต้องเกิดจากความสมัครใจ ความพึงพอใจของสมาชิก อีกทั้งสมาชิกต้องได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากชุมชนร่วมกัน (สัญญา เคนาภูมิ, 2551) การมีส่วนร่วมคือ การเปิดโอกาสให้บุคคลต่าง ๆ หรือคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในลักษณะของการเข้าร่วมการรับรู้ ร่วมคิดวิเคราะห์ ร่วมลงมือทำ ร่วมกันตัดสินใจ รวมทั้งการร่วมกันติดตามผลการดำเนินงานของชุมชนทั้งทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2553) การมีส่วนร่วมคือ การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามและประเมินผลการดำเนินการร่วมกันอย่างมีอิสรภาพและมีความเสมอภาค พร้อมทั้งนำผลที่ได้มาทำการปรับปรุงและพัฒนา โดยการใช้ความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของคนแต่ละคนในการแก้ไขปัญหาของชุมชน และพัฒนางานของชุมชนให้มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (นายบรีศ บุญบรรเจิดศรี, 2558) สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเป็นผู้กำหนดปัญหาของตนเอง เป็นการเสริมสร้างพลังให้ชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชน เพื่อค้นหาความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจและการควบคุมหน่วยงานต่างหรือกิจกรรมต่าง ๆ ใน

ชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมถึงพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนทั้งด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการจัดการ ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างอิสระ สามารถทำงานร่วมกันในรูปแบบกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนภายใต้วัตถุประสงค์เดียวกัน (จักรกฤษณ์ เจริญสิทธิ์ และคณะ, 2561)

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และพรธมทิพย์ เพชรมาก (2551) กล่าวว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองและชนบทมี 6 ลักษณะ คือ 1) การรับรู้ข่าวสาร ลักษณะการมีส่วนร่วมแบบนี้ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าเกี่ยวกับรายละเอียดต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นโครงการใหม่ ๆ หรือผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น 2) การปรึกษาหารือ เป็นการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินโครงการกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อรับฟังข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลและกระจายข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจ 3) การประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็น เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและผู้มีอำนาจในการตัดสินใจใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ ประชุมรับฟังความคิดเห็น เช่น การประชุมระดับชุมชน 4) การประชาพิจารณ์ เป็นการประชุมที่เป็นระบบ และมีความชัดเจน เป็นเวทีที่มีการนำเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผย การประชาคมและคณะกรรมการจัดประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีประเด็นและหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน 5) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหาต่าง ๆ อาจดำเนินการโดยการเลือกตัวแทนเข้าไปเป็นกรรมการที่มีอำนาจการตัดสินใจ 6) การใช้กลไกทางกฎหมาย ลักษณะนี้ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรงในเชิงป้องกันและแก้ไข แต่เป็นลักษณะของการเรียกร้องและป้องกันสิทธิของตนเอง อันเนื่องมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรม (สมบัติ นามบุรี, 2562)

ประเภทของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การมีส่วนร่วมโดยตรงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ๆ ผู้บริหาร หัวหน้าโครงการเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมโดยตรงมักจะเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะ เพราะในการดำเนินกิจกรรมอาจเกิดปัญหาและอุปสรรคที่ไม่สามารถแก้ไขได้ จึงจำเป็นต้องใช้บุคคลอื่นเข้ามาร่วมในการแก้ปัญหาและตัดสินใจ การมีส่วนร่วมแบบนี้มักเป็นทางการและทำเป็นลายลักษณ์อักษร กับอีกประเภทหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมทางอ้อม เป็นการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายแบบไม่เป็นทางการ ไม่ร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการบริหาร แต่จะให้การสนับสนุน หรือส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมาย อย่างเช่น การบริจาคทรัพย์สิน เงินทอง แรงงาน(สมบัติ นามบุรี, 2562)

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กาญจนา พัฒนนานุรักษ์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “ธุรกิจพลาสติก อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรปราการ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน วิธีการตลาด

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Approach) โดยการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพหลักในการเลี้ยงปลาสดตามมาตรฐานจีเอพี เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้นำชุมชนในพื้นที่ตำบลเกษตรพัฒนา โรงเข้ หลักสอง สวนส้ม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ในส่วนของวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างคือฟาร์มเกษตรกรที่ได้รับมาตรฐาน จีพีเอทั้งสิ้น 39 ราย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ค่าเฉลี่ย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ในการเลี้ยงปลาสด 1 รุ่น จะมีอัตราส่วนของต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปรที่ 16.29: 83.71 ต้นทุนการเลี้ยงต่อกิโลกรัมที่ 30.31 บาท ผลตอบแทนเฉลี่ยและกำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่ที่ 12,541.17 และ 10,408.55 บาท ตามลำดับ เกษตรกรร้อยละ 99 จำหน่ายปลาสดโดยขายให้แก่พ่อค้าคนกลาง ปัญหาด้านการเลี้ยงเกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการคัดพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ รวมถึงความรู้ในการแปรรูปและไม่มีอำนาจการต่อรองทางการตลาดเนื่องจากไม่มีการรวมกลุ่มของเกษตรกร

สุทิตา รัตนวิชาและคณะ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง “ การผลิตและการตลาดปลาสดของสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงปลาสดแพรงหนาม จำกัด ” วัตถุประสงค์ในการศึกษาคือเพื่อศึกษาการผลิตและการตลาดปลาสดของสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงปลาสดแพรงหนามแดง จำกัด และศึกษาปัญหาอุปสรรคด้านการผลิตและการตลาดปลาสดของสหกรณ์ผู้เลี้ยงปลาสดแพรงหนามแดง จำกัด การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Approach) มีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และนำข้อมูลมาหาค่าร้อยละ กลุ่มตัวอย่างคือสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงปลาสดแพรงหนามแดง จำนวน 50 ราย ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาด้านการผลิตประกอบไปด้วย การขาดเงินทุนต้องกู้จากสถาบันการเงินและกู้เงินจากนอกระบบ ปัญหาด้านการฟักไม่ติด ปัญหาการแคระแกรนของปลาโตเต็มวัย เนื่องจาก การขาดความรู้และประสบการณ์ในการปล่อยลูกปลา การให้อาหารปลา การไม่ตากบ่อ ความแออัดของจำนวนปลา สำหรับปัญหาด้านการตลาดคือ ปลามีขนาดที่ไม่แน่นอน ราคาปลาสดไม่แน่นอน สมาชิกไม่มีอำนาจการต่อรอง ไม่มีแหล่งรับซื้อปลาที่แน่นอน

ประพัทธ์ ภิรมย์นาคและคณะ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง “ การศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการเลี้ยงปลาสดแบบการใช้อาหารแบบธรรมชาติและแบบการใช้อาหารเม็ดสำเร็จรูป ” วัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการเลี้ยงปลาสด ด้วยเทคนิคการเลี้ยงแบบการใช้อาหารจากธรรมชาติ และแบบการใช้อาหารเม็ดสำเร็จรูป รวมถึงคุณสมบัติของผู้เลี้ยงสถานการณ์การเลี้ยงและวิธีการเลี้ยง การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดที่แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 คือกลุ่มผู้เลี้ยงจังหวัดฉะเชิงเทรา สมุทรปราการจำนวน 35 ราย และกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มผู้เลี้ยงปลาสดในจังหวัดสมุทรสงคราม สมุทรสาคร และเพชรบุรี จำนวน 30 ราย การสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างมีระบบตามเส้นทางเชื่อมหมู่บ้าน เริ่มจากการเก็บจากฟาร์มที่หนึ่งแล้วเว้นอีก 2 ฟาร์มจึงเก็บข้อมูลในฟาร์มถัดไป จนครบตามจำนวนที่กำหนด ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่ 1 ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงแบบธรรมชาติตลอดระยะเวลาที่เลี้ยงทั้งหมด ในขณะที่กลุ่มที่ 2 เลี้ยงอาหารแบบธรรมชาติเป็น

เวลา 3 เดือนและให้อาหารสำเร็จรูปที่มีเปอร์เซ็นต์โปรตีนสูงจนถึงเวลาขาย ซึ่งพบว่าการเลี้ยงแบบกลุ่มที่ 2 ได้ปลาที่มีขนาดใหญ่และเนื้อนุ่มกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตจากของกลุ่มที่ 1 และมีราคาขายกิโลกรัมละ 75.24 บาท ในขณะที่กลุ่มที่ 1 มีราคาขายกิโลกรัมละ 53.50 บาท ผลการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนพบว่ากลุ่มที่ 2 ที่เลี้ยงปลาสดแบบธรรมชาติและเสริมด้วยอาหารสำเร็จรูปมีโอกาสในการเพิ่มรายได้และกำไรสูงกว่าการเลี้ยงปลาสดของกลุ่มที่ 1

สุภาวดี ขุนทองจันทร์ (2559) ได้ศึกษาต้นทุนผลตอบแทนของเกษตรกรผู้ปลูกพริกเมืองหัวเรือในเชิงเศรษฐกิจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดจากการปลูกพริกพื้นเมืองหัวเรือ จังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกพริกพื้นเมืองหัวเรือ จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่างคือเกษตรกรผู้ปลูกพริกเมืองหัวเรือ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 150 คน ในรอบปีปลูก 2557 ใช้เวลาศึกษา 8 เดือน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้เป็นเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($X = 3.75$) โดยมี 2 ด้านที่มีค่ามากที่สุดเรียงตามลำดับ ได้แก่ มีการจ้างงานในชุมชน ($X = 4.19$) และสภาพเศรษฐกิจของชุมชน ความเป็นอยู่ดีขึ้น ($X = 4.06$) ทั้งนี้เกษตรกรมีรายได้จากการปลูกพริก 47,811.53 บาท ต้นทุนการปลูก 29,509.29 บาท และกำไรสุทธิ 18,302.24 บาทต่อไร่ ฉะนั้นพริกพื้นเมืองจึงถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่ช่วยให้ชุมชนมีรายได้ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นควรส่งเสริมให้เกษตรกร ผู้ปลูกพริกพื้นเมืองหัวเรือดำเนินการตามมาตรฐานการปลูกพริกแบบปลอดภัยของกรมวิชาการเกษตร เพื่อจะได้ยื่นขอใบรับรองมาตรฐานการปลูกแบบปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่ต้องการอาหารและสิ่งปรุงแต่งอาหารที่ได้มาตรฐานและปลอดภัย

สุภาวดี ขุนทองจันทร์ (2556) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนกะหล่ำปลีของเกษตรกรลาวภายใต้ข้อตกลงการผลิตในระบบพันธะสัญญาไทย-ลาว โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการผลิตในระบบพันธะสัญญาระหว่างไทย-ลาวของพืชกะหล่ำปลี แขวงจำปาสัก ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรลาวผู้ปลูกกะหล่ำปลี ศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรลาวต่อระบบพันธะสัญญา และเปรียบเทียบรายได้ของเกษตรกรลาวที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน ประชากรที่ใช้ศึกษาคือ เกษตรกรลาวที่เข้าร่วมโครงการการผลิตในระบบพันธะสัญญาระหว่างไทย-ลาว จำนวน 118 ราย ใช้เวลาศึกษา 10 เดือน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้เป็นเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-Test และการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการผลิตในระบบพันธะสัญญาระหว่างไทย-ลาวมี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่เป็นลายลักษณ์อักษร (เป็นทางการ) ภายใต้เงื่อนไขกฎหมายระหว่างประเทศ กับแบบที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร (ไม่เป็นทางการ) ภายใต้เงื่อนไขความไว้วางใจและความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งรูปแบบที่ไม่เป็นทางการนั้นเกษตรกรลาวจะมีความพึงพอใจมากกว่ารูปแบบที่เป็นทางการ เนื่องจากมีความยืดหยุ่นสูง สำหรับความพึงพอใจของเกษตรกรลาวที่มีต่อการผลิตในด้านการตลาดมีความพึงพอใจระดับ

มาก เนื่องจากผู้ประกอบการไทยรับซื้อผลผลิตทั้งหมด ด้านการเงินมีระดับความพึงพอใจระดับปานกลาง เนื่องจากเกษตรกรลาวเข้าถึงแหล่งเงินทุนโดยเฉพาะสถาบันการเงินของรัฐได้ไม่เท่าเทียมกัน ส่วนด้านความเข้าใจในสัญญา มีความพึงพอใจในระดับน้อย เนื่องจากมีการศึกษาขั้นต่ำเพียงประถมศึกษาปีที่ 5 เกษตรกรลาวมีรายได้หลักมาจากการปลูกกะหล่ำปลี จำนวน 22,327.22 พันกิบต่อเฮกตาร์ ต้นทุนการผลิต 16,703.18 พันกิบต่อเฮกตาร์ ได้กำไรสุทธิ 5,624.04 พันกิบต่อเฮกตาร์ ทั้งนี้การปลูกกะหล่ำปลีให้ผลตอบแทนเกษตรกรลาวในทางเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อรายได้ของเกษตรกรลาวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ คือ ประสบการณ์ในการปลูกกะหล่ำปลี

ดวงสมร พิกสังข์ (2555) ได้ศึกษาการบริหารต้นทุนของกลุ่มผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวในจังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาลำดับความสำคัญของต้นทุนในแต่ละด้านของกลุ่มผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวในจังหวัดสมุทรสงคราม และศึกษาแนวทางการบริหารต้นทุนของกลุ่มผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวในจังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มตัวอย่างเป็นแม่บ้านเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวในจังหวัดสมุทรสงคราม 11 แห่ง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวในจังหวัดสมุทรสงครามให้ความสำคัญมากที่สุดโดยเรียงตามลำดับ ใน 4 ด้าน คือ ด้านต้นทุนการผลิต ต้นทุนด้านการตลาด ต้นทุนด้านการเงิน และต้นทุนด้านการจัดการ ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละด้านพบว่า ด้านต้นทุนการผลิต ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ค่าวัสดุ (พะอง, ฟืน, พะยอม, ฯลฯ) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ต้นทุนที่เสีย ด้านต้นทุนการตลาด ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ค่าขนส่ง และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ส่วนลดการค้า ด้านต้นทุนการเงิน ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การให้เครดิตกับลูกค้า และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ค่าธรรมเนียมและต้นทุนเก็บรักษาสินค้า และด้านต้นทุนการจัดการ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ค่าใช้จ่ายอุปกรณ์สำนักงาน และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ค่าสวัสดิการสมาชิก สำหรับแนวทางการบริหารต้นทุนใน 4 ด้าน พบว่า ด้านต้นทุนการผลิต จะใช้แนวทางการพัฒนาพันธุ์มะพร้าวต้นเตี้ย และการผลิตแบบผสมผสานด้วยการปลูกพืชมากกว่า 1 ชนิดซึ่งให้ผลสัมฤทธิ์ในระดับมาก ด้านต้นทุนการตลาด จะใช้แนวทางการลดการโฆษณาประชาสัมพันธ์ และการลดจำนวนพนักงานขายตรง ที่มีผลสัมฤทธิ์ในระดับมาก ด้านต้นทุนการเงิน จะใช้แนวทางการผลิตสินค้าให้เพียงพอกับความต้องการของลูกค้าเพื่อลดต้นทุนการเก็บรักษา และการทำบัญชีรายรับและรายจ่าย ที่ให้ผลสัมฤทธิ์ในระดับมากที่สุด ส่วนการชำระหนี้เจ้าหนี้ตรงตามกำหนดเวลาให้ผลสัมฤทธิ์ในระดับมาก และ ต้นทุนการจัดการ จะใช้แนวทางการคิดค้นหาวิธีในการนำเศษซากวัตถุดิบมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ในระดับมากที่สุด และการฝึกอบรมสมาชิกให้มีความรู้ความชำนาญในการผลิต และการใช้ประโยชน์จากบุคลากรในพื้นที่ที่มีความชำนาญ ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ในระดับมาก

นเรศ นิภากรพันธ์ (2555) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตหอยนางรม: กรณีศึกษาเกษตรกรในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตหอยนางรม ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิต และปัญหาที่เกิดขึ้นในการ

ผลิตหอยนางรมของเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงหอยนางรมในเขตพื้นที่อำเภอภาณุ จนดิษฐ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 52 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม สถิติสถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และในส่วนของ การคำนวณอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนจะใช้รายได้จากการขายและ ต้นทุนในการผลิต ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ต้นทุนการผลิตหอยนางรมจะเป็นต้นทุนที่เกษตรกรไม่ได้ จ่ายเป็นตัวเงิน ซึ่งเมื่อคำนวณต้นทุนการผลิตทั้งหมดแล้วคิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย 1,7041.01 บาท/ไร่/เดือน และรายได้จากการจำหน่าย 1,716.18 บาท/ไร่/เดือน มีสัดส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตเท่ากับ 1.01 แสดงว่ารายได้ที่เกษตรกรผู้ผลิตหอยนางรมได้รับมากกว่าต้นทุนการผลิตหอยนางรม ดังนั้นการผลิต หอยนางรมของเกษตรกรเหมาะสมต่อการลงทุนสามารถที่จะประกอบเป็นอาชีพได้ สำหรับปัจจัยที่ส่งผล กระทบกระบวนการผลิตและต้นทุนการผลิตหอยนางรมของเกษตรกร คือ ปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถ ควบคุมได้ ได้แก่ ปริมาณน้ำฝนที่มีจำนวนมากทำให้น้ำทะเลมีความเค็มลดลง การปล่อยน้ำเสียที่มาจาก บ่อกุ้งและโรงงานอุตสาหกรรมสู่ทะเลส่งผลให้หอยนางรมตาย และการลักขโมยหอยนางรม ซึ่งเป็นปัญหา ทำให้ต้นทุนการผลิตหอยนางรมสูงขึ้น เพราะต้องใช้แรงงานในการเฝ้าระวัง ส่วนในกรณีที่เกิดภัยพิบัติทาง ธรรมชาติก็จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาล

พอพันธ์ อูยยานนท์ และอภิญา วนเศรษฐ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง เกษตรพันธะสัญญา : กลไก สร้างความเหลื่อมล้ำและเป็นธรรม พบว่า ปัจจัยสำคัญที่คาดว่าจะมีผลต่อปัญหาความไม่เป็นธรรม มี 3 ประการ คือ หลักการระบบเกษตรพันธะสัญญาต้องมีสมมติฐานว่าทั้ง 3 ฝ่าย คือ ภาครัฐ เกษตรกร ธุรกิจ เอกชน และสถาบันการเงิน ต้องมีความร่วมมืออย่างใกล้ชิด และเห็นประโยชน์ในระยะยาวในการพัฒนา เศรษฐกิจ และเพื่อเพิ่มผลิตภาพการผลิต รวมทั้งมีการกระจายผลประโยชน์อย่างชัดเจน แต่พัฒนาการ เศรษฐกิจที่ผ่านมา บทบาทในการกำหนดนโยบายการผลักดันธุรกิจเกษตรพันธะสัญญา ดำเนินการโดยภาค ธุรกิจเอกชน และรัฐให้ความสำคัญสนับสนุนให้เกิดระบบพันธะสัญญา ส่วนเกษตรกรมีส่วนร่วมน้อย ขาดอำนาจ การต่อรอง ไม่มีการก่อตั้งสมาคมหรือกลุ่มอย่างเป็นทางการเพื่อ "ถ่วงดุล" กับภาคธุรกิจในด้านต่าง ๆ ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยยังไม่มีลักษณะเป็น "นิติรัฐ" เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจอย่าง แท้จริง โดยพบว่าประสบความล้มเหลวในการผลักดันและบังคับใช้กฎหมาย เช่น กฎหมายชดเชยความ เสียหายที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรเนื่องจากฟ้าฝนแล้ง น้ำท่วม หรืออุทกภัย กฎหมายเกี่ยวกับสถานภาพของ เกษตรกรในระบบพันธะสัญญา รวมถึงปัญหาและแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจภาคเอกชนและรัฐบาล ให้ความสำคัญภาคเกษตรกรรมเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศ ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิต โดยไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการเพิ่มรายได้ของเกษตรกรที่จะนำไปสู่การพัฒนา เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ซึ่งจะเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตรายได้ที่ยั่งยืน

มินา ล่อซุ่น (2562) ได้ศึกษาการกำหนดวิธีการปรับปรุงเพื่อเพิ่มผลิตภาพในโรงงานแปรรูปปลา ทูน่ากระป๋อง 3 วิธี คือ วิธีที่ 1 ต้องเพิ่มพื้นที่ในการใส่ปลาต่อรอบโดยการตัดหัวปลาออก วิธีที่ 2 ปรับเปลี่ยนรูปแบบการวางปลาบนตะแกรง วิธีที่ 3 การจัดสายการผลิตในส่วนที่เกี่ยวข้องใหม่ พบว่า ทั้ง 3 วิธี สามารถเพิ่มกำลังการผลิตจาก 160 ตันต่อวัน เป็น 180 ตันต่อวัน ทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.5

ซึ่งส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลงจาก 62.18 บาทต่อกิโลกรัม เหลือ 61.40 บาทต่อกิโลกรัม หรือลดลงร้อยละ 1.25 และผลผลิตต่อคนเพิ่มขึ้นจาก 145 กิโลกรัม/คน/วัน เป็น 163 กิโลกรัม/คน/วัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.4 ซึ่งคิดเป็นมูลค่าของผลผลิตเพิ่มขึ้นประมาณ 4 ล้านบาทต่อวัน โดยไม่มีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการเพิ่มผลิตภาพของโรงงานโดยรวม

ชาญ ศานติदानนท์ และวัสสนัย วรธรณ์จรรย์ยา (2554) ได้ศึกษาการพัฒนาและออกแบบกระบวนการผลิตเพื่อเพิ่มผลิตภาพในสายการผลิตแหวน กำไลทองคำ โดยการนำเครื่องมือคุณภาพมาวิเคราะห์ปัญหาและหาสาเหตุของข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต มีการนำหลักการศึกษเวลา และการเคลื่อนไหวยามาใช้ในการออกแบบและพัฒนาเครื่องมือและอุปกรณ์เพื่อใช้ในกระบวนการผลิต จากผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการรอคอยในกระบวนการผลิตสูง และอัตราการทำงานใหม่ในกระบวนการผลิตสูง ซึ่งเป็นปัญหาหลัก แต่สามารถปรับปรุงกระบวนการได้ด้วยการออกแบบอุปกรณ์เพื่อช่วยในขั้นตอนการขึ้นรูปและการกัดลายผลิตภัณฑ์ร่วมกับการปรับปรุงกระบวนการขัดเงากำไลและแหวนด้วยเครื่องมือขัดเงา สามารถลดระยะเวลาในกระบวนการผลิตกำไลจาก 269.86 นาที เหลือ 235.97 นาที ทำให้เวลาดลดลงร้อยละ 12.56 และสามารถลดระยะเวลาในกระบวนการผลิตแหวนจาก 200.01 นาที เหลือ 176.92 นาที ทำให้เวลาดลดลงร้อยละ 11.55 รวมถึงสามารถลดระยะทางในการเคลื่อนที่ระหว่างกระบวนการผลิตจาก 155 เมตร เหลือ 125 เมตร ทำให้สามารถลดระยะทางลงร้อยละ 19.35

ธานีณ์ คุพุลทรัพย์ (2555: 49-57) ได้ศึกษาการเพิ่มผลิตภาพของผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว ของกลุ่มผลิตผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว บ้านทุ่งบ่อแป้น ตำบลปรางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง จากการศึกษาเกี่ยวกับผลิตภาพของผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว ในผลิตภัณฑ์ 5 ชนิด โคมไฟต้นมะพร้าว โคมไฟรูปสัตว์ กระปุกอมสิน โมบาย และสร้อย พบว่าผลิตภาพรวมของทุกผลิตภัณฑ์มีค่าใกล้เคียงกัน มีค่าระหว่าง 1.09 ถึง 1.28 โดยแนวการเพิ่มผลิตภาพของผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว โดยหลักการกำหนดมาตรฐานของงานการผลิตและผลิตภัณฑ์ หลักการกำหนดการสูญเสียของทรัพยากรการผลิต หลักการ 4 Zero (Zero Defect (ของเสียเป็นศูนย์) Zero Delay (การรอเป็นศูนย์) Zero Inventory (พัสดุคงคลังต้องเป็นศูนย์) Zero Accident (อุบัติเหตุต้องเป็นศูนย์))

หาญพล จันทรสูงเนิน (2554: 3-55) ได้ศึกษาการเพิ่มผลิตภาพของยางพารา ของการปลูกยางพาราในตำบลเทพรักษา อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จากการศึกษาเกี่ยวกับผลิตภาพแรงงานต่อคร้วเรือน ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พบว่าผลิตภาพแรงงานมีค่าระหว่าง 1.71 ถึง 2.28 โดยแนวทางการเพิ่มผลิตภาพของแรงงานต่อคร้วเรือนขนาดเล็ก โดยหลักการการปรับปรุงวิธีการทำงาน กำหนดแรงงานในการทำงานใช้เวลาน้อย ส่งผลต่อผลิตภาพแรงงาน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 วิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่อง"การจัดการต้นทุนการเลี้ยงและผลิตภาพที่เหมาะสมต่อราคาปลาสดหน้าบ่อเป็นธรรมของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสดเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ" มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาต้นทุนการเลี้ยงและผลิตภาพที่เหมาะสมต่อราคาปลาสดหน้าบ่อที่เป็นธรรมต่อผู้เลี้ยงปลาสดของกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ ในจังหวัดสมุทรปราการ

2. เพื่อศึกษากระบวนการรวมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ของกลุ่มอนุรักษ์ปลาสดบางบ่อ และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยอำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ และอำเภอบางเสาธง ในจังหวัดสมุทรปราการ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยผสม (Mixed Method) โดยใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างในการตอบวัตถุประสงค์และคำถามวิจัยในข้อที่ 1 และ 2 และใช้วิธีการคำนวณวิเคราะห์หาต้นทุนทั้งหมด ต้นทุนเฉลี่ย รายได้ ผลิตภาพ การเลี้ยงปลาสดทั้งสามรูปแบบเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สำหรับการถ่ายทอดความรู้พร้อมกับการฝึกปฏิบัติของกลุ่มเกษตรกรทั้งในโครงการระบบส่งเสริมเกษตรกรแบบแปลงใหญ่และเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดรายอื่นที่มีความสนใจในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 นั้นผู้วิจัยจะดำเนินการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการคำนวณ การต้นทุน รายได้ ผลิตภาพ การตั้งราคาขายที่เหมาะสมและเป็นธรรมต่างๆ เป็นต้น พร้อมทั้งมี Workshop ในการฝึกปฏิบัติการคำนวณต้นทุน รายได้ ผลิตภาพและวิธีการบันทึกบัญชีให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงในโครงการระบบส่งเสริมเกษตรกรแปลงใหญ่และเกษตรกรรายย่อยที่มีความสนใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้นี้ พร้อมทั้งมีการฝึกปฏิบัติการลงบัญชี ดังนั้นระเบียบวิธีวิจัยนี้จึงประกอบไปด้วย 2 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 คือส่วนที่วิเคราะห์ถึง ต้นทุน รายได้ ผลิตภาพ ราคาขายของเกษตรกร และราคาขายที่เป็นธรรมตามแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์และบัญชีต้นทุน

- ส่วนที่ 2 คือส่วนกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้พร้อมกับการฝึกปฏิบัติให้แก่กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดในโครงการระบบส่งเสริมเกษตรกรแปลงใหญ่และเกษตรกรผู้เลี้ยงรายย่อยต่างๆที่สนใจในจังหวัดสมุทรปราการ

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้ ประชากรเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดในเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ ประชากร มุ่งเน้นเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดในโครงการระบบส่งเสริมเกษตรกร

แบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ มีหลักการในการกำหนดพื้นที่แปลงใหญ่ คือพื้นที่ชุมชนที่ใกล้เคียงกัน เกิดการบริหารจัดการขนาดพื้นที่ไม่น้อยกว่า 300 ไร่ และเกษตรกรจำนวนทั้งสิ้น 30 ราย มีพื้นที่ทั้งหมด 889 ไร่ (สำนักงานประมงอำเภอบางบ่อ, 2557) เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เนื่องจากเกษตรกรในกลุ่มนี้มีวิธีการเลี้ยงปลาสดที่หลากหลายรูปแบบ (การเลี้ยงแบบดั้งเดิม การเลี้ยงแบบผสมผสาน และการเลี้ยงแบบดั้งเดิมเสริมหญ้าเนเปียร์ และพันธุ์ปลาสดมี 2 พันธุ์) และกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดในโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ มีการพัฒนาศักยภาพการเลี้ยงตามมาตรฐานการปฏิบัติสำหรับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีจากภาครัฐ นอกจากนี้การรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อร่วมกันซื้อปัจจัยการผลิตเพื่อให้ได้ต้นทุนที่ดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับเกษตรกรรายย่อย ซึ่งในวิจัยนี้จะใช้กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดในโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่จะเป็นต้นแบบในการวิจัยครั้งนี้เพื่อวิเคราะห์หา ผลผลิตเฉลี่ย ต้นทุนเฉลี่ย ผลิตภาพ ราคา รวมถึงรายได้รวมของเกษตรกรผู้เลี้ยงในโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อได้ข้อมูลเชิงประจักษ์และถ่ายทอดข้อมูลเหล่านี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยอำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ และอำเภอบางเสาธง ในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 26 ราย ทั่วพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ ได้ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้ากลุ่มและอาจนำมาสู่การรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดที่จะมีจำนวนมากขึ้นในภายหน้าซึ่งจะส่งผลดีต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดในจังหวัดสมุทรปราการต่อไปในอนาคต

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1) เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ ทั้งหมด 26 ราย พื้นที่ 740 ไร่ ข้อมูล ณ ปัจจุบัน กุมภาพันธ์ ปี 2562 (จากเดิมปี 2561 เริ่มต้นโครงการแปลงใหญ่ 30 ราย มีสมาชิกลาออก 4 ราย) การสุ่มเลือกมาร้อยละ 100 ของจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่ ทั้งหมด โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากในการเก็บข้อมูลต้องเก็บข้อมูลเชิงลึกในการตอบแบบสัมภาษณ์ โดยได้ความรู้และรายละเอียดจากเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่

2) เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงย่อย จังหวัดสมุทรปราการทั้งหมด 26 ราย วิธีการสุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวนทั้งหมด 80 ราย พื้นที่อำเภอบ่อ ในตำบลบ้านระกาศ ตำบลคลองด่าน และตำบลเป็ริง

ตารางที่ 3.1 จำนวนของผู้เลี้ยงปลาสดในอำเภอบางบ่อ 3 ตำบลจังหวัดสมุทรปราการ ปี 2561

ตำบล	จำนวนผู้เลี้ยง (ราย)	พื้นที่ (ไร่)
บางบ่อ	30	849
บ้านระกาศ	32	770
เปรี๊ญ	18	345
รวม	80	1,964

ที่มา: สำนักงานประมงอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ (2561)

โดยสุ่มเลือกมาจากประชากร จำนวนทั้งหมด 26 ราย จาก 44 ราย (CI 95%) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) และคำนวณขนาดตัวอย่างตามสูตรของ Yammane Determination a Sample Size (Madison, 2008) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (Confidence Interval (CI)) และระดับความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 0.1 ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

$$n = \frac{80}{1 + 80(0.10)^2}$$

$$n = 44$$

เมื่อ n คือ ขนาดตัวอย่าง (Sample Size)
 N คือ ขนาดประชากร (Population Size)
 e คือ ระดับความคลาดเคลื่อน (Precision)

การสุ่มตัวอย่างซึ่งหน่วยตัวอย่างในประชากรในการสุ่มมีโอกาสถูกเลือกเท่าๆ กัน ดังนั้นจำนวนตัวอย่างทั้งหมดที่คำนวณได้ประมาณ 44 ราย การสุ่มวิธีนี้มีรายชื่อประชากรทั้งหมดและมีการให้เลขกำกับผู้เลี้ยงแบบแปลงย่อย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เลือกเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 26 ราย เพื่อทำการเปรียบเทียบตัวอย่างเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่กับแบบแปลงย่อย ตัวอย่างทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 52 ราย โดยเก็บข้อมูลการเลี้ยงปลาสดช่วงเวลา พฤศจิกายน 2560 ถึง ตุลาคม 2561

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้างโดยเน้นการซักถามและสัมภาษณ์รายบุคคลแบบตัวต่อตัวระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ ในการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแต่ละรายจะถูกสัมภาษณ์ 2 ครั้งด้วยชุดคำถามสัมภาษณ์ปลายเปิด 2 ชุดเพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของ

การศึกษา โดยแนวคำถามชุดที่ 1 จะเป็นชุดคำถามที่พัฒนามาจากแนวคิดของการบัญชีต้นทุน ในประเด็น การวิเคราะห์ต้นทุน อาทิ ต้นทุนวัตถุดิบ, ต้นทุนแรงงาน และต้นทุนค่าใช้ในการผลิต เป็นต้น สำหรับแนว คำถามชุดที่ 2 เป็นชุดคำถามที่พัฒนามาจากแนวคิดของการบัญชีต้นทุนในเรื่องการวิเคราะห์รายได้รวมโดย คำถามจะครอบคลุมในประเด็นต่างๆ เช่น รายได้, ราคาขาย และปริมาณผลผลิตในแต่ละครั้ง เป็นต้น อย่างไรก็ตามจะครอบคลุมในประเด็นต่างๆ เช่น รายได้, ราคาขาย และปริมาณผลผลิตในแต่ละครั้ง เป็นต้น อย่างไรก็ตามจะครอบคลุมในประเด็นต่างๆ เช่น รายได้, ราคาขาย และปริมาณผลผลิตในแต่ละครั้ง เป็นต้น อย่างไรก็ตามจะครอบคลุมในประเด็นต่างๆ เช่น รายได้, ราคาขาย และปริมาณผลผลิตในแต่ละครั้ง เป็นต้น อย่างไรก็ตามจะครอบคลุมในประเด็นต่างๆ เช่น รายได้, ราคาขาย และปริมาณผลผลิตในแต่ละครั้ง เป็นต้น

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ดำเนินการ 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และจัดบันทึกจากกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยง ในโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ ในประเด็นของต้นทุน ราคาขาย และรายได้รวมทั้ง 2 ชุด จากการสัมภาษณ์เกษตรกรมาวิเคราะห์ในลำดับแรก โดยใช้สถิติพรรณนา เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อคำนวณหาต้นทุนการเลี้ยงและกำไร ทั้งหมดที่ได้จากการเลี้ยงปลาสดในแต่ละรูปแบบ สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยจะนำผล วิเคราะห์ที่ได้จากวัตถุประสงค์ที่ 1 มาคำนวณวิเคราะห์ผลผลิตภาพ และเปรียบเทียบผลผลิตภาพของการ เลี้ยงทั้งสามรูปแบบโดยทำการหาอัตราส่วนระหว่างผลผลิตและปัจจัยนำเข้า (Output/Input) ต่อ พื้นที่เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมในการสร้างรายได้ให้แก่ผู้เลี้ยงมากที่สุด

ส่วนที่ 2 ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้พร้อมฝึกปฏิบัติการกลุ่ม (Workshop) ใน การคำนวณหา ต้นทุน รายได้ ผลผลิตภาพ ราคาขายที่เหมาะสมเป็นธรรม รวมถึงการลงบันทึกบัญชีที่ ถูกต้อง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผู้เข้าร่วมโครงการ ในการถ่ายทอดความรู้และการฝึกปฏิบัติการกลุ่มครั้งนี้กำหนดให้ ผู้เข้าร่วมได้แก่กลุ่มผู้เลี้ยงปลาสดเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดในโครงการระบบส่งเสริม เกษตรแปลงใหญ่จำนวน 30 ราย และเกษตรกรผู้เลี้ยงรายย่อยต่างๆที่สนใจในจังหวัด สมุทรปราการจำนวน 20 ราย โดยจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประมาณเดือนพฤษภาคม - เดือนกรกฎาคม 2562
2. รายละเอียดในการดำเนินการในการจัดกิจกรรมมีดังนี้คือ
 - 2.1 เรียนรู้วิธีการคำนวณวิเคราะห์หาผลผลิต ต้นทุน ต้นทุนเฉลี่ย ผลผลิตภาพ รายได้สุทธิ ราคาที่เป็นธรรมของเกษตรกร ฯลฯ
 - 2.2 ฝึกปฏิบัติการคำนวณวิเคราะห์หาผลผลิต ต้นทุน ต้นทุนเฉลี่ย ผลผลิตภาพ รายได้สุทธิ ราคาเป็นธรรมของกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ และเกษตรกรรายอื่นใน
 - 2.3 เรียนรู้ถึงหลักของบัญชีเบื้องต้น การลงบันทึกบัญชีอย่างง่าย

2.4 ฝึกปฏิบัติการลงบันทึกบัญชีในสมุดบันทึกที่ออกแบบไว้ล่วงหน้าของแต่ละเกษตรกร
ที่มาเข้าร่วม

2.5 ถ่ายกระบวนการรวมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่และเปรียบเทียบความสำเร็จการ
รวมกลุ่มโดยแสดงต้นแบบผู้เลี้ยงที่ดีที่สุด

3. ผู้รับผิดชอบโครงการการถ่ายทอดความรู้และการฝึกปฏิบัติการกลุ่ม (Workshop)

คณะผู้วิจัยประกอบด้วย ดร. วิชิตา อยู่ยงค์ ดร. พิมสิริ ภูตระกูล อ. นิตยา ลี้มไพศาล
และอ. ประนอม ลอองนวล

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้วิเคราะห์ประชากรแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ ทั้งหมด 26 ราย ข้อมูล ณ ปัจจุบัน กุมภาพันธ์ ปี 2562 (จากเดิมปี 2561 เริ่มต้นโครงการแปลงใหญ่ 30 ราย มีสมาชิกลาออก 4 ราย) การสุ่มเลือกมาร้อยละ 100 ของจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่ทั้งหมด และ กลุ่มที่ 2 เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงย่อย จังหวัดสมุทรปราการทั้งหมด 26 ราย โดยแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 5 ส่วนดังนี้

- 4.1 สภาพรูปแบบการเลี้ยงปลาสด
- 4.2 ต้นทุนการเลี้ยงปลาสด ปริมาณผลผลิต และผลผลิตภาพ
- 4.3 วิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลเกษตรกรแบบแปลงใหญ่กับแปลงย่อย
- 4.4 ระบบส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เลี้ยงปลาสดเกษตรกรแบบแปลงใหญ่
- 4.5 ปัญหาอุปสรรค และแนวทางด้านในการบริหารจัดการ

4.1 สภาพรูปแบบการเลี้ยงปลาสด

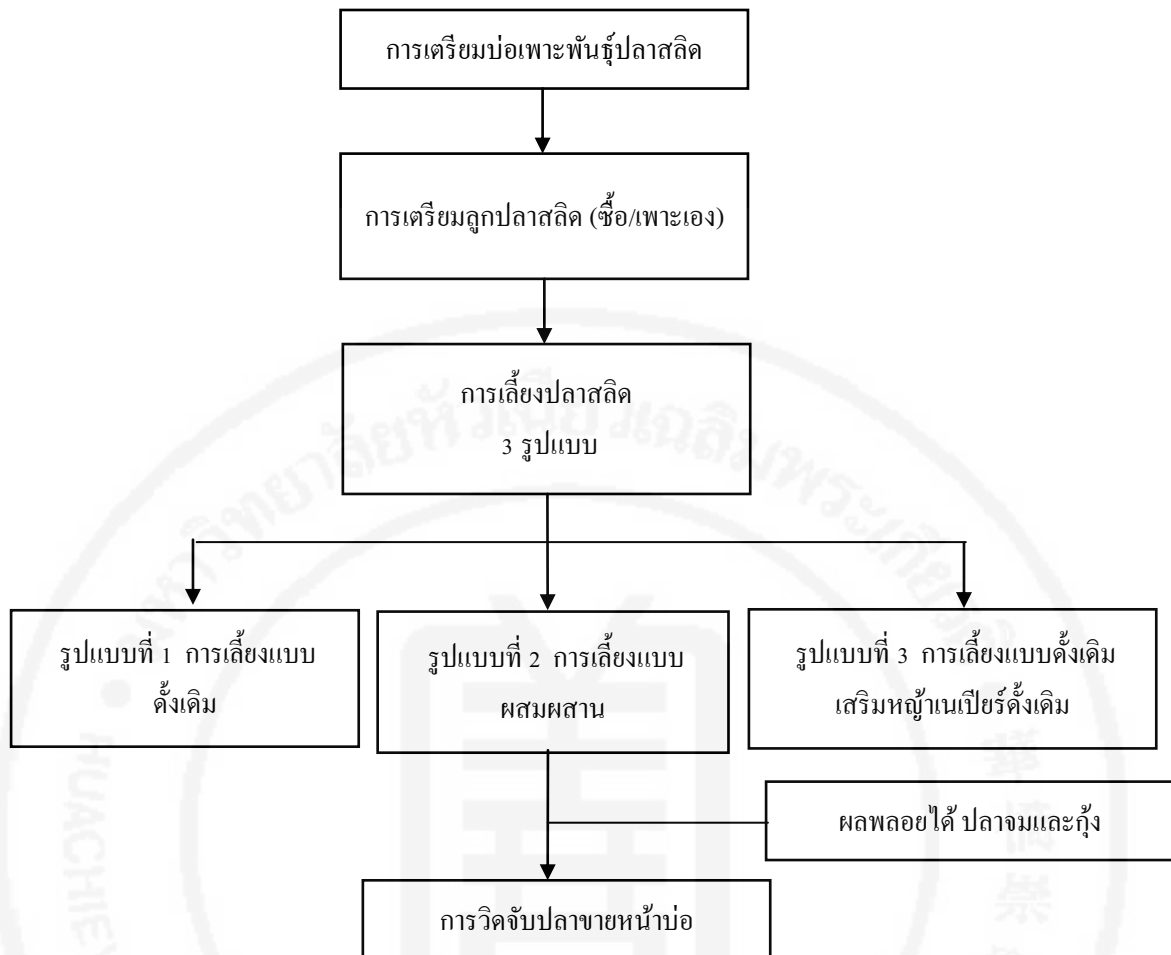
4.1.1 เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ

จากการศึกษาข้อมูลผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการปี 2560-2561 ทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่ แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4.1 จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรเลี้ยงปลาสด ซึ่งมีระยะเวลาการเลี้ยงประมาณ 8-12 เดือน จึงมีการเลี้ยงปลาน้ำจืดอื่นๆ ร่วม (ปลาดุก ปลาช่อน ปลานิล และปลาหมอ) ซึ่งบางรายทำการเลี้ยงกุ้งผสม เป็นการเพิ่มมูลค่าการผลิต โดยการดำเนินการผลิตเกิดรายได้ตลอดทั้งปี เกษตรกรจะเริ่มเตรียมบ่อเลี้ยงเพาะพันธุ์ลูกปลาสดประมาณเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ โดยพ่อแม่พันธุ์ปลาที่ซื้อจะมีขนาดเฉลี่ย 1 เซนติเมตร จึงเรียกว่า ปลาเซน ราคาตัวละ 10-50 สตางค์ จำนวนลูกปลาปลาสดที่ปล่อยลงบ่อเลี้ยง อัตราความหนาแน่นประมาณ 5,000-10,000 ตัวต่อไร่ ระยะเวลาการเลี้ยงปลาสดจะประมาณ 8-12 เดือน ทำการวิดจับปลาโดยเกษตรกรจับปลาสดช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม นิยมวิดบ่อช่วงนี้เพราะอยู่ในช่วงฤดูหนาว เกษตรกรเชื่อว่าเนื้อของปลาจะมีปริมาณไขมันมากแน่นนุ่ม และรสชาติดี

รูปแบบการเลี้ยง ได้จำแนกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้ รูปแบบที่ 1 แบบดั้งเดิมเป็นการเลี้ยงด้วยการพินหญ้าธรรมชาติบริเวณปากบ่อเลี้ยง มีการเลี้ยงร้อยละ 42.30 การเลี้ยงรูปแบบที่ 1 เป็นการเลี้ยงแบบดั้งเดิมของเกษตรกรที่ทำการรูปแบบเลี้ยงปลาสดด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ การพินหญ้าธรรมชาติ (หญ้าทรงเพ็ญ) บริเวณปากบ่อเลี้ยงผลิตอาหารจากวัตถุดิบตะไคร่น้ำ และไร่น้ำ ไม่มีการให้อาหารเสริม (อาหารปลาสำเร็จรูป)

รูปแบบที่ 2 รูปแบบเลี้ยงปลาสดในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ นิยมในยุคปัจจุบันที่ทำการมีการผสมผสาน การเลี้ยงแบบดั้งเดิมและสมัยใหม่โดยการให้อาหารปลาสำเร็จในช่วงระยะ 2-3 เดือนก่อนการวิดบ่อ แบบผสมผสานเป็นการเลี้ยงด้วยการพินหญ้าธรรมชาติบริเวณปากบ่อเลี้ยง และเสริมอาหารเม็ดสำเร็จรูปช่วงระยะเวลา 2-3 เดือนก่อนวิดจับปลาขาย มีการเลี้ยงร้อยละ 46.15

รูปแบบที่ 3 แบบดั้งเดิมเสริมหญ้าเนเปียร์เป็นการเลี้ยงด้วยการพินหญ้าเนเปียร์ที่ทำการเพาะปลูกไว้ รูปแบบเลี้ยงปลาสดที่เกิดการพัฒนาการเลี้ยงโดยการปลูกหญ้าเนเปียร์เสริมหญ้าธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามบริเวณริมบ่อ เพิ่มปริมาณหญ้าที่พินลง บ่อ เกิดการผลิตอาหารปลาจำพวกไรน้ำแก่ปลาสด มีการเลี้ยงร้อยละ 11.55 ภาพที่ 4.1 แสดงขั้นตอนการเลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560-2561 มีกระบวนการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมแปลงนา การคัดเลือกและการให้อาหารพ่อแม่พันธุ์ และการวิดจับปลา กล่าวคือ ในการเตรียมแปลงนา จะเป็นการใช้แปลงเพาะพันธุ์และแปลงเพาะเลี้ยงเป็นแปลงเดียวกัน ถ้าใช้แปลงเก่าจะมีการขุดลอกเลน และการตากเพื่อให้หญ้าแห้งตาย แล้วจะเผาเป็นหย่อมๆ ทิ้งไว้ประมาณ 2 เดือน จากนั้นจึงปล่อยให้น้ำเข้านา โดยไม่ได้ทำการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ และคิดอัตราส่วนที่เหมาะสมระหว่างตัวผู้กับตัวเมียที่ใช้ แต่จำนวนพ่อแม่พันธุ์ที่ปล่อยจะขึ้นอยู่กับขนาดของบ่อ โดยคิดประมาณ 12-38 กิโลกรัมต่อไร่ ทั้งนี้การให้อาหารพ่อแม่พันธุ์จะใช้วิธีการธรรมชาติจากหญ้าที่เน่าเปื่อยเกิดการหมัก และถ้าไม่พอก็จะพินหญ้าที่อยู่ในนาเพิ่มเติม ซึ่งพันธุ์หญ้าได้แก่ หญ้าทรงกระเทียม หญ้าแพรงน้ำเค็ม หญ้าน้ำจืดและหญ้าปล้อง และการสังเกตความเพียงพอของอาหารจะดูจากสีของน้ำ ถ้าสีของน้ำขุ่นเขียวหรือน้ำตาลแดงแสดงว่ามีอาหารเพียงพอ แต่หากน้ำใสหรือสีเขียวจางๆ แสดงว่าอาหารมีไม่เพียงพอ การเลี้ยงแบบนี้เป็นการตัดแปลงจากการเลี้ยงปลาในนาข้าว เป็นการเลี้ยงปลาสดอย่างเดียวไม่มีการปลูกข้าว ซึ่งมีการเริ่มเลี้ยงในจังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากการปลูกข้าวต้องใช้ต้นทุนสูง จึงได้หันมาเลี้ยงปลาเพียงอย่างเดียว พื้นที่ที่ใช้ควรมีขนาดตั้งแต่ 5 - 10 ไร่ขึ้นไป และจะต้องเสริมคันนาให้สูงกว่าระดับเดิม 50 เซนติเมตร กว้างประมาณ 2 เมตร

ภาพที่ 4.1 ขั้นตอนการเลี้ยงพลาสติกแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการปี2560-2561

ที่มา : จากการสำรวจ

อายุของเกษตรกรผู้เลี้ยงพลาสติก มีอายุเฉลี่ยประมาณ 57 ปีอยู่ในวัยกลางคนก่อนสู่สูงวัย ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ร้อยละ 46.15 รองลงมามีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี ร้อยละ 26.92 ช่วงอายุ 61-70 ปี ร้อยละ 11.55 อยู่ในวัยผู้สูงอายุ ซึ่งช่วงอายุของเกษตรกรดังกล่าวข้างต้นทำให้เห็นแนวโน้มช่วงอายุของผู้เลี้ยงพลาสติกเข้าสู่วัยสูงอายุในอนาคต ปัจจุบันเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นแรงงานกลุ่มผู้สูงอายุมีร้อยละ 35 ของประชากรทั้งประเทศ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2562) ช่วงวัยกลางคนและวัยรุ่น อายุไม่เกิน 30 ปี และอายุ 31-40 ปี ร้อยละ 7.69

พื้นที่เลี้ยงพลาสติก เกษตรกรผู้เลี้ยงพลาสติกมีพื้นที่เฉลี่ย 27.12 ไร่ เทียบกับกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ โดยพื้นที่ในการครอบครองส่วนใหญ่ ตั้งแต่ 21-40 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 42.30 รองลงมามีพื้นที่ตั้งแต่ 6-20 ไร่ ร้อยละ 26.92 มีพื้นที่ขนาดใหญ่ มากกว่า 40 ไร่ ร้อยละ 19.25 และมีพื้นที่ขนาดเล็กน้อย 1-5 ไร่ ร้อยละ 11.53

การถือครองที่ดิน เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดถือครองที่ดินนั้น พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสด ทำการเช่าที่ดินจากกลุ่มนายทุนเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 57.70 ค่าเช่าที่ดินเฉลี่ยคือ 1,425 บาทต่อไร่ รองลงมาการครอบครองพื้นที่เพื่อเลี้ยงปลาสด เกษตรกรเป็นเจ้าของที่ดินเอง ร้อยละ 30.76 และการครอบครองที่ดินแบบผสมของเกษตรกรเองร่วมกับการเช่าที่ดินจากนายทุนบางส่วนนั้น ร้อยละ 11.54

สมาชิกในครัวเรือน เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดมีขนาดครัวเรือน ขนาดเล็กมีจำนวนสมาชิกโดยเฉลี่ยประมาณ 3 คน สมาชิกครัวเรือนส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 คน ร้อยละ 57.69 รองลงมามีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-5 คน ร้อยละ 34.61 และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 6 คนขึ้นไป ร้อยละ 7.70

ตารางที่ 4.1 สภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการปี2560-2561

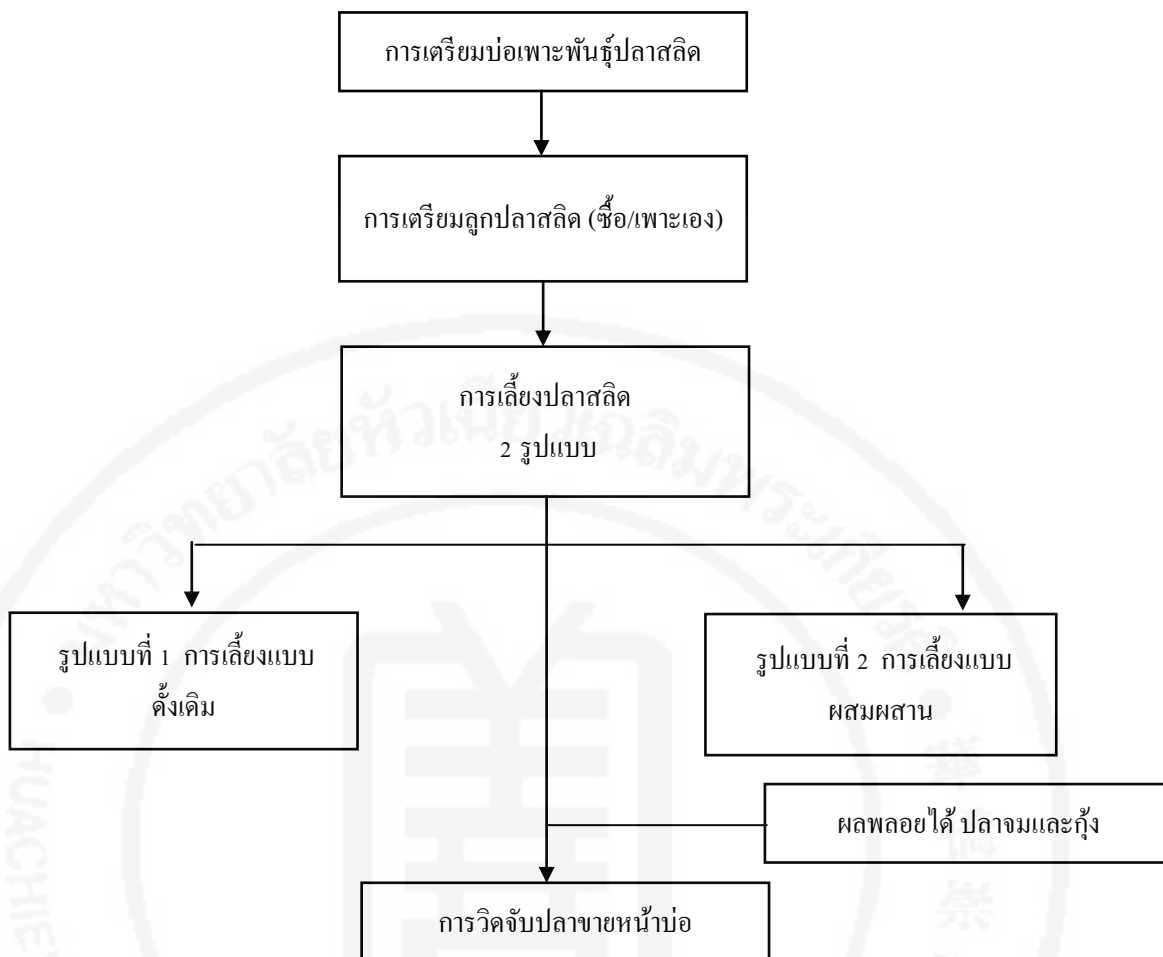
ข้อมูล	ราย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
1. รูปแบบการเลี้ยง			
- รูปแบบที่ 1 การเลี้ยงแบบดั้งเดิม	11	42.30	
- รูปแบบที่ 2 การเลี้ยงแบบผสมผสาน	12	46.15	
- รูปแบบที่ 3 การเลี้ยงแบบดั้งเดิมเสริมหญ้าเนเปียร์	3	11.55	
2. อายุของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสด			57 ปี
- อายุไม่เกิน 30 ปี	2	7.69	
- อายุ 31-40 ปี	2	7.69	
- อายุ 41-50 ปี	12	46.15	
- อายุ 51-60 ปี	7	26.92	
- อายุ 61-70 ปี	3	11.55	
3. พื้นที่เลี้ยงปลาสด			27.12 ไร่
- 1-5 ไร่	3	11.53	
- 6-20 ไร่	7	26.92	
- 21-40 ไร่	11	42.30	
- มากกว่า 40 ไร่	5	19.25	
4. ลักษณะการถือครองที่ดิน			
- ที่ดินของตนเอง	8	30.76	
- ที่ดินผสมของตนเองและเช่า	3	11.54	
- ที่ดินเช่า	15	57.70	
5. สมาชิกในครัวเรือน			3 คน
- จำนวนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 คน	15	57.69	
- จำนวน 3-5 คน	9	34.61	
- จำนวน 6 คนขึ้นไป	2	7.70	

ที่มา : จากการสำรวจ

4.1.2 เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงย่อย จังหวัดสมุทรปราการ

ข้อมูลผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงย่อย จังหวัดสมุทรปราการปี2560-2561 สำหรับผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงย่อยเป็นเกษตรกรทั่วไป ทำการเลี้ยงในพื้นที่อำเภอบ่อ ในตำบลบ้านระกาศ ตำบลคลองด่าน และตำบลเป็ริง เป็นผู้เลี้ยงปลาสดทั่วไป ซึ่งไม่ได้เข้าร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์ปลาสดบางบ่อแบบแปลงใหญ่ จากการศึกษาทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงย่อยจำนวน 26 ราย แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4.2 จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรเลี้ยงปลาสด ซึ่งมีระยะเวลาการเลี้ยงประมาณ 8-10 เดือน ซึ่งบางรายมีการเลี้ยงปลาน้ำจืดอื่นๆ และการเลี้ยงกุ้งร่วม เพื่อการเพิ่มผลผลิต โดยการดำเนินการผลิตเกิดรายได้ตลอดทั้งปี เกษตรกรจะเริ่มเตรียมบ่อเลี้ยงเพาะพันธุ์ลูกปลาสดประมาณเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ โดยพ่อแม่พันธุ์ปลาที่ซื้อจะมีขนาดเฉลี่ย 1 เซนติเมตร ราคาตัวละ 10-50 สตางค์ จำนวนลูกปลาปลาสดที่ปล่อยลงบ่อเลี้ยง อัตราความหนาแน่นประมาณ 5,000-10,000 ตัวต่อไร่ ระยะเวลาการเลี้ยงปลาสดจะประมาณ 8-10 เดือน ทำการวิดจับปลาโดยเกษตรกรจับปลาสดในช่วงปลายปีประมาณเดือนตุลาคมถึงธันวาคม

รูปแบบการเลี้ยง ได้จำแนกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้ รูปแบบที่ 1 แบบดั้งเดิม มีการเลี้ยงร้อยละ 34.61 การเลี้ยงรูปแบบที่ 1 เป็นการเลี้ยงแบบดั้งเดิมของเกษตรกรที่ทำการรูปแบบเลี้ยงปลาสดด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ การพึ่งพาธรรมชาติ ประกอบด้วยหญ้าทรงเทียม หญ้าแพรง น้ำเค็ม หญ้าน้ำจืด และหญ้าปล้อง บริเวณปากบ่อเลี้ยงผลิตอาหารจากวัตถุดิบตะไคร่น้ำ และไร่น้ำ ไม่มีการให้อาหารปลาสำเร็จรูป ซึ่งทำการเลี้ยงในพื้นที่อำเภอบางบ่อ ตำบลบ้านระกาศ ตำบลคลองด่าน และตำบลเป็ริง รูปแบบที่ 2 แบบผสมผสานเสริมอาหารเม็ดสำเร็จรูป มีการเลี้ยงร้อยละ 65.39 การเลี้ยงรูปแบบที่ 2 เป็นการเลี้ยงปลาสดในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ (3 ตำบล ตำบลบ้านระกาศ ตำบลคลองด่าน และตำบลเป็ริง) นิยมแพร่หลายในยุคปัจจุบันที่ทำการผสมผสานการเลี้ยงแบบดั้งเดิมและสมัยใหม่โดยการให้อาหารปลาสำเร็จในช่วงระยะ 2-3 เดือนก่อนการวิดบ่อ ซึ่งรูปแบบนี้แบบการเลี้ยงผสมผสานเป็นการเลี้ยงด้วยการพึ่งพาธรรมชาติบริเวณปากบ่อเลี้ยง และเสริมอาหารเม็ดสำเร็จรูป ทำช่วงก่อนเก็บผลผลิต ดังนั้นขนาดของปลาสดใหญ่กว่ารูปแบบที่ 1

ภาพที่ 4.2 ขั้นตอนการเลี้ยงพลาสติกแบบแปลงย่อย จังหวัดสมุทรปราการปี2560-2561
ที่มา : จากการสำรวจ

อายุของเกษตรกรผู้เลี้ยงพลาสติก มีอายุเฉลี่ยประมาณ 41 ปีอยู่ในวัยกลางคน ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ร้อยละ 46.15 รองลงมา มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี ร้อยละ 34.61 ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี ร้อยละ 11.55 ช่วงอายุ 61-70 ปี ร้อยละ 0.00 อยู่ในวัยผู้สูงอายุไม่พบ ซึ่งช่วงอายุของเกษตรกรดังกล่าวข้างต้นพบว่า เกษตรกรอยู่ช่วงวัยกลางคนและวัยรุ่น

พื้นที่เลี้ยงพลาสติก เกษตรกรผู้เลี้ยงพลาสติกมีพื้นที่เฉลี่ย 23.92 ไร่ เทียบกับกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ (27.12 ไร่) มีการครอบครองใกล้เคียงกัน โดยพื้นที่ในการครอบครองส่วนใหญ่ ตั้งแต่ 21-40 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 39.22 รองลงมา มีพื้นที่ตั้งแต่ 6-20 ไร่ ร้อยละ 30.77 มีพื้นที่ขนาดใหญ่ มากกว่า 40 ไร่ ร้อยละ 23.09 และมีพื้นที่ขนาดเล็กน้อย 1-5 ไร่ ร้อยละ 7.69

การถือครองที่ดิน เกษตรกรผู้เลี้ยงพลาสติกการถือครองที่ดินนั้น การครอบครองมี 3 รูปแบบดังนี้ มีเอกสิทธิ์ ไม่มีเอกสิทธิ์ (เช่าที่ดิน) และทั้งมีเอกสิทธิ์พร้อมเช่าที่ดินเพิ่มพื้นที่แปลงพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงพลาสติก ทำการเช่าที่ดินจากกลุ่มนายทุนเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 34.61 ค่าเช่าที่ดินเฉลี่ยคือ 1,346 บาทต่อไร่ รองลงมา การครอบครองพื้นที่เพื่อเลี้ยงพลาสติก การครอบครองที่ดินแบบผสมของ

เกษตรกรเองร่วมกับการเช่าที่ดินจากนายทุนบางส่วนนั้น ร้อยละ 42.30 และเกษตรกรเป็นเจ้าของที่ดินเอง ร้อยละ 23.09

สมาชิกในครัวเรือน เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดมีขนาดครัวเรือน ขนาดเล็กมีจำนวนสมาชิก โดยเฉลี่ยประมาณ 3 คน สมาชิกครัวเรือนส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-5 คน ร้อยละ 73.07 รองลงมาจำนวนสมาชิกน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 คน ร้อยละ 23.09 และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 6 คนขึ้นไป ร้อยละ 3.84

ตารางที่ 4.2 สภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงย่อย จังหวัดสมุทรปราการปี2560-2561

ข้อมูล	ราย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
1. รูปแบบการเลี้ยง			
- รูปแบบที่ 1 การเลี้ยงแบบดั้งเดิม	9	34.61	
- รูปแบบที่ 2 การเลี้ยงแบบผสมผสาน	17	65.39	
2. อายุของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสด			41 ปี
- อายุไม่เกิน 30 ปี	3	11.55	
- อายุ 31-40 ปี	9	34.61	
- อายุ 41-50 ปี	12	46.15	
- อายุ 51-60 ปี	2	7.96	
- อายุ 61-70 ปี	0	0.00	
3. พื้นที่เลี้ยงปลาสด			23.92 ไร่
- 1-5 ไร่	2	7.69	
- 6-20 ไร่	8	30.77	
- 21-40 ไร่	10	39.22	
- มากกว่า 40 ไร่	6	23.09	
4. ลักษณะการถือครองที่ดิน			
- ที่ดินของตนเอง	6	23.09	
- ที่ดินผสมของตนเองและเช่า	11	42.30	
- ที่ดินเช่า	9	34.61	
5. สมาชิกในครัวเรือน			3 คน
- จำนวนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 คน	6	23.09	
- จำนวน 3-5 คน	19	73.07	
- จำนวน 6 คนขึ้นไป	1	3.84	

ที่มา : จากการสำรวจ

4.2 ต้นทุนการเลี้ยงปลาสลิด ปริมาณผลผลิต และผลผลิตภาพ

4.2.1 เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสลิดแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ

ผลการศึกษาด้านต้นทุนการเลี้ยงปลาสลิด พบว่า รูปแบบการเลี้ยงแบบที่ 1 ต้นทุนรวมทั้งหมด 6,619.86 บาทต่อไร่ โดยแบ่งเป็นต้นทุนผันแปร 2,190.25 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.09 ประกอบด้วย ค่าแรงงาน 1,535.00 คิดเป็นร้อยละ 23.18 ค่าวิดบ่อ 276.97 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.18 ค่าพันธุ์ปลาสลิด 128.07 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.93 ค่าวัสดุ 197.53 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.98 ค่าพลังงาน 52.68 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.00 ของต้นทุนทั้งหมดเป็นเงินสด และต้นทุนคงที่ 3,056.76 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 46.18 ของต้นทุนทั้งหมดเป็นเงินสด ประกอบด้วย ค่าเช่าที่ดิน 1,545.45 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 23.24 ค่าปรับบ่อ 1,511.31 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.84 ในส่วนต้นทุนแปรผันมีส่วนของค่าแรงงานที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนไม่เป็นเงินสด 1,329.40 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 20.00 และค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร 43.45 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.73 ของต้นทุนทั้งหมดไม่เป็นเงินสด (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 ต้นทุนการเลี้ยงปลาสลิดของรูปแบบที่ 1 การเลี้ยงแบบดั้งเดิม แบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการปี2560-2561

ประเภทต้นทุน	ต้นทุนเป็นเงินสด		ต้นทุนไม่เป็นเงินสด		ต้นทุนทั้งหมด	
	บาทต่อไร่	ร้อยละ	บาทต่อไร่	ร้อยละ	บาทต่อไร่	ร้อยละ
1. ต้นทุนรวม	5,247.01	79.27	1,372.85	20.73	6,619.86	100.00
2. ต้นทุนผันแปร	2,190.25	33.09	1,329.40	20.0	3,519.65	53.09
- ค่าแรงงาน	1,535.00	23.18	1,329.40	20.00	2,864.10	43.18
- ค่าวิดบ่อ	276.97	4.18	0.00	0.00	276.97	4.18
- ค่าพันธุ์ปลาสลิด	128.07	1.93	0.00	0.00	128.07	1.93
- ค่าอาหาร	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
- ค่าวัสดุ	197.53	2.98	0.00	0.00	197.53	2.98
- ค่าพลังงาน	52.68	1.00	0.00	0.00	52.68	1.00
3. ต้นทุนคงที่	3,056.76	46.18	43.45	0.73	3,102.94	46.91
- ค่าเช่าที่ดิน	1,545.45	23.34	0.00	0.00	1,545.45	23.34
- ค่าปรับบ่อ	1,511.31	22.84	0.00	0.00	1,511.31	22.84
- ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	0.00	0.00	43.45	0.73	43.45	0.73

ที่มา: จากการสำรวจ

ผลการศึกษาต้นทุนการเลี้ยงปลาสลิค พบว่า รูปแบบการเลี้ยงแบบที่ 2 ต้นทุนรวมทั้งหมด 5,993.89 บาทต่อไร่ โดยแบ่งเป็นต้นทุนผันแปร 2,322.89 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 38.75 ประกอบด้วย ค่าแรงงาน 300.00 คิดเป็นร้อยละ 5.01 ค่าวิดบ่อ 811.01 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.53 ค่าพันธุ์ปลา สลิค 40.00 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.67 ค่าอาหาร 959.31 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 16.00 ค่าวัสดุ 157.73 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.63 ค่าพลังงาน 54.84 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.91 ของต้นทุน ทั้งหมดเป็นเงินสด และต้นทุนคงที่ 2,331.72 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 38.90 ของต้นทุนทั้งหมดเป็นเงินสด ประกอบด้วย ค่าเช่าที่ดิน 1,333.33 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.24 ค่าปรับบ่อ 998.39 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 16.67 ในส่วนต้นทุนแปรผันมีส่วนของค่าแรงงานที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนไม่เป็นเงินสด 1,242.41 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 20.73 ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร 96.87 คิดเป็นร้อยละ 1.62 ของต้นทุนทั้งหมดไม่เป็นเงินสด (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 ต้นทุนการเลี้ยงปลาสลิคของรูปแบบที่ 2 การเลี้ยงแบบผสมผสาน แบบแปลงใหญ่ จังหวัด สมุทรปราการ ปี 2560-2561

ประเภทต้นทุน	ต้นทุนเป็นเงินสด		ต้นทุนไม่เป็นเงินสด		ต้นทุนทั้งหมด	
	บาทต่อไร่	ร้อยละ	บาทต่อไร่	ร้อยละ	บาทต่อ ไร่	ร้อยละ
1. ต้นทุนรวม	4,654.61	77.65	1,339.28	22.35	5,993.89	100.00
2. ต้นทุนผันแปร	2,322.89	38.75	1,242.41	20.73	3,565.30	59.48
- ค่าแรงงาน	300.00	5.01	1,158.33	19.32	1,458.33	24.33
- ค่าวิดบ่อ	811.01	13.53	0.00	0.00	811.01	13.53
- ค่าพันธุ์ปลา สลิค	40.00	0.67	84.08	1.41	124.08	2.01
- ค่าอาหาร	959.31	16.00	0.00	0.00	959.31	16.00
- ค่าวัสดุ	157.73	2.63	0.00	0.00	157.73	2.63
- ค่าพลังงาน	54.84	0.91	0.00	0.00	54.84	0.91
3. ต้นทุนคงที่	2,331.72	38.90	96.87	1.62	2,401.59	40.52
- ค่าเช่าที่ดิน	1,333.33	22.24	0.00	0.00	1,333.33	22.24
- ค่าปรับบ่อ	998.39	16.67	0.00	0.00	998.39	16.65
- ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	0.00	0.00	96.87	1.62	96.87	1.61

ที่มา: จากการสำรวจ

ผลการศึกษาต้นทุนการเลี้ยงปลาสลิค พบว่า รูปแบบการเลี้ยงแบบที่ 3 ต้นทุนรวมทั้งหมด 4,487.11 บาทต่อไร่ โดยแบ่งเป็นต้นทุนผันแปร 1,030.57 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.97 ประกอบด้วย

ค่าแรงงาน 400.00 คิดเป็นร้อยละ 8.91 ค่าวัสดุ 166.66 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.71 ค่าพันธุ์พลาสติก 175.00 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.90 ค่าวัสดุ 232.08 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.17 ค่าพลังงาน 56.83 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.27 ของต้นทุนทั้งหมดเป็นเงินสด และต้นทุนคงที่ 1,850.00 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 41.23 ของต้นทุนทั้งหมดเป็นเงินสด ประกอบด้วย ค่าเช่าที่ดิน 1,400.00 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 31.20 ค่าปรับบ่อ 450.00 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 10.03 ในส่วนต้นทุนแปรผันมีส่วนของค่าแรงงานที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนไม่เป็นเงินสด 1,200.00 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 26.74 ค่าอาหาร 366.67 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.17 ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร 39.87 คิดเป็นร้อยละ 0.89 ของต้นทุนทั้งหมดไม่เป็นเงินสด (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 ต้นทุนการเลี้ยงปลาสลิดของรูปแบบที่ 3 การเลี้ยงแบบดั้งเดิมเสริมหญ้าเนเปียร์ แบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ ปี2560-2561

ประเภทต้นทุน	ต้นทุนเป็นเงินสด		ต้นทุนไม่เป็นเงินสด		ต้นทุนทั้งหมด	
	บาทต่อไร่	ร้อยละ	บาทต่อไร่	ร้อยละ	บาทต่อไร่	ร้อยละ
1. ต้นทุนรวม	2,880.57	64.20	1,606.54	35.71	4,487.11	100.00
2. ต้นทุนผันแปร	1,030.57	22.97	1,566.67	34.91	2,597.24	57.88
- ค่าแรงงาน	400.00	8.91	1,200.00	26.74	1,600.00	35.65
- ค่าวัสดุ	166.66	3.71	0.00	0.00	166.66	3.71
- ค่าพันธุ์พลาสติก	175	3.90	0.00	0.00	175	3.90
- ค่าอาหาร	0.00	0.00	366.67	8.17	366.67	8.17
- ค่าวัสดุ	232.08	5.17	0.00	0.00	232.08	5.17
- ค่าพลังงาน	56.83	1.27	0.00	0.00	56.83	1.27
3. ต้นทุนคงที่	1,850.00	41.23	39.87	0.89	1,850.00	42.12
- ค่าเช่าที่ดิน	1,400.00	31.20	0.00	0.00	1,400.00	31.20
- ค่าปรับบ่อ	450.00	10.03	0.00	0.00	450.00	10.03
- ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	0.00	0.00	39.87	0.89	39.87	0.89

ที่มา: จากการสำรวจ

ต้นทุนทั้งหมดของรูปแบบการเลี้ยงที่ 3 มีต้นทุนน้อยที่สุด คือ 4,487.11 บาทต่อไร่ รองลงมา รูปแบบการเลี้ยงที่ 2 ต้นทุนทั้งหมด 5,993.89 บาทต่อไร่ รูปแบบการเลี้ยงที่ 1 มีต้นทุนมากที่สุด 6,619.86 บาทต่อไร่ โดยต้นทุนส่วนใหญ่จะเป็นต้นทุนคงที่ ที่มีสัดส่วนมากน้อยตามลำดับ ดังนี้ ค่าเช่าที่ดิน และ ค่าปรับบ่อ

จากผลการศึกษา พบว่า การกำหนดราคาขายพลาสติกหน้าบ่อนั้นคาดการณ์ตามขนาดปลา สลิด การกำหนดราคาตามจำนวนดังนี้ ถ้ามีจำนวน 10-13 ตัวต่อกิโลกรัม ราคาขายประมาณ 45-55 บาท ถ้ามีจำนวน 8-9 ตัวต่อกิโลกรัม ราคาขายประมาณ 60-65 บาท ถ้ามีจำนวน 6-7 ตัวต่อกิโลกรัม ราคาขาย ประมาณ 70-80 บาทเป็นราคาต่อข้างสูงแสดงดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 การกำหนดขนาดตามปริมาณต่อกิโลกรัม และราคาขายหน้าบ่อแบบแปลงใหญ่ จังหวัด สมุทรปราการ ปี 2560-2561

ปริมาณพลาสติกต่อกิโลกรัม (ตัว)	ราคาขายหน้าบ่อ (บาทต่อกิโลกรัม)
6-7	70-80
8-9	60-65
10-13	45-55

ที่มา: จากการสำรวจ

จากผลการศึกษา พบว่า รายได้จากการเลี้ยงปลา สลิดของเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ ได้จำแนกตาม รูปแบบการเลี้ยงทั้ง 3 รูปแบบ ดังนี้ รูปแบบที่ 3 มีปริมาณพลาสติกเฉลี่ยมากที่สุด 150.00 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 44.03 ของปริมาณการผลิตพลาสติกทั้งหมด และ รายได้เฉลี่ย 10,291.67 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 46.40 พร้อมราคาขายหน้าบ่อ 68.83 บาทต่อไร่ มีอัตรากำลังการผลิตบนพื้นที่เฉลี่ย 28.33 ไร่ รองลงมา รูปแบบที่ 2 โดยมีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.7 ปริมาณพลาสติกเฉลี่ย 110.44 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 32.40 ของปริมาณการผลิตพลาสติกทั้งหมด และ รายได้เฉลี่ย 6,529.20 บาทต่อไร่ คิดเป็น ร้อยละ 29.44 สุดท้ายรูปแบบที่ 1 มีปริมาณพลาสติกเฉลี่ยน้อยที่สุด 80.34 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.15 ของปริมาณการผลิตพลาสติกทั้งหมด และ รายได้เฉลี่ย 5,355.82 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.15 พร้อมราคาขายหน้าบ่อ 66.36 บาทต่อไร่ มีอัตรากำลังการผลิตบนพื้นที่เฉลี่ย 20.27 ไร่

รูปแบบการเลี้ยงที่ 2 มีพื้นที่เฉลี่ยในการผลิตสูงสุด 33.08 ไร่ แต่ปริมาณผลิตได้ 110.44 กิโลกรัม ต่อไร่ การผลิตปลา สลิดออกมาคุณภาพดีอยู่ปลา สลิดมีขนาดกลางถึงเล็ก จึงทำให้ได้ราคาขายหน้าบ่อที่ไม่ สูง (เฉลี่ย 60.00 บาทต่อไร่)

ตารางที่ 4.7 ปริมาณ ราคาขายหน้าบ่อ และรายได้ของพลาสติกแบบแปลงใหญ่จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560-2561

รูปแบบการ เลี้ยง	พื้นที่เฉลี่ย (ไร่)	ราคาขายหน้าบ่อ (บาทต่อไร่)	ปริมาณพลาสติกเฉลี่ย		รายได้เฉลี่ย	
			กิโลกรัม ต่อไร่	ร้อยละ	บาทต่อไร่	ร้อยละ
1	20.27	66.36	80.34	23.57	5,355.82	24.15
2	33.08	60.00	110.44	32.40	6,529.20	29.44
3	28.33	68.33	150.00	44.03	10,291.67	46.40

ที่มา: จากการสำรวจ

จากผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการเลี้ยงพลาสติกมีผลต่อผลผลิตภาพ โดยผลการศึกษาผลิตภาพรวมของรูปแบบที่ 1 และ 2 มีค่าใกล้เคียงกัน ดังตารางที่ 4.8 รูปแบบที่ 3 มีค่าผลิตภาพรวมมากที่สุด 4.74 และสอดคล้องตามด้วยผลิตภาพแรงงาน ผลิตภาพพลังงาน และผลิตภาพมูลค่าเพิ่มที่มากที่สุด โดยสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ 4.80 เท่า หมายถึงมูลค่าการใช้ทรัพยากร 100 บาท สามารถแปลงเป็นผลผลิตเพิ่มมูลค่าเป็น 480 บาท ปริมาณพลาสติกที่เลี้ยงด้วยรูปแบบที่ 3 ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและสูงสุด มีการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่า

ส่วนผลิตภาพย่อย ในส่วนของผลิตภาพพลังงานมีค่าสูงระหว่าง 100.85 ถึง 183.24 ซึ่งการเพิ่มความสำคัญในส่วนนี้ในการพัฒนาการจัดการเรื่องพลังงาน

ตารางที่ 4.8 ผลิตภาพของการเลี้ยงพลาสติก กลุ่มผู้เลี้ยงพลาสติกแบบแปลงใหญ่จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560-2561

รูปแบบ การเลี้ยง	ผลิตภาพรวม	ผลิตภาพแรงงาน	ผลิตภาพพลังงาน	ผลิตภาพวัสดุ	ผลิตภาพมูลค่าเพิ่ม
1	2.93	3.62	100.85	22.13	1.54
2	2.16	3.60	133.58	7.28	1.94
3	4.74	7.53	183.24	19.59	4.80

ที่มา: จากการสำรวจ

4.2.2 เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสลิดแบบแปลงย่อย จังหวัดสมุทรปราการ

ผลการศึกษาด้านทุนการเลี้ยงปลาสลิดของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสลิดแบบแปลงย่อย พบว่า รูปแบบการเลี้ยงมี 2 รูปแบบ โดยแบบที่ 1 ต้นทุนรวมทั้งหมด 5,885.81 บาทต่อไร่ โดยแบ่งเป็นต้นทุนผันแปร 1,083.97 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 18.40 ประกอบด้วย ค่าแรงงาน 455.55 คิดเป็นร้อยละ 7.74 ค่าวิดบ่อ 415.23 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.05 ค่าพันธุ์ปลาสลิด 58.87 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.00 ค่าวัสดุ 109.74 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.86 ค่าพลังงาน 44.58 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.75 ของต้นทุนทั้งหมดเป็นเงินสด และต้นทุนคงที่ 3,342.79 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 55.79 ของต้นทุนทั้งหมดเป็นเงินสด ประกอบด้วย ค่าเช่าที่ดิน 1,422.22 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.16 ค่าปรับบ่อ 1,920.57 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 32.63 ในส่วนต้นทุนแปรผันมีส่วนของค่าแรงงานที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนไม่เป็นเงินสด 1,413.72 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.02 และค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร 45.33 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.77 ของต้นทุนทั้งหมดไม่เป็นเงินสด (ตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 ต้นทุนการเลี้ยงปลาสลิดของรูปแบบที่ 1 การเลี้ยงแบบดั้งเดิม แบบแปลงย่อย จังหวัดสมุทรปราการปี2560-2561

ประเภทต้นทุน	ต้นทุนเป็นเงินสด		ต้นทุนไม่เป็นเงินสด		ต้นทุนทั้งหมด	
	บาทต่อไร่	ร้อยละ	บาทต่อไร่	ร้อยละ	บาทต่อไร่	ร้อยละ
1. ต้นทุนรวม	4,426.76	75.21	1,459.05	24.79	5,885.81	100.00
2. ต้นทุนผันแปร	1,083.97	18.40	1,413.72	24.02	2,497.69	42.44
- ค่าแรงงาน	455.55	7.74	1,413.72	24.02	1,869.27	31.76
- ค่าวิดบ่อ	415.23	7.05	0.00	0.00	415.23	7.05
- ค่าพันธุ์ปลาสลิด	58.87	1.00	0.00	0.00	58.87	1.00
- ค่าอาหาร	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
- ค่าวัสดุ	109.74	1.86	0.00	0.00	109.74	1.86
- ค่าพลังงาน	44.58	0.75	0.00	0.00	44.58	0.75
3. ต้นทุนคงที่	3,342.79	55.79	45.33	0.77	3,388.12	57.36
- ค่าเช่าที่ดิน	1,422.22	24.16	0.00	0.00	1,422.22	24.16
- ค่าปรับบ่อ	1,920.57	32.63	0.00	0.00	1,920.57	32.63
- ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	0.00	0.00	45.33	0.77	45.33	0.77

ที่มา: จากการสำรวจ

ผลการศึกษาด้านทุนการเลี้ยงปลาสลิดของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสลิดแบบแปลงย่อย พบว่า รูปแบบการเลี้ยงแบบที่ 2 ต้นทุนรวมทั้งหมด 7,126.47 บาทต่อไร่ โดยแบ่งเป็นต้นทุนผันแปร 2,885.98 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 40.50 ประกอบด้วย ค่าแรงงาน 405.88 คิดเป็นร้อยละ 5.07 ค่าวิดบ่อ 964.92 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.53 ค่าพันธุ์ปลาสลิด 93.53 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.31 ค่าอาหาร 1,050.09 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.73 ค่าวัสดุ 279.33 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.92 ค่าพลังงาน 92.23 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.30 ของต้นทุนทั้งหมดเป็นเงินสด และต้นทุนคงที่ 2,938.73 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 41.23 ของต้นทุนทั้งหมดเป็นเงินสด ประกอบด้วย ค่าเช่าที่ดิน 1,305.88 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 18.32 ค่าปรับบ่อ 1,632.85 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.91 ในส่วนต้นทุนแปรผันมีส่วนของค่าแรงงานที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนไม่เป็นเงินสด 1,211.76 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 17.00 ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร 90.00 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.26 ของต้นทุนทั้งหมดไม่เป็นเงินสด (ตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10 ต้นทุนการเลี้ยงปลาสลิดของรูปแบบที่ 2 การเลี้ยงแบบผสมผสาน แบบแปลงย่อย จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560-2561

ประเภทต้นทุน	ต้นทุนเป็นเงินสด		ต้นทุนไม่เป็นเงินสด		ต้นทุนทั้งหมด	
	บาทต่อไร่	ร้อยละ	บาทต่อไร่	ร้อยละ	บาทต่อไร่	ร้อยละ
1. ต้นทุนรวม	5,824.71	81.73	1,301.76	18.27	7,126.47	100.00
2. ต้นทุนผันแปร	2,885.98	40.50	1,211.76	17.00	4,097.74	57.49
- ค่าแรงงาน	405.88	5.70	1,211.76	17.00	1,617.64	22.70
- ค่าวิดบ่อ	964.92	13.53	0.00	0.00	964.92	13.53
- ค่าพันธุ์ปลาสลิด	93.53	1.31	0.00	0.00	93.53	1.31
- ค่าอาหาร	1,050.09	14.73	0.00	0.00	1,050.09	14.73
- ค่าวัสดุ	279.33	3.92	0.00	0.00	279.33	3.92
- ค่าพลังงาน	92.23	1.30	0.00	0.00	92.23	1.30
3. ต้นทุนคงที่	2,938.73	41.23	90.00	1.26	3,028.73	42.49
- ค่าเช่าที่ดิน	1,305.88	18.32	0.00	0.00	1,305.88	18.32
- ค่าปรับบ่อ	1,632.85	22.91	0.00	0.00	1,632.85	22.91
- ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	0.00	0.00	90.00	1.26	90.00	1.26

ที่มา: จากการสำรวจ

ผลการศึกษาด้านทุนการเลี้ยงปลาสดของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงย่อย พบว่า รูปแบบการเลี้ยงแบบที่ 3 การเลี้ยงแบบดั้งเดิมเสริมหญ้าเนเปียร์จากการศึกษาไม่พบรูปแบบที่ 3 เนื่องจากรูปแบบการเลี้ยงเฉพาะกลุ่ม เป็นแปลงทดลองที่มีการเลี้ยงในกลุ่มอนุรักษ์ปลาสดบางบ่อ มีการเริ่มต้นเลี้ยงแบบดั้งเดิมเสริมหญ้าเนเปียร์เพียง 1 รายในปี 2559 และมีการขยายผลรูปแบบการเลี้ยงแบบที่ 3 เพิ่มอีก 2 ราย ปี 2560 ซึ่งมีการเลี้ยงในกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่

จากผลการศึกษา พบว่า การกำหนดราคาขายปลาสดหน้าบ่อนั้นคาดการณ์ตามขนาดปลาสด การกำหนดราคาตามจำนวนดังนี้ ถ้ามีจำนวน 10-12 ตัวต่อกิโลกรัม ราคาขายประมาณ 45-50 บาท ถ้ามีจำนวน 8-9 ตัวต่อกิโลกรัม ราคาขายประมาณ 60-70 บาท ถ้ามีจำนวน 6-7 ตัวต่อกิโลกรัม ราคาขายประมาณ 65-70 บาทเป็นราคาค่อนข้างสูง ราคาปลาสดที่ขายหน้าบ่อมีค่าเฉลี่ย 62.00 บาทและขนาดโดยทั่วไป 8 ตัวต่อกิโลกรัม เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงย่อยผลิตปลาสดได้ขนาดใหญ่กว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่เนื่องจากมุ่งเน้นเสริมอาหารเม็ดสำเร็จรูปเสริมการเลี้ยงในช่วงเวลาใกล้วิดบ่อ ระยะ 1 เดือนสุดท้าย แสดงดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 การกำหนดขนาดตามปริมาณต่อกิโลกรัม และราคาขายหน้าบ่อแบบแปลงย่อย จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560-2561

ปริมาณปลาสดต่อกิโลกรัม (ตัว)	ราคาขายหน้าบ่อ (บาทต่อกิโลกรัม)
6-7	65-70
8-9	60-70
10-12	45-50

ที่มา: จากการสำรวจ

จากผลการศึกษา พบว่า รายได้จากการเลี้ยงปลาสดของเกษตรกรแบบแปลงย่อย ได้จำแนกตามรูปแบบการเลี้ยงทั้ง 2 รูปแบบ ดังนี้ รูปแบบที่ 2 มีปริมาณปลาสดเฉลี่ยมากที่สุด 96.67 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 52.97 ของปริมาณการผลิตปลาสดทั้งหมด และ รายได้เฉลี่ย 6,160.99 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 54.23 พร้อมราคาขายหน้าบ่อ 63.53 บาทต่อกิโลกรัม มีอัตราค่าลังการผลิตบนพื้นที่เฉลี่ย 20.82 ไร่ รองลงมาแบบที่ 1 โดยมีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.12 ปริมาณปลาสดเฉลี่ย 85.84 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 47.03 ของปริมาณการผลิตปลาสดทั้งหมด และ รายได้เฉลี่ย 5,200.60 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 45.77 รูปแบบการเลี้ยงที่ 2 มีพื้นที่เฉลี่ยในการผลิตสูงสุด 20.82 ไร่ การผลิตปลาสดออกมาคุณภาพดีมีปริมาณมาก 96.67 กิโลกรัมต่อไร่ ปลาสดมีขนาดกลางถึงใหญ่ขนาดโดยทั่วไป 8 ตัวต่อกิโลกรัม จึงทำให้ได้ราคาขายหน้าบ่อที่สูง (เฉลี่ย 62.00 บาทต่อกิโลกรัม)

ตารางที่ 4.12 ปริมาณ ราคาขายหน้าบ่อ และรายได้ของพลาสติกแบบแปลงย่อยจังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560-2561

รูปแบบการ เลี้ยง	พื้นที่เฉลี่ย (ไร่)	ราคาขายหน้าบ่อ (บาทต่อไร่)	ปริมาณพลาสติกเฉลี่ย		รายได้เฉลี่ย	
			กิโลกรัม ต่อไร่	ร้อยละ	บาทต่อไร่	ร้อยละ
1	11.33	61.66	85.84	47.03	5,200.60	45.77
2	20.82	63.53	96.67	52.97	6,160.99	54.23

ที่มา: จากการสำรวจ

จากผลการศึกษากลุ่มผู้เลี้ยงพลาสติกแบบแปลงย่อย พบว่า รูปแบบการเลี้ยงพลาสติกมีผลต่อผลผลิตภาพ โดยผลการศึกษาผลผลิตภาพรวม ดังตารางที่ 4.13 รูปแบบที่ 1 มีค่าผลผลิตภาพรวมมากที่สุด 2.19 และผลผลิตภาพวัสดุมากที่สุด 23.30 มีการทรัพยากรของวัสดุอุปกรณ์ได้คุ้มค่า โดยสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ 0.93 ปริมาณพลาสติกที่เลี้ยงด้วยรูปแบบที่ 2 ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและสูงสุดด้านแรงงานและพลังงาน มีการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่าเกิดการผลผลิตภาพมูลค่าเพิ่ม 1.14 ในส่วนผลผลิตภาพย่อยรูปแบบการเลี้ยงที่ 2 ต้องเพิ่มความสำคัญในส่วนนี้ในการพัฒนาการบริหารจัดการเรื่องวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร

ตารางที่ 4.13 ผลผลิตภาพของการเลี้ยงพลาสติก กลุ่มผู้เลี้ยงพลาสติกแบบแปลงย่อยจังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560-2561

รูปแบบ การเลี้ยง	ผลผลิตภาพรวม	ผลผลิตภาพแรงงาน	ผลผลิตภาพพลังงาน	ผลผลิตภาพวัสดุ	ผลผลิตภาพมูลค่าเพิ่ม
1	2.19	2.59	86.91	23.30	0.93
2	1.57	2.94	94.10	5.77	1.14

ที่มา: จากการสำรวจ

4.3 วิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลเกษตรกรแบบแปลงใหญ่กับแปลงย่อย

การวิจัยครั้งนี้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของต้นทุนและผลตอบแทนจากการเลี้ยงปลาสดเกษตรกรแบบแปลงใหญ่จำแนกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้ รูปแบบที่ 1 แบบดั้งเดิมเป็นการเลี้ยงด้วยการพันหญ้าธรรมชาติบริเวณปากบ่อเลี้ยง มีการเลี้ยงร้อยละ 42.30 รูปแบบที่ 2 แบบผสมผสานเป็นการเลี้ยงด้วยการพันหญ้าธรรมชาติบริเวณปากบ่อเลี้ยง และเสริมอาหารเม็ด มีการเลี้ยงร้อยละ 46.15 รูปแบบที่ 3 แบบดั้งเดิมเสริมหญ้าเนเปียร์เป็นการเลี้ยงด้วยการพันหญ้าเนเปียร์ที่ทำการเพาะปลูกไว้ มีการเลี้ยงร้อยละ 11.55 รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 4.1 รูปแบบที่เกษตรกรเลือกเลี้ยงปลาสดมากที่สุดคือรูปแบบ 2 เพราะเกษตรกรเข้าใจว่าการเสริมอาหารสำเร็จรูปช่วงเวลา 2 เดือนก่อนวิดบ่อเป็นการเสริมปลาสดมีขนาดใหญ่ขึ้นและเพิ่มผลผลิตที่สูงขึ้นคาดหวังผลตอบแทนจากการวิดบ่อที่จะสูงขึ้นเช่นกัน การเลี้ยงรูปแบบนี้มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของกัญฉวีมา รัตนดิกุล (2530) ซึ่งศึกษาต้นทุนและรายได้การเลี้ยงปลาสดแบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่ ซึ่งทำการสำรวจข้อมูลจากเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดจังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีวิธีการเลี้ยงที่แตกต่างกันโดยวิธีการเลี้ยงแบบสมัยใหม่มีผลผลิตมากกว่าดั้งเดิมโดยอัตราการเพิ่มปริมาณของปลาสดสูงขึ้นและใช้ต้นทุนที่สูงขึ้นเนื่องจากค่าอาหารปลาสำเร็จรูป

จากตารางที่ 4.14 พบว่า การเลี้ยงปลาสดเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ มีพื้นที่เฉลี่ยตั้งแต่ 27 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 102 กิโลกรัม รูปแบบ 3 มีผลผลิตที่สูงที่สุด 150 กิโลกรัมต่อไร่ มีต้นทุนรวมที่ต่ำที่สุดเนื่องจากการเลี้ยงปลาสดแบบธรรมชาติตามวิถีชีวิตของชาวบ้านบางบ่อโดยมีการเสริมหญ้าเนเปียร์ที่ปลูกและหญ้าประจำท้องถิ่นที่ขึ้นบริเวณปากบ่อ เพื่อเกิดการหมักของหญ้าให้เกิดเป็นแพลงก์ตอนและใช้สำหรับเลี้ยงปลาสดเป็นอาหารธรรมชาติ ซึ่งวิธีดังกล่าวนี้เป็นการลดต้นทุนค่าอาหารปลาสำเร็จรูป ซึ่งรูปแบบ 2 มีค่าอาหาร (959.31 บาทต่อไร่) ประกอบด้วยการเลี้ยงรูปแบบ 3 มีค่าแรงงาน (400.00 บาท) ซึ่งเกิดผลรวมด้านต้นทุนรวมที่ต่ำที่สุด สอดคล้องการศึกษาสุปราณี เย็นสุข (2548) ได้ศึกษาด้านการเลี้ยงปลาสดและผลตอบแทนของผู้เลี้ยงปลาสดในจังหวัดสมุทรปราการ โดยสำรวจในเขตพื้นที่อำเภอบางพลี 17 ราย บางบ่อ 13 ราย รวมทั้งหมด 30 ราย พบว่าต้นทุนการเลี้ยงปลาสด ต้นทุนที่เป็นปัจจัยสำคัญคือต้นทุนผันแปรคิดเป็นร้อยละ 64.63 ของต้นทุนทั้งหมด ซึ่งต้นทุนการเลี้ยงปลาสดส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับปัจจัยของต้นทุนผันแปรคือ ค่าแรงงานคิดเป็นร้อยละ 20.28 และ ค่าอาหารคิดเป็นร้อยละ 16.97 ของต้นทุนทั้งหมด ประกอบกับผลการศึกษานี้ ค่าแรงงานคิดเป็นร้อยละ 23.18 ซึ่งรูปแบบ 1 มีค่าแรงงานที่สูงที่สุด เนื่องจากเกษตรกรเป็นกลุ่มผู้สูงอายุจึงมีการว่าจ้างแรงงานช่วยเสริมการเลี้ยง

ผลตอบแทนที่สูงที่สุดคือ รูปแบบ 3 (5,804.56 บาทต่อไร่) สอดคล้องกับเรื่องต้นทุนและผลตอบแทนในการเลี้ยงปลาสดพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ โดยรายงานปรีชา สมานมิตร (2561) ประชานแปลงใหญ่เกษตรกรกลุ่มอนุรักษ์ปลาสดบางบ่อ ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ กล่าวว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดมีการเลี้ยงในบ่อดินโดยใช้หลักการเลี้ยงแบบธรรมชาติ พบว่าผลตอบแทนในการลงทุนเลี้ยงปลาสดให้ผลผลิตที่สูง มีผลผลิตอยู่ที่ประมาณ 400-500 กิโลกรัมต่อไร่ พื้นที่ 60 ไร่ และ

ต้นทุนการเลี้ยงทั้งหมดไม่เกิน 50,000 บาท เมื่อเทียบกับต้นทุนการเลี้ยงปลาสดที่เสริมอาหารปลาสำเร็จรูป

ตารางที่ 4.14 การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560-2561

ต้นทุนการเลี้ยงแบบแปลงใหญ่	รูปแบบ 1		รูปแบบ 2		รูปแบบ 3	
	บาทต่อไร่	ร้อยละ	บาทต่อไร่	ร้อยละ	บาทต่อไร่	ร้อยละ
1. ต้นทุนรวม	5,247.01	100.00	4,654.61	100.00	2,880.57	100.00
- ค่าแรงงาน	1,535.00	29.25	300.00	6.45	400.00	13.89
- ค่าวิดบ่อ	276.97	5.28	811.01	17.42	166.66	5.79
- ค่าพันธุ์ปลาสด	128.07	2.44	40.00	0.86	175.00	6.08
- ค่าอาหาร	0.00	0.00	959.31	20.61	0.00	0.00
- ค่าวัสดุ	197.53	3.76	157.73	3.39	232.08	8.06
- ค่าพลังงาน	52.68	1.00	54.84	1.18	56.83	1.97
- ค่าเช่าที่ดิน	1,545.45	29.45	1,333.33	28.65	1,400.00	48.60
- ค่ารับบ่อ	1,511.31	28.80	998.39	21.45	450.00	15.62
	กิโลกรัมต่อไร่		กิโลกรัมต่อไร่		กิโลกรัมต่อไร่	
2. ผลผลิต	80.34		110.44		150.00	
3. รายได้	5,355.82		6,529.20		10,291.67	
4. กำไรขั้นต้น	108.81		1,874.59		7,411.10	
- หักต้นทุนไม่เป็นเงินสด	1,372.85		1,339.28		1,606.54	
ค่าแรงงานและค่าเสื่อม						
5. กำไรสุทธิ	-1,264.04		535.31		5,804.56	

ที่มา: จากการสำรวจ

ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของต้นทุนและผลตอบแทนจากการเลี้ยงปลาสด เกษตรแบบแปลงย่อยมีการเปรียบเทียบ 2 รูปแบบ คือรูปแบบที่ 1 และ 2 แต่ไม่พบรูปแบบ 3 การเลี้ยงแบบดั้งเดิมเสริมหญ้าเนเปียร์ เนื่องจากรูปแบบการเลี้ยงเฉพาะกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่เป็นแปลงทดลองที่มีการเลี้ยงในกลุ่มอนุรักษ์ปลาสดบางบ่อในปี 2559 ผลการศึกษาพบว่าผลตอบแทนต่ำ (-685.21 และ -965.48 บาทต่อไร่) (ตารางที่ 4.15) ผลตอบแทนในการลงทุนต่ำเมื่อเทียบต้นทุนที่จ่ายออกไป ซึ่งต้นทุนส่วนใหญ่เกิดจากต้นทุนคงที่มาจากค่าเช่าที่ดินและค่าปรับบ่อ ที่เกษตรกรต้องลงทุนปีละครั้ง และต้นทุนที่ต้องจ่ายตลอดรายวันในช่วงการเลี้ยงและเก็บผลผลิตเกิดจากค่าแรงงานตรงเช่นกัน

ตารางที่ 4.15 การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงย่อยจังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560-2561

ต้นทุนการเลี้ยงแบบแปลง ย่อย	รูปแบบ 1		รูปแบบ 2	
	บาทต่อไร่	ร้อยละ	บาทต่อไร่	ร้อยละ
1. ต้นทุนรวม	4,426.76	100	5,824.71	100
- ค่าแรงงาน	455.55	10.90	405.88	69.68
- ค่าวัสดุ	415.23	9.38	964.92	16.57
- ค่าพันธุ์ปลาสด	58.87	1.33	93.53	16.06
- ค่าอาหาร	0.00	0.00	1,050.09	18.03
- ค่าวัสดุ	109.74	2.48	279.33	4.80
- ค่าพลังงาน	44.58	1.01	92.23	1.58
- ค่าเช่าที่ดิน	1,422.22	32.12	1,305.88	22.42
- ค่าปรับบ่อ	1,920.57	43.38	1,632.85	28.03
	กิโลกรัมต่อไร่		กิโลกรัมต่อไร่	
2. ผลผลิต	85.84		96.67	
3. รายได้	5,200.60		6,160.99	
4. กำไรขั้นต้น	773.84		336.28	
- หักต้นทุนไม่เป็นเงินสด				
ค่าแรงงานและค่าเสื่อม	1,459.05		1,301.76	
5. กำไรสุทธิ	-685.21		-965.48	

ที่มา: จากการสำรวจ

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของต้นทุนและผลตอบแทนจากการเลี้ยงปลาสดเกษตรแบบแปลงใหญ่กับแบบแปลงย่อยในรูปแบบที่ 1 แบบดั้งเดิมเป็นการเลี้ยงด้วยการฟักไม่มีการเสริมอาหารปลาสำเร็จรูป แสดงดังตารางที่ 4.16 ต้นทุนรวมเกษตรแบบแปลงใหญ่มากกว่าแบบแปลงย่อย ซึ่งค่าจ้าง

แรงงานที่มากกว่าสามเท่า นั้นเกิดจากเกษตรกรแบบแปลงใหญ่มีช่วงอายุเฉลี่ย 57 ปี เป็นกลุ่มผู้มีอายุสูงวัย ต้องทำการว่าจ้างแรงงาน และรูปแบบนี้การเลี้ยงปลาสดแบบดั้งเดิมกลุ่มเกษตรกรในเกษตรกรแบบแปลงใหญ่เป็นกลุ่มอนุรักษ์ปลาสดเป็นคนท้องถิ่นมีรูปแบบการเลี้ยงเฉพาะ แต่รายได้ที่เกิดขึ้นมากกว่าแบบแปลงย่อย ส่งผลสืบเนื่องให้กำไรสุทธิน้อยลงอันเกิดจากการหักต้นทุนไม่เป็นเงินสดค่าแรงงานและค่าเสื่อมอุปกรณ์

ในสวนค่าเช่าที่ดินที่เกษตรกรแบบแปลงใหญ่มากกว่าแบบแปลงย่อย ซึ่งเกษตรกรแบบแปลงใหญ่เช่าที่ดินคิดเป็นร้อยละ 57.70 ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในแปลงเลี้ยง สอดคล้องกับงานวิจัย โยธยา ปัญญาภาวิน (2548) ศึกษาการการตลาดและการเลี้ยงปลาสดของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบางบ่อ จำกัด พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เช่าที่ดินเพื่อการเลี้ยงปลาสดมากกว่าร้อยละ 40 และพบปัญหาด้านการเงินขาดทุนหมุนเวียนการลงทุน

ตารางที่ 4.16 การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่กับแบบแปลงย่อย รูปแบบที่ 1 จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560-2561

ต้นทุนการเลี้ยงรูปแบบ1	แบบแปลงใหญ่		มากกว่าหรือน้อยกว่า	แบบแปลงย่อย	
	บาทต่อไร่	ร้อยละ		บาทต่อไร่	ร้อยละ
1. ต้นทุนรวม	5,247.01	100.00	มากกว่า	4,426.76	100
- ค่าแรงงาน	1,535.00	29.25	มากกว่า	455.55	10.90
- ค่าวัสดุ	276.97	5.28	น้อยกว่า	415.23	9.38
- ค่าพันธุ์ปลาสด	128.07	2.44	มากกว่า	58.87	1.33
- ค่าวัสดุ	197.53	0.00	มากกว่า	109.74	0.00
- ค่าพลังงาน	52.68	3.76	มากกว่า	44.58	2.48
- ค่าเช่าที่ดิน	1,545.45	1.00	มากกว่า	1,422.22	1.01
- ค่าปรับบ่อ	1,511.31	29.45	น้อยกว่า	1,920.57	32.12
2. ผลผลิต	กิโลกรัมต่อไร่ 80.34		น้อยกว่า	กิโลกรัมต่อไร่ 85.84	
3. รายได้	5,355.82		มากกว่า	5,200.60	
4. กำไรขั้นต้น	108.81		น้อยกว่า	773.84	
- หักต้นทุนไม่เป็นเงินสด ค่าแรงงานและค่าเสื่อม	1,372.85		น้อยกว่า	1,459.05	
5. กำไรสุทธิ	-1,264.04		น้อยกว่า	-685.21	

ที่มา: จากการสำรวจ

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของต้นทุนและผลตอบแทนจากการเลี้ยงปลาสดเกษตรกรแบบแปลงใหญ่กับแบบแปลงย่อยในรูปแบบที่ 2 แบบผสมผสานเป็นการเลี้ยงด้วยการพึ่งพาธรรมชาติบริเวณปากบ่อเลี้ยง และเสริมอาหารเม็ดสำเร็จรูป แสดงดังตารางที่ 4.17 ต้นทุนรวมเกษตรกรแบบแปลงใหญ่น้อยกว่าแบบแปลงย่อย ผลการศึกษาสอดคล้องงานวิจัย อรชร อติวีรกุล และคณะ (2533) ได้ศึกษาเปรียบเทียบขนาดฟาร์มเลี้ยงปลาสดที่มีผลต่อต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรที่เลี้ยงปลาสด ในจังหวัดสมุทรปราการ ทั้งหมด 93 ราย มีรูปแบบการแบ่งขนาดของฟาร์ม 3 แบบคือ ฟาร์มขนาดเล็กมีพื้นที่ 1-20 ไร่ ฟาร์มขนาดกลางมีพื้นที่ 21-40 ไร่ และฟาร์มขนาดใหญ่มีพื้นที่มากกว่า 40 ไร่ พบว่าฟาร์มขนาดใหญ่ได้ผลกำไรมากที่สุด ผลการศึกษางานวิจัยนี้เกษตรกรแบบแปลงย่อยมีพื้นที่เฉลี่ย 23.92 ไร่ เป็นฟาร์มขนาดเล็ก ซึ่งมีผลด้านต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่สูง ต้นทุนส่วนใหญ่เกิดจากค่าเช่าที่ดิน ค่าวิดบ่อ ค่าแรงงานและค่าอาหารเป็นต้น เมื่อพิจารณาผลกำไรสุทธิ เกษตรกรแบบแปลงใหญ่มากกว่าแบบแปลงย่อย ซึ่งเกษตรกรแบบแปลงย่อยประสบปัญหาผลผลิตน้อยกว่า ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้ส่งเสริมเกษตรกรเลี้ยงปลาสดในพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่จะส่งผลกระทบต่อผลกำไรมากขึ้น

การวิเคราะห์ต้นทุนรวมก่อนเข้าเกษตรกรแปลงใหญ่ เกษตรกรแปลงใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ลูกพันธุ์ปลาสดช่วงแรก จำนวน 2,000-5,000 ตัวต่อราย มีมูลค่าพันธุ์ปลาสดเฉลี่ย 208 บาทต่อไร่ ต้นทุนภายหลังได้รับการสนับสนุนจากรัฐต่างกัน (ต้นทุนที่แท้จริง) ซึ่งต้นทุนรวมของผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่ 4,446.61 บาทต่อไร่ ส่วนต้นทุนรวมผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงย่อย 5,824.71 บาทต่อไร่ ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ เมื่อเข้าร่วมเกษตรกรแปลงใหญ่จึงได้รับการสนับสนุน และการดำเนินการสนับสนุนเกิดต่อเนื่องจนถึงปี 2564 สิ้นสุดโครงการเกษตรกรแปลงใหญ่ รัฐมีการสนับสนุนไม่ต่อเนื่องในเรื่องการเพาะเลี้ยง มีเพียงช่วงแรกของโครงการเท่านั้น ภายหลังจากโครงการจะสนับสนุนรูปแบบสินเชื่อการลงทุนทางการเกษตร

ตารางที่ 4.17 การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่กับแบบแปลงย่อย รูปแบบที่ 2 จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560-2561

ต้นทุนการเลี้ยงรูปแบบ2	แบบแปลงใหญ่		มากกว่าหรือน้อยกว่า	แบบแปลงย่อย	
	บาทต่อไร่	ร้อยละ		บาทต่อไร่	ร้อยละ
1. ต้นทุนรวม	4,654.61	100.00	น้อยกว่า	5,824.71	100
- ค่าแรงงาน	300.00	6.45	น้อยกว่า	405.88	69.68
- ค่าวัสดุ	811.01	17.42	น้อยกว่า	964.92	16.57
- ค่าพันธุ์ปลาสด	40.00	0.86	น้อยกว่า	93.53	16.06
- ค่าอาหาร	959.31	20.61	น้อยกว่า	1,050.09	18.03
- ค่าวัสดุ	157.73	16.44	น้อยกว่า	279.33	4.80
- ค่าพลังงาน	54.84	1.18	น้อยกว่า	92.23	1.58
- ค่าเช่าที่ดิน	1,333.33	28.65	มากกว่า	1,305.88	22.42
- ค่าปรับปรุง	998.39	21.45	น้อยกว่า	1,632.85	28.03
	กิโลกรัมต่อไร่		มากกว่า	กิโลกรัมต่อไร่	
2. ผลผลิต	110.44			96.67	
3. รายได้	6,529.20		มากกว่า	6,160.99	
4. กำไรขั้นต้น	1,874.59		มากกว่า	336.28	
- หักต้นทุนไม่เป็นเงินสด	1,339.28		มากกว่า	1,301.76	
ค่าแรงงานและค่าเสื่อม					
5. กำไรสุทธิ	535.31		มากกว่า	-965.48	

ที่มา: จากการสำรวจ

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของต้นทุนรวมและรายได้จากการเลี้ยงปลาสดเกษตรแบบแปลงใหญ่กับแบบแปลงย่อยทั้งสามรูปแบบ พบว่า รูปแบบที่ 3 มีรายได้สุทธิมากที่สุด 614,796 บาท/ครัวเรือน/ปี เกิดจากราคาขายปลาสดหน้าบ่อที่มากที่สุด 68 บาทต่อกิโลกรัม ผลผลิตที่ได้ 150 กิโลกรัมต่อไร่ และต้นทุนที่ต่ำ ดังนั้นรูปแบบที่ 3 ควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีการเลี้ยงปลาสดตามรูปแบบนี้คือ การเลี้ยงแบบดั้งเดิมเสริมหญ้าเนเปียร์ เป็นเอกลักษณ์การเลี้ยงเฉพาะกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่ที่มีการเลี้ยงในพื้นที่บางบ่อของกลุ่มอนุรักษ์ปลาสด จึงได้ผลผลิตที่มีคุณภาพราคาสูง และต้นทุนต่ำ

การวิเคราะห์รูปแบบการเลี้ยงมีผลต่อเรื่องต้นทุนรวม เนื่องจากรูปแบบที่ 3 การเลี้ยงแบบดั้งเดิมเสริมหญ้าเนเปียร์นั้นพื้นฐานเดิมเกิดการพัฒนาจากการเลี้ยงรูปแบบที่ 1 การเลี้ยงแบบดั้งเดิมที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการเลี้ยงการเลี้ยงแบบนี้เป็นการดัดแปลงจากการเลี้ยงปลาในนาข้าว เป็นการเลี้ยงปลาสดอย่างเดียวไม่มีการปลูกข้าว เนื่องจากการปลูกข้าวต้องใช้ต้นทุนสูง จึงได้เลี้ยงปลาสดเพียงอย่างเดียว

และให้อาหารแก่ปลาโดยโรนน้ำที่เกิดในบ่อ หมักของหญ้าต่างๆบริเวณริมบ่อและเกิดการพัฒนาปลุกหญ้าเนเปียร์ที่เจริญเติบโตและมีลำต้นขนาดใหญ่ส่งผลให้เกิดโรนน้ำปริมาณที่มากปีนการเพิ่มอาหารปลา ซึ่งต้นทุน (ค่าอาหารปลาสำเร็จ) ไม่เกิดขึ้นในรูปแบบการเลี้ยงประเภทนี้ ปริมาณผลผลิตที่มากขึ้น ส่งผลให้รูปแบบที่ 2 มีกำไรสุทธิสูงสุด เป็นรูปแบบการเลี้ยงที่เกิดประสิทธิภาพ เกิดการพัฒนานำเกษตรกรสมัยใหม่ประยุกต์ใช้ในการเลี้ยงปลา ส่วนการเลี้ยงปลาปลิดของเกษตรกรแบบแปลงใหญ่มีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องการสนับสนุนของภาครัฐในเรื่องโครงการระบบส่งเสริมเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ ตามแนวทางการพัฒนาของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมประมงซึ่งได้เข้าร่วมกลุ่มแปลงใหญ่ ปี 2561 ดำเนินการระยะเวลา 3 ปี กรมประมงได้เข้ามาส่งเสริมพันธุ์ปลา โดยแจกลูกปลาสดจำนวน 2,000 – 5,000 ตัวต่อราย และให้น้ำหมักจุลินทรีย์เพื่อปรับปรุงคุณภาพน้ำ แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 โครงการระบบส่งเสริมเกษตรกรแปลงใหญ่ปลาสด จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2561

รายการ	ก่อนโครงการ (บาท)	หลังโครงการ (บาท)	เพิ่มขึ้น/ลดลง	อัตราการ เปลี่ยนแปลง (%)
อัตราการปล่อย (ตัว/ไร่)	5,051	4,146	-904.90	-17.91
ผลผลิตเฉลี่ย/ไร่ (กก./ไร่)	219.40	234.73	15.33	6.99
ขนาดผลผลิต (กก./ตัว)	0.11	0.12	0.01	8.92
อัตราการรอด (%)	41.02	50.35	9.33	22.75
ราคาที่เกษตรกรจำหน่าย (บาท/กก.)	54.50	56.33	1.83	3.36
รายได้ทั้งหมดต่อไร่ (บาท/ไร่)	11,957.49	13,223.12	1,265.64	10.58
ต้นทุนรวม (บาท/ไร่)	6,859.81	6,047.03	-812.78	-11.85
กำไรสุทธิ (บาท/ไร่)	5,097.68	7,176.09	2,078.41	40.77
สัดส่วนกำไร/รายได้ (%)	42.63	54.27	11.64	27.30

ที่มา: กรมประมง

ในส่วนราคาที่ยุติธรรมนั้น ราคาสินค้าที่ขายต้องมีมูลค่าเท่ากับมูลค่าที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ผลจากการศึกษาได้คำนวณต้นทุนรวมเท่ากับรายได้รวม พบว่าราคาที่เป็นธรรมคือ 54 บาทต่อกิโลกรัม สอดคล้องกับการศึกษา กรมประมงจังหวัดสมุทรปราการ (2561) พบว่าโครงการระบบส่งเสริมเกษตรกรแปลงใหญ่ (ปลาสด) จังหวัดสมุทรปราการ ปี2561 ราคาที่เกษตรกรจำหน่าย (54-56 บาทต่อกิโลกรัม) ซึ่งราคาขายนี้ส่งผลต่อกำไร อัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 40 (2,078 บาทต่อไร่)

ตารางที่ 4.19 การเปรียบเทียบต้นทุนและรายได้ของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่กับแบบแปลงย่อย จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560-2561

รูปแบบ	รูปแบบ 1		รูปแบบ 2		รูปแบบ 3	
	แปลงใหญ่	แปลงย่อย	แปลงใหญ่	แปลงย่อย	แปลงใหญ่	แปลงย่อย
ผลผลิต (ก.ก.ต่อไร่)	80	86	110	97	150	N/A
ราคาขาย (บาทต่อก.ก.)	66	62	60	64	68	N/A
ต้นทุนรวม(บาท/ครัวเรือน/ปี)	314,820	146,091	460,845	366,975	242,004	N/A
รายได้รวม (บาท/ครัวเรือน/ปี)	316,800	175,956	653,400	391,104	856,800	N/A
รายได้สุทธิ (บาท/ครัวเรือน/ปี)	1,980	29,865	192,555	24,129	614,796	N/A

ที่มา: จากการสำรวจ

ข้อสมมติ:

- 1 ครัวเรือนมีสมาชิก 3 คน
- 1 ปีทำงาน 260 วัน

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของต้นทุนรวมและรายได้จากการเลี้ยงปลาสดเกษตรแบบแปลงใหญ่กับแบบแปลงย่อย รูปแบบที่ 2 แสดงดังตารางที่ 4.19 ผลการศึกษาการรวมกลุ่มของเกษตรแบบแปลงใหญ่ พบว่ารายได้สุทธิมีข้อดีเกิดการเปลี่ยนแปลงดีกว่าเกษตรแบบแปลงย่อย (+168,426 บาท/ครัวเรือน/ปี) และเทียบผลเป็น บาท/คน/วัน รายได้สุทธิคือ +216 เนื่องจากเกษตรแปลงใหญ่ได้ลดต้นทุนด้วยการประหยัดของขนาดจากพื้นที่แปลงขนาดใหญ่ ทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำ และเกษตรกรมีอำนาจต่อรองสูงขึ้นในการซื้อขายปัจจัยการผลิต สอดคล้องกับงานวิจัย อุษา ชมภู (2560) การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกข้าวแบบนาแปลงใหญ่และการปลูกข้าวแบบทั่วไปในพื้นที่ตำบลธารปราสาท จังหวัดนครราชสีมา พบว่าต้นทุนในการปลูกข้าวแบบนาแปลงใหญ่มีต้นทุนรวมน้อยกว่าการปลูกข้าวแบบทั่วไป ผลตอบแทนการปลูกข้าวแบบแปลงมากกว่าแบบทั่วไปเช่นกัน

ตารางที่ 4.20 การเปรียบเทียบต้นทุนและรายได้ของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสดแบบแปลงใหญ่กับแบบแปลงย่อย รูปแบบที่ 2 จังหวัดสมุทรปราการ ปี 2560-2561

รูปแบบที่ 2	แปลงใหญ่	แปลงย่อย	เปลี่ยนแปลง
รายได้รวม (บาท/ครัวเรือน/ปี)	653,400	391,104	+262,296
รายได้สุทธิ (บาท/ครัวเรือน/ปี)	192,555	24,129	+168,426
รายได้สุทธิ (บาท/คน/วัน)	247	31	+216

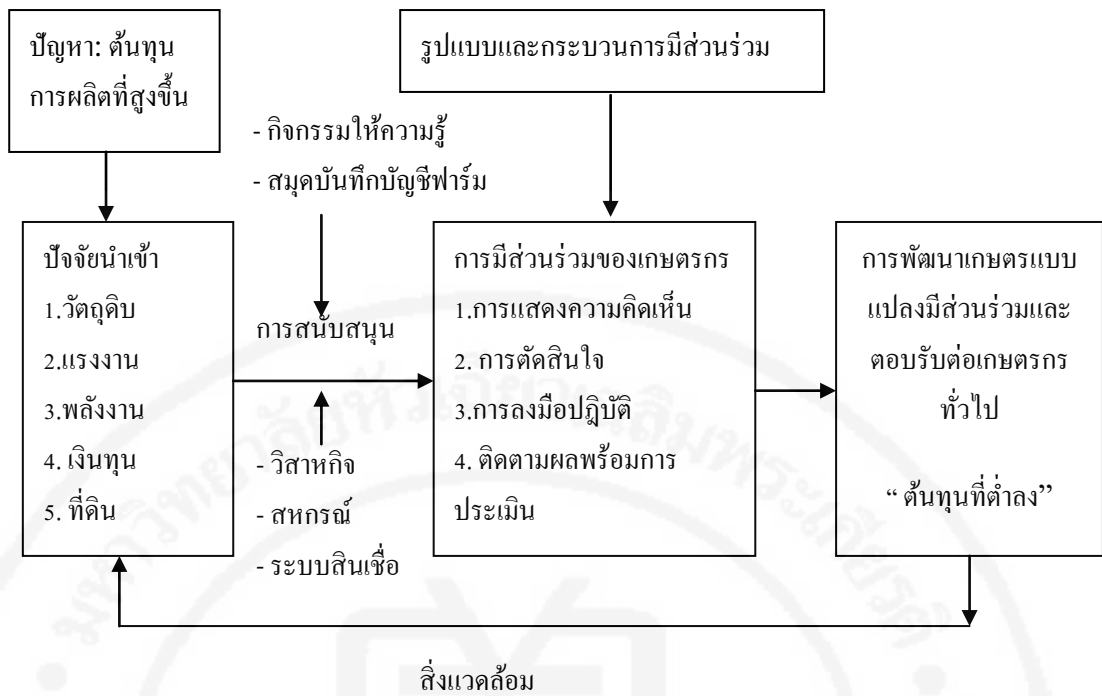
ที่มา: จากการสำรวจ

4.4 ระบบส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เลี้ยงปลาสดเกษตรกรแบบแปลงใหญ่

เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดประสบปัญหาด้านต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น และคู่แข่งทางการค้า ซึ่งระบบการค้าที่ราคาตกต่ำและถูกแทรกแซงด้านผลผลิตนำเข้าจากพื้นที่อื่น (นอกพื้นที่สมุทรปราการ) ดังนั้น เพื่อพัฒนาเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสด กรมประมงจังหวัดสมุทรปราการ จึงดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ (ปลาสด) ภายใต้แผนยุทธศาสตร์พัฒนาเกษตรกรมั่งคั่ง ยั่งยืน และเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรอย่างเป็นระบบ โดยมีระบบส่งเสริมการรวมกลุ่มกันของเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ เป็นการเพิ่มอำนาจต่อรองในการซื้อปัจจัยการผลิต อาทิเช่น อาหารปลาสำเร็จรูป ปุ๋ยคอก ปูนขาว และลูกพันธุ์ปลาสด และเพิ่มช่องทางจำหน่ายผลผลิต งานวิจัยนี้นำเสนอต้นแบบ/โมเดลการมีส่วนร่วมโดยการดำเนินการจัดทำสมุดบันทึกบัญชีฟาร์ม เป็นกลไกขับเคลื่อนนำระบบบันทึกบัญชีในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกร สร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมเพื่อตรวจสอบต้นทุนการผลิต รายได้ และจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย สามารถนำข้อมูลบัญชีไปใช้วิเคราะห์เป็นระบบ พร้อมทั้งทำการวางแผนผลิตและการตลาดซื้อขายปลาสดได้เหมาะสมกับช่วงเวลาตรงกับความต้องการของตลาดผลผลิตพร้อมทั้งได้นำองค์ความรู้ด้านบัญชีเผยแพร่แก่ผู้เลี้ยงปลาสดเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ สนับสนุนให้เกิดกลไกการรวมกลุ่ม

การมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนาเกษตรกรเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่เพิ่มระดับขึ้น ผลการศึกษา พบว่ามีเกษตรกรรายย่อยมีความสนใจเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 23 เนื่องจากการจัดกิจกรรมเสวนาและเผยแพร่ให้องค์ความรู้แก่เกษตรกรโครงการเกษตรกรแบบแปลงใหญ่และเชิญเกษตรกรรายย่อยเข้าร่วมด้วยเช่นกัน วิธีการดำเนินการดังนี้

1. พัฒนากลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่
2. สนับสนุนกลุ่มผู้เลี้ยงส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์/ระบบสินเชื่อ/ปัจจัยการผลิต และการจัดตั้งสหกรณ์
3. ให้ความรู้และแนะนำด้านการประเมินผลผลิตเพื่อการตลาดสู่การกำหนดราคาจำหน่ายที่เป็นธรรม
4. ระดมความคิดเห็นแนวทางการลดต้นทุน โดยวิธีการจัดทำสมุดบันทึกบัญชีฟาร์ม

ภาพที่ 4.3 รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้เลี้ยงปลาผลิตเกษตรแบบแปลงใหญ่

ชื่อเจ้าของฟาร์ม.....

พื้นที่.....ไร่ จำนวนบ่อ.....บ่อ

ที่ตั้งฟาร์ม.....

.....

สมุดบันทึกนี้ใช้สำหรับบันทึกข้อมูลต้นทุนในทุกขั้นตอนการเลี้ยง ตั้งแต่การเตรียมบ่อ จนถึง การจับปลาสด ทั้งนี้สมุดบันทึก 1 เล่มต่อรุ่นการเลี้ยง

ภาพที่ 4.4 สมุดบันทึกบัญชีฟาร์มปลาสด

4.5 ปัญหาอุปสรรค และแนวทางด้านการบริหารจัดการ

ปัญหาการวางแผนการจัดซื้อวัตถุดิบ แนวทางการบริหารจัดการปริมาณความต้องการวัตถุดิบ เพื่อนำไปสู่การลดต้นทุนและการเพิ่มผลผลิต ซึ่งกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพและมาตรฐานนั้นเป็นการเพิ่มโอกาสทางการแข่งขัน และลดช่องว่างทางการตลาด (พ่อค้าคนกลาง) ภายใต้การสนับสนุนเกษตรแบบแปลงใหญ่พร้อมทั้งบูรณาการของระบบการบริหารทรัพยากร (Enterprise Resource Planning; ERP) ถือเป็น การนำเทคนิคตารางวางแผนกำลังการผลิต Material Requirement Planning; MRP มาประยุกต์ใช้ในภาคการเกษตร พร้อมสร้างการกำหนดตารางเวลาการผลิต (Master Planning Schedule; MPS) สามารถคำนวณปริมาณความต้องการวัตถุดิบเพื่อการเพาะเลี้ยงปลาสดได้ถูกต้องและรวดเร็ว ส่งผลให้มีต้นทุนต่ำลงโดยเฉพาะในเรื่องของการซื้ออาหารเม็ดสำเร็จรูป สามารถซื้ออาหารสำเร็จรูปปริมาณที่มาก จากโรงงานโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง ได้ราคาซื้อขายที่ลดลง ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีด้านการบริหารจัดการ แผนการผลิตและสั่งซื้อวัตถุดิบโดยมีหลักการภาคอุตสาหกรรมมาประยุกต์ใช้กับเกษตรกรจะได้เกิดการบริหารจัดการแปลงใหญ่และการสร้างระบบการวางแผนความต้องการวัตถุดิบอาหารเม็ดสำเร็จรูป เพื่อวางแผนการสั่งซื้อวัตถุดิบรวมกลุ่มกัน ที่มีความสัมพันธ์กับปริมาณและช่วงเวลา สิ่งสำคัญให้ไม่เกิดต้นทุน ค่าแรงงานและต้นทุนสินค้าคงคลังที่เกินความจำเป็น

จากการศึกษางานวิจัยนี้ พบว่าการวางแผนการจัดซื้อวัตถุดิบ เป็นระบบหนึ่งที่จะช่วยลดต้นทุนรวมต่ำลง ทำการพิจารณาถอดการสั่งซื้อวัตถุดิบ อาทิ อาหารเม็ดสำเร็จรูป ปูนขาว ลูกพันธุ์ปลาสด เป็นต้น จึงจัดทำ ตารางการวางแผนความต้องการวัตถุดิบอาหารเม็ดสำเร็จรูปเป็นต้นแบบให้เกษตรกรนำไปใช้วางแผน แสดง ดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.21 ต้นแบบตารางเวลาการวางแผนความต้องการวัตถุดิบ (อาหารเม็ดสำเร็จรูป)

ชื่อวัตถุดิบอาหารเม็ดสำเร็จรูป.....	ม.ค.			ก.พ.			มี.ค.			เม.ย.			พ.ค.			มิ.ย.							
	1	2	3	1	1	2	3	4	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4				
คงคลัง เริ่มต้น																							
พยากรณ์ความต้องการผลิต																							
ยอดสั่งซื้อ																							
ประมาณการสินค้าที่มีในคลัง																							
แผนการสั่งซื้อ																							

ชื่อวัตถุดิบอาหารเม็ดสำเร็จรูป.....	ก.ค.			ส.ค.			ก.ย.			ต.ค.			พ.ย.			ธ.ค.							
	1	2	3	1	1	2	3	4	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4				
คงคลัง เริ่มต้น																							
พยากรณ์ความต้องการผลิต																							
ยอดสั่งซื้อ																							
ประมาณการสินค้าที่มีในคลัง																							
แผนการสั่งซื้อ																							

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนการเลี้ยงและผลิตภาพที่เหมาะสมต่อราคาพลาสติกหน้าบ่อที่เป็นธรรมต่อผู้เลี้ยงพลาสติกของกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ ในจังหวัดสมุทรปราการ โดยศึกษากระบวนการรวมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ของกลุ่มอนุรักษ์พลาสติกบางบ่อและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยอำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ และอำเภอบางเสาธง ในจังหวัดสมุทรปราการ การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง และใช้สถิติเชิงพรรณนาในการอธิบาย โครงสร้างต้นทุนการเลี้ยงพลาสติกและวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตพลาสติก และผลิตภาพ ในการสังเคราะห์ข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มและเชิงลึก การศึกษาครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผลการศึกษา พบว่า ต้นทุนทั้งหมดของรูปแบบการเลี้ยงที่ 3 มีต้นทุนน้อยที่สุด คือ 4,487.11 บาทต่อไร่ รูปแบบการเลี้ยงที่ 1 มีต้นทุนมากที่สุด 6,619.86 บาทต่อไร่ โดยต้นทุนส่วนใหญ่จะเป็นต้นทุนคงที่ (ค่าเช่าที่ดิน และค่าปรับบ่อ) รูปแบบการเลี้ยงที่ 2 มีพื้นที่เฉลี่ยในการผลิตสูงสุด 33.08 ไร่ แต่การผลิตพลาสติกออกมาคุณภาพด้อยมีปริมาณมาก 110.44 กิโลกรัมต่อไร่ พลาสติกมีขนาดกลางถึงเล็ก จึงทำให้ได้ราคาขายหน้าบ่อที่ไม่สูง ในส่วนราคาที่ยุติธรรมนั้น ราคาสินค้าที่ขายต้องมีมูลค่าเท่ากับมูลค่าที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ผลจากการศึกษาได้คำนวณต้นทุนรวมเท่ากับรายได้รวม พบว่าราคาที่เป็นธรรมคือ 54 บาทต่อ กิโลกรัม

ประเด็นที่ 2 พบว่ารูปแบบการเลี้ยงพลาสติกมีผลต่อผลิตภาพ โดยผลการศึกษาผลิตภาพรวมของรูปแบบที่ 1 และ 2 มีค่าใกล้เคียงกัน รูปแบบที่ 3 มีค่าผลิตภาพรวมมากที่สุด 4.74 และสอดคล้องตามด้วยผลิตภาพแรงงาน ผลิตภาพพลังงาน และผลิตภาพมูลค่าเพิ่มที่มากที่สุด ปริมาณพลาสติกที่เลี้ยงด้วยรูปแบบที่ 3 ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและสูงสุด มีการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่า ส่วนผลิตภาพย่อย ในส่วนของผลิตภาพพลังงานมีค่าสูง 183.24 ซึ่งการเพิ่มความสำคัญในส่วนนี้ในการพัฒนาการจัดการเรื่องพลังงาน

ประเด็นที่ 3 พบว่าความแตกต่างของต้นทุนและผลตอบแทนจากการเลี้ยงพลาสติกเกษตรกรแบบแปลงใหญ่กับแบบแปลงย่อยในรูปแบบที่ 2 แบบผสมผสานเป็นการเลี้ยงด้วยการฟื้นฟูธรรมชาติบริเวณปากบ่อเลี้ยง และเสริมอาหารเม็ด ต้นทุนรวมเกษตรกรแบบแปลงใหญ่น้อยกว่าแบบแปลงย่อย ต้นทุนส่วนใหญ่เกิดจากค่าเช่าที่ดิน ค่าวิดบ่อ ค่าแรงงานและค่าอาหารเป็นต้น เมื่อพิจารณาผลกำไรสุทธิ เกษตรกรแบบแปลงใหญ่มากกว่าแบบแปลงย่อย ซึ่งเกษตรกรแบบแปลงย่อยประสบปัญหาผลผลิตน้อยกว่า ซึ่งรายได้สุทธิมีข้อดีเกิดการเปลี่ยนแปลงดีกว่าเกษตรกรแบบแปลงย่อย ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้ส่งเสริมเกษตรกรเลี้ยงพลาสติกในพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่จะส่งผลต่อผลกำไรมากขึ้น

ประเด็นที่ 4 พบว่าการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยหนึ่งมีความสำคัญในการพัฒนาเกษตรกรเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่เพิ่มระดับขึ้น ผลการศึกษา พบว่ามีเกษตรกรรายย่อยมีความสนใจเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 23 เนื่องจากการจัดกิจกรรมเสวนาและเผยแพร่ให้องค์ความรู้

ประเด็นที่ 5 พบว่าการวางแผนการจัดซื้อวัตถุดิบ เป็นระบบหนึ่งที่จะช่วยลดต้นทุนรวมต่ำลง ทำการพิจารณาขอการสั่งซื้อวัตถุดิบ อาทิ อาหารเม็ดสำเร็จรูป ปูนขาว ลูกพันธุ์พลาสติก เป็นต้น จึงจัดทำตารางการวางแผนความต้องการวัตถุดิบอาหารเม็ดสำเร็จรูปเป็นต้นแบบให้เกษตรกรนำไปใช้วางแผน

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐ และ ผู้นำชุมชน ควรมีนโยบายเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรบันทึกบัญชีฟาร์มอย่างต่อเนื่อง สืบเนื่องด้วยการให้รางวัลแก่เกษตรกรตัวอย่างสนับสนุนให้เกษตรกรมีการจัดทำบัญชีฟาร์มแบบง่ายในการกรอกข้อมูล เพื่อเป็นการตรวจสอบรายได้ และต้นทุนการผลิต และเผยแพร่ข้อมูลพร้อมจัดเวทีการแลกเปลี่ยนความรู้ของเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ และเสนอแนวทางการรวมกลุ่มให้แก่เกษตรกรรายย่อย โดยรวมคิดและตัดสินใจร่วมกัน เพื่อเกิดกระบวนการลดต้นทุน และเพิ่มมูลค่าผลิตภาพ โดยสรุปสาระสำคัญด้วยการสอนวิธีบันทึกสมุดบัญชีฟาร์ม พร้อมเผยแพร่ตัวอย่างระบบจัดเก็บข้อมูลของต้นทุนการเลี้ยงปลาสด ตั้งแต่การเตรียมบ่อจนถึงการวิดบ่อเพื่อการขายปลาสดหน้าบ่อ กระแสเงินสด และผลตอบแทนที่ได้รับ ส่งผลสู่กลไกการขับเคลื่อนการรวมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ของกลุ่มอนุรักษ์ปลาสดเข้าสู่ระบบมาตรฐาน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ การพัฒนาทักษะเกษตรกรแปลงใหญ่ลำดับต่อไป

เสนองานวิจัยให้สำนักงานกรมประมง จังหวัดสมุทรปราการ นำผลการศึกษาผลิตภาพ ต้นทุนการผลิตของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสดเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ ใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสด ก่อนการสืบค้นนำไปใช้เกิดประโยชน์การจัดการฟาร์มเพื่อการวางแผนและงบประมาณ เกิดกำไรสูงสุดและมีรายได้ต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการปริมาณความต้องการวัตถุดิบเพื่อนำไปสู่การลดต้นทุนและการเพิ่มผลผลิต ซึ่งกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพและมาตรฐานนั้นเป็นการเพิ่มโอกาสทางการแข่งขัน

บรรณานุกรม

- กรมประมง. (2562). การเลี้ยงปลาสด. สืบค้นเมื่อ 13 พฤศจิกายน 2562. จากเว็บไซต์ :
<https://www.fisheries.go.th/sf-naratiwas/salid.html>
- กาญจนา พัฒนานุรักษ์. (2554). ธุรกิจปลาสด อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. ภาควิชาการจัดการประมง คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.
- กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา.(2555).การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษา อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงบุรี.การค้นคว้าอิสระระดับปริญญาโท หลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ปทุมธานี.
- จักรกฤษณ์ เจริญสิทธิ์ ปัญจรัศม์ สามนเสน ชลธิชา พันธุ์สว่าง นารีรัตน์ ธนะเกษม และพิฑูร อมรวิทวัส. (2561). ทูทางสังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา การท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านผาหมอนอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) 8(1). 61-66.
- ชาญ ศานติदानนท์และ วัสสนัย วรธนัจฉริยา. (2554).การพัฒนาและออกแบบกระบวนการผลิตเพื่อเพิ่มผลิตภาพในสายการผลิตแหวน กำไลทองคำ. สืบค้นเมื่อ 26 มีนาคม 2562, จากเว็บไซต์
file:///C:/Users/User/Downloads/Documents/p1ar416gg98i3119suc2ehsao2r_4.pdf
- ดวงสมร พักสังข์. (2555). การบริหารต้นทุนของกลุ่มผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวในจังหวัดสมุทรสงคราม. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ธานินท์ คูพูลทรัพย์. (2555). แนวทางการเพิ่มผลิตภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง. วารสารวิชาการคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 2555(5), 49-57.
- นเรศ นิภากรพันธ์. (2555). การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตหอยนางรม: กรณีศึกษาเกษตรกรในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและงานวิจัย,ปีที่19(1) 29-30.
- บรีศ บุญบรรเจิดศรี.(2558). การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการผลกระทบ

สิ่งแวดล้อมของโครงการสาธิตปลูกไม้ขนาดใหญ่ของรัฐ กรณีศึกษา : การมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบางกรวยกับโครงการรถไฟชานเมือง (สายสีแดง) ช่วงบางซื่อ-
ตลิ่งชัน บริเวณสถานีบางบำหรุ. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญาการวางแผนชุมชนเมืองและ
สภาพแวดล้อมมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพฯ.

ปรีชา สมานมิตร.(2561). รวมกลุ่มแปลงใหญ่ประมงคงความเป็น "ปลาสดบางบ่อ" มุ่งสร้างความเข้มแข็ง

เกษตรกร เพื่อพัฒนาผลผลิตสู่มาตรฐานสากล ลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต หนุนหาช่องทางการตลาด

เพื่อจำหน่ายสืบค้นเมื่อ 26 มีนาคม 2562, จากเว็บไซต์

<https://www.thairath.co.th/news/local/central/1364046>

ประพัทธ์ ภิรมย์นาค. (2558). การศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการเลี้ยงปลาสดแบบการใช้

อาหารแบบธรรมชาติและแบบการใช้อาหารแบบเม็ดสำเร็จรูป. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า,

33(1), 21-29.

พอพันธ์ อูยานนท์ และอภิญญา วนเศรษฐ์. (2555). เกษตรพันธะสัญญา : กลไกสร้างความเหลื่อมล้ำและ

เป็นธรรม. สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. หน้า 14-16.

มีนา ล่อชุ่นนี้. (2562). การเพิ่มผลิตภาพในโรงงานแปรรูปหูนากะปอง. วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต,

มหาวิทยาลัยสยาม.

เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น และราชการ. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ: บুদ্ধพอยท์.

รุ่งฤดี รัตวิไล. (2561). เศรษฐศาสตร์จุลภาค. กรุงเทพฯ: บริษัท จามจรีโปรดักส์ จำกัด.

วสันต์ ภูวภัทรพร. (2562) ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วัฒนา ทองเปี่ยม. (2556) ผลกระทบทางกฎหมายต่อการจ้างงานภายหลังการปรับค่าแรงขั้นต่ำเป็น 300

บาททั่วประเทศ ศึกษาเฉพาะกรณีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. มหาวิทยาลัยธุรกิจ

บัณฑิตย/กรุงเทพฯ.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค. พิมพ์ครั้งที่ 20 แก้ไขปรับปรุง กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2556.

ศิริวรรณ ตันตระวาณิชย์ และคณะ. (2556). รายงานฉบับสมบูรณ์การศึกษาการผลิตและการตลาด

ปลาสด ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. สมุทรปราการ : มหาวิทยาลัย

หัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

สมบัติ นามบุรี. (2562). ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์. *วารสารวิจัยวิชาการ* , 185-195.

สุทิศา รัตนวิชา. (2550). การผลิตและการตลาดพลาสติกของสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงพลาสติกแพรงหนาม
แดง จำกัด. *วารสารร่มพฤษ์*, 25(2), 78-108.

สุภาวดี ขุนทองจันทร์. (2559). ต้นทุนผลตอบแทนของเกษตรกรผู้ปลูกพริกเมืองหัวเรือในเชิงเศรษฐกิจ
จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย* ,ปีที่36(3) 169-185.

สุภาวดี ขุนทองจันทร์. (2556).การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนกะหล่ำปลีของเกษตรกรลาวภายใต้
ข้อตกลงการผลิตในระบบพันธะสัญญาไทย-ลาว. *วารสารบริหารธุรกิจ*, ปีที่ 36(140)56-70.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2562). สถิติการเกษตรของประเทศไทยปี
2561. สืบค้นเมื่อ 28 มีนาคม 2562, จาก เอกสารเผยแพร่ข้อมูลเศรษฐกิจการเกษตร เว็บไซต์:
<http://www.oae.go.th>

สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ. กรุงเทพฯ. (2563, มกราคม 7). *FAIRTRADE การค้าที่เป็น
ธรรม*. Retrieved from กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ:
https://ditp.go.th/contents_attach/91133/91133.pdf

สัญญา เคนาภูมิ. (2551). ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนใน 4 จังหวัดชายแดนลุ่มน้ำโขง. *วิทยานิพนธ์
รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์*.

Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981). Rural Development Participation : Concept and Measure

For Project Design Implementation and Evaluation : Rural Development

Committee Center for international Studies. New York : Cornell University Press.

Madison, WI. (2008). Sample design and weight calculation University of Wisconsin-

Madison Department of Population Health Sciences.

Michael Parkin. **Microeconomics**, 11th ed. England : Pearson Education Limited Essex CM 202 JE, 2014.

Putti. (1987). Work values and organizational Commitment: A study in the Asian context.

Human Relations 4(2) : 275-288.

United Nations. (1981). Yearbook of International Trade Statistics. United Nation: UN Press.

ภาคผนวก

1. สมุดบันทึกบัญชีฟาร์ม

ชื่อเจ้าของฟาร์ม.....

พื้นที่.....ไร่ จำนวนบ่อ.....บ่อ

ที่ตั้งฟาร์ม.....

สมุดบันทึกนี้ใช้สำหรับบันทึกข้อมูลต้นทุนในทุกขั้นตอนการเลี้ยง ตั้งแต่การเตรียมบ่อ จนถึง
การวิดบ่อจับปลาสด ทั้งนี้สมุดบันทึก 1 เล่มต่อรุ่นการเลี้ยง

2. แบบรายงานความก้าวหน้าของการบูรณาการงานวิจัยกับการเรียนการสอน

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

บุรีรัมย์

การรายงานผลการบูรณาการงานวิจัย

โครงการวิจัย เรื่องการจัดการต้นทุนการเลี้ยงและผลิตภาพที่เหมาะสมต่อราคาพลาสติก

เป็น

ธรรมชาติของกลุ่มผู้เลี้ยงพลาสติก

งบประมาณประจำปีการศึกษา 2561

รายละเอียดของการบูรณาการ

1. หัวหน้าโครงการวิจัย/คณะผู้วิจัย (ระบุชื่อผู้รับผิดชอบโครงการวิจัยและสังกัดคณะฯ)

- 1.1 ดร.วิชุดา อยู่ยงค์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
- 1.2 ดร.พิมพ์สิริ ภูตระกูล คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
- 1.3 อาจารย์ประนอม ลอองนวล คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
- 1.4 อาจารย์นิตยา ลิ้มไพศาล คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ชนิดการบูรณาการ (โครงการวิจัยบูรณาการกับ)

การเรียนการสอน รายวิชา IM 4123 การวิจัยการจัดการอุตสาหกรรม ภาคการศึกษา 1 ปีการศึกษา 2561 นักศึกษา

หลักสูตรการจัดการอุตสาหกรรม คณะบริหารธุรกิจ ชั้นปีที่ 3 ผู้รับผิดชอบรายวิชาคือ อาจารย์ ดร.วิชุดา อยู่ยงค์

การบริการวิชาการ เรื่อง.....
คณะ ภาคการศึกษา.....ปีการศึกษา..... ผู้รับผิดชอบโครงการบริการวิชาการ คือ.....

2. ผู้รับผิดชอบการบูรณาการ คือ อาจารย์ ดร.วิชุดา อยู่ยงค์

3. วัน-เดือน-ปีที่จัดโครงการ/ช่วงระยะเวลาของการทำวิจัย 1 พฤศจิกายน 2561 ถึง 1 พฤศจิกายน 2562

4. วัตถุประสงค์ของการบูรณาการ

- เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้กระบวนการวิจัย ณ สถานการณ์จริง ร่วมกับกลุ่มผู้เลี้ยงพลาสติกเกษตรแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ

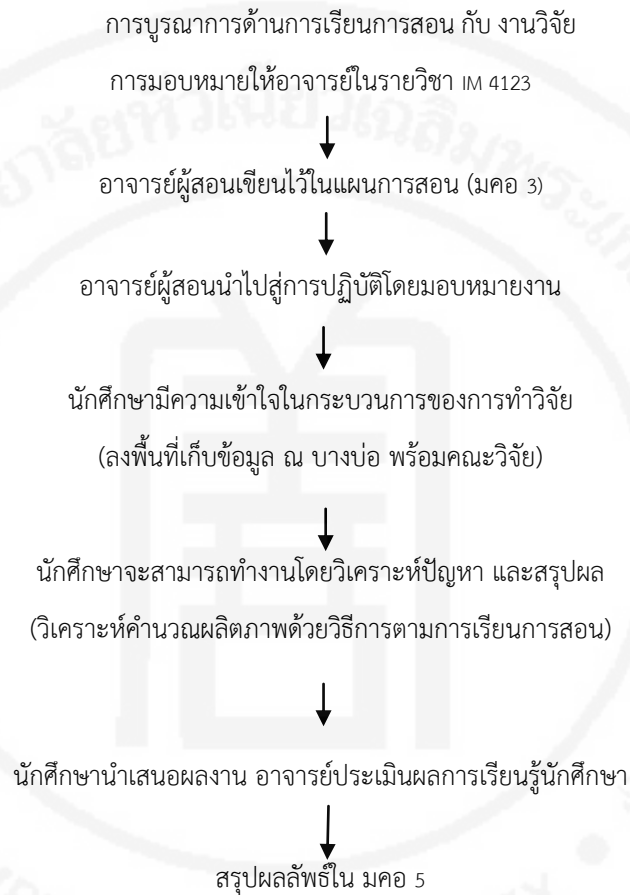
- เพื่อศึกษาผลการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนกับการวิจัยการจัดการต้นทุนการเลี้ยงและผลิตภาพของกลุ่มผู้เลี้ยงพลาสติกเกษตรแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ

5. ตัวชี้วัดความสำเร็จของการบูรณาการและค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน

ตัวชี้วัดความสำเร็จและค่าเป้าหมาย	ผลการดำเนินงาน
1. การทำงานเป็นทีมของนักศึกษา	1. แบ่งกลุ่มนักศึกษาเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน
2. ทักษะทางการคิด แก้ปัญหา ณ	2. ลงพื้นที่เก็บแบบสอบถามและสัมภาษณ์ โดยการ

สถานการณ์จริง	ทดสอบกลุ่มย่อย
3. ทักษะทางสังคม การติดต่อสื่อสาร	3. การเข้าสัมภาษณ์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พร้อมนำเสนอผลงานที่ดำเนินการ

7. ขั้นตอนของการบูรณาการ (ระบุวิธีการบูรณาการอย่างละเอียด ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล)

8. ผลกระทบของการบูรณาการ (ระบุผลที่เกิดขึ้น ทั้งด้านบวกและด้านลบ)

มีการบูรณาการงานวิจัยเข้ากับการเรียนรายวิชา IM 4123 การวิจัยการจัดการอุตสาหกรรม เพื่อให้การเรียนการสอนในรายวิชา IM 4123 ภาคการศึกษา 2561 (นักศึกษาจำนวน 8 คน) ดำเนินการโดยมีกิจกรรมการเรียนการสอนมุ่งเน้นการศึกษาค้นคว้ารายงานการวิจัยอย่างถูกต้อง สามารถนำไปสู่ ทิศทางอย่างชัดเจนถึงการนำไปใช้จริงจากการเรียนรู้สถานี่จริง จนก่อให้เกิดประโยชน์ได้จริงตามลักษณะรูปแบบและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย และการจัดการอุตสาหกรรมเข้าใจกระบวนการผลิตภาพ

8.1 ผลกระทบต่อนักศึกษา

- นักศึกษามีทักษะการสื่อสารดีขึ้น วัดโดยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างและการนำเสนอผลงาน
- นักศึกษาแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้

- นักศึกษามีปัญหาการเดินทางที่ไม่สะดวก การเข้าถึงสถานที่ลงพื้นที่

8.2 ผลกระทบต่ออาจารย์

- อาจารย์มีภาระการสอนมากขึ้น ปฏิบัติงานเวล่านอกราชการในช่วงเสาร์อาทิตย์
- อาจารย์เกิดการพัฒนางานวิชาการตลอดเวลา

8.3 ผลกระทบต่อผู้รับบริการ/อื่น ๆ

- มีการลงพื้นที่หลากหลายกลุ่มจึงเกิดความซ้ำซ้อนของผู้ให้ข้อมูล

9. ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการบูรณาการในการดำเนินงานครั้งต่อไป

- การกำหนดปัญหาวิจัย ต้องเริ่มโดยปัญหาที่ชาวบ้านต้องการแก้ไขแท้จริงและไม่มีหลากหลายกลุ่มวิจัย

ลงชื่อ

(วิชุดา อยู่ยงค์)

ผู้รับผิดชอบการบูรณาการ

30/04/2562

คำชี้แจงเพิ่มเติม

กำหนดให้ผู้รับผิดชอบงานแต่ละโครงการวิจัยระบุกิจกรรมที่จะบูรณาการงานวิจัยกับการเรียนการสอนและการบริการวิชาการไว้ในหมวดแผนการสอนและการประเมินผลของรายวิชาใน มคอ.3 และหรือ มคอ.4 และสรุปผลการเรียนรู้อุปและรายงานใน มคอ.5 และหรือ มคอ.6

3.2 แบบสอบถามสัมภาษณ์

แบบสอบถามสัมภาษณ์

โครงการวิจัย เรื่อง การจัดการต้นทุนการเลี้ยงและผลผลิตภาพที่เหมาะสมต่อราคาปลาสดหน้าบ่อเป็นธรรมของกลุ่มผู้เลี้ยง
ปลาสดเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ

(อังกฤษ) The Production Cost and Productivity Management by Fair Prices for Snakeskin Gourami
Fishery of large scale farming, Samut Prakarn Province

.....

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามสัมภาษณ์ฉบับนี้ได้สร้างขึ้นในครั้งนี้ ดังนี้
 - เพื่อศึกษาต้นทุนการเลี้ยงและผลผลิตภาพที่เหมาะสมต่อราคาปลาสดหน้าบ่อที่เป็นธรรมต่อผู้เลี้ยงปลาสดของกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ ในจังหวัดสมุทรปราการ
 - เพื่อศึกษากระบวนการรวมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ของกลุ่มอนุรักษ์ปลาสดบางบ่อและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยอำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ และอำเภอบางเสาธง ในจังหวัดสมุทรปราการ
2. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ ต้องการทราบ ข้อมูลพื้นฐานฟาร์มเลี้ยงปลาสด ต้นทุนการเลี้ยง ปัจจัยการผลิต ในมุมมองผู้เลี้ยงปลาสดในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 1

1. คำถามที่เกี่ยวข้องการจัดการฟาร์ม

1.1 ที่ตั้ง.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

ขนาดพื้นที่บ่อเลี้ยงปลา.....ไร่

1.2 รูปแบบการเลี้ยง

- อาหารหญ้าล้วนดั้งเดิม
- อาหารสำเร็จรูปผสม
- อาหารหญ้างัดเดิมเสริมเนเปียร์

ส่วนที่ 2

2. คำถามด้านต้นทุนการเลี้ยงปลาสดและผลผลิต

2.1 ต้นทุนการลงทุน (บาท)	2.2 ต้นทุนการดำเนินงาน (บาท)	2.3 ผลผลิต (บาท)
2.1.1 ค่าใช้จ่ายการปรับพื้นที่ - ปรับดิน..... - น้ำ..... - ซุดบ่อ.....	2.2.1 ค่าใช้จ่ายการซื้อ - ปลา..... - อาหาร..... ☐ ราคาอาหารหญ้าล้วนดั้งเดิม หญ้า..... ☐ ราคาอาหารสำเร็จรูปผสม ฤลงละบาท..... หญ้า..... ☐ ราคาอาหารหญ้าดั้งเดิมเสริมเน เปียร์ หญ้า..... หญ้าเนเปียร์..... - ค่ายา..... - ค่าอื่นๆ.....	2.3.1 ปริมาณปลา - ต่อบ่อ..... - จำนวนตัวต่อ1 กิโลกรัม (กก.) - ฤดูกาลร้อน (กก.) - ฤดูกาลฝน (กก.) - ฤดูกาลหนาว (กก.)
2.1.2 ค่าใช้จ่ายอุปกรณ์ทางการเกษตร - จอบเสียม - มีด..... - สวิงจับปลา..... - แห..... - ถัง.....	2.2.2 ค่าใช้จ่ายบำรุงอุปกรณ์	2.3.2 ราคาขายปลาสดหน้าบ่อ - ปลีก..... - ส่ง.....
2.1.3 ค่าจ้างแรงงาน -..... ชม. การทำงานทั้งปี - ชม. การทำงานฤดูกาล - ชม. การทำงานวัน -จำนวนคนแรงงานต่อไร่ -ขนาดครอบครัว (คน) - คุณลักษณะ ชาย,หญิง	2.2.3 ค่าพลังงานไฟฟ้าต่อเดือน 2.2.4 ค่าน้ำมัน	
	2.2.5 ค่าสาธารณูปโภค น้ำ	
	2.2.6 ค่าวิดบ่อ	

ส่วนที่ 3 สอบถามปลายเปิด เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมผู้เลี้ยงปลาสด

3. คำถามการมีส่วนร่วมในการจัดการขายของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสด

3.1 การจำหน่ายภายในชุมชนของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่

- มี การขายในพื้นที่.....
- ไม่มี การขายในพื้นที่สมุทรปราการ พื้นที่อื่น.....

3.2 การตื่นตัวกระบวนการรวมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่

- เข้าร่วมกิจกรรม.....
- ไม่เข้าร่วมกิจกรรม.....

4. ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณ

3.3 ภาพการทำกิจกรรม

- ประชุมเพื่อเสนอแนวทางรูปแบบการเลี้ยง ครั้งที่ 1

- ประชุมเพื่อเสนอแนวทางรูปแบบการเลี้ยง ครั้งที่ 2

- ประชุมคณะกรรมการเครือข่ายแปลงใหญ่ระดับจังหวัด ครั้งที่ 2/2562

- จัดประชุมการให้ข้อมูลบันทึกบัญชีฟาร์ม

